

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Tarptautinių santykių ir diplomatijos magistro programa

DONATAS RONDONANSKAS

II kurso studentas

**AR ŠIAURĖJE ŠILČIAU? LIETUVOS-ŠIAURĖS ŠALIŲ
BENDRADARBIAVIMO PERSPEKTYVA RUSIJOS-UKRAINOS KARO
KONTEKSTE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: Doc. dr. Margarita Šešelgytė

Vilnius, 2016 m.

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Bakalauro/magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretorės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Ar Šiaurėje šilčiau? Lietuvos- Šiaurės šalių bendradarbiavimo perspektyva Rusijos- Ukrainos karo kontekste" yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ar užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Donatas Randomanskas

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Rondomanskas D. Ar Šiaurėje šilčiau? Lietuvos- Šiaurės šalių bendradarbiavimo perspektyva Rusijos- Ukrainos karo kontekste: Politikos mokslų specialybės, saugumo krypties magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas M. Šešelgytė– V., 2016. – 59 p.

Reikšminiai žodžiai: Šiaurės šalys, Lietuva, saugumo bendruomenė, saugumo bendradarbiavimas, Rusija, grėsmė.

Šiame darbe įrodinėjama, kad agresyvūs Rusijos veiksmai regione, o ypač Krymo aneksija pagerino Lietuvos-Šiaurės šalių bendradarbiavimo perspektyvas saugumo klausimais ir taip sukūrė potencialias galimybes Lietuvai įsitraukti į Šiaurės šalių bendruomenę. Ankstesniuose akademikų darbuose kaip pagrindinė kliūtis glaudesniajam strateginiam-politiniam bendradarbiavimui buvo įvardinamas skirtingas Rusijos grėsmės (ne)suvokimas. Analizuojant svarbiausius Danijos, Norvegijos, Suomijos ir Švedijos gynybos dokumentus ir elgesį 2004- 2016 m. bei gautus duomenis papildant ekspertiniais interviu su analizuojamų šalių pareigūnais nustatoma, kad po Krymo aneksijos Danijoje, Norvegijoje ir Švedijoje Rusijos Federacijos veiksmai pradedami matyti kaip grėsmė Europos saugumui, kol Suomijoje ir Lietuvoje Rusijos kaip grėsmės suvokimas sustiprėjo. Išvadose apibendrinami tyrimo rezultatai ir pateikiamos rekomendacijos dėl tolesnio Šiaurės šalių ir Lietuvos bendradarbiavimo saugumo klausimais.

Turinys

Įvadas	7
1. Saugumo bendruomenių teorija, metodologija ir Šiaurės šalių-Lietuvos bendradarbiavimo prielaidos	13
1.1. Teorinis pagrindas	13
1.2. Tyrimo metodologija ir dizainas	20
2. Šiaurės šalių ir Lietuvos reakcija į Krymo okupaciją	21
2.1. Islandija: maža ir tolima	21
2.2. Danija: svarstanti, bet taupanti	22
2.2.1. Saugumo erdvės supratimas	22
2.2.2. Santykis su Rusija	23
2.2.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis	25
2.2.4. Bendradarbiavimo perspektyvos	27
2.3. Norvegija: tolima, bet naudinga	28
2.3.1. Saugumo erdvės supratimas	28
2.3.2. Santykis su Rusija	29
2.3.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis	30
2.3.4. Bendradarbiavimo perspektyvos	31
2.4. Suomija: supratinga, bet užsispyrusi	31
2.4.1. Saugumo erdvės supratimas	32
2.4.2. Santykis su Rusija	32
2.4.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis	36
2.4.4. Bendradarbiavimo su Suomija perspektyvos	38
2.5. Švedija: suglumusi ir svarstanti	38
2.5.1. Saugumo erdvės supratimas	38
2.5.2. Santykis su Rusija	39
2.5.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis	41
2.5.4. Bendradarbiavimo perspektyvos	42
3. Lietuva: atkakli, bet nuogaštaujanti	42
3.1. Saugumo erdvės supratimas	42
3.2. Santykis su Rusija	43
3.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis	45
3.4. Šiaurės šalių ir Lietuvos bendradarbiavimo perspektyvos	47
Išvados	48
Literatūros sąrašas	52

SUMMARY	58
Priedas Nr. 1. Nagrinėtų dokumentų sąrašas	60
Priedas Nr. 2 Transkripcijos	62

Įvadas

Ribotų resursų maža valstybė šalia stipresnių kaimynų gali išlikti, jei jos kaimynai bus taikūs arba jungdamasi į sąjungas. Kartais jose vienija ne tik racionalus išskaičiavimas, bet taip pat bendros vertybės ir tapatybė. Tokios sąjungos vadinamos saugumo bendruomenėmis. Jų narės savo ginčus sprendžia taikiai ir idealiu atveju gina viena kitą nuo išorinių grėsmių. Lietuva savo saugumą užsitikrina dalyvaudama net keliose tokiose bendruomenėse, kurios padengia skirtingus saugumo aspektus.

Europos Sąjunga (toliau ES) yra tradicinis saugumo bendruomenės pavyzdys. Ji buvo sukurta po antrojo pasaulinio karo rasti būdai kaip didžiosios Europos šalys (visų pirma Prancūzija ir Vokietija) galėtų savo konfliktus spręsti taikiai būdu. Būtent todėl, ji yra labiau nukreipta į vidinių nesutarimų sprendimą ir (bent kol kas) negali užtikrinti Lietuvos saugumo nuo konvencinių grėsmių iš išorės. Pagrindiniu kietojo saugumo garantu Lietuvai išlieka kita saugumo bendruomenė- NATO. Jos paskirtis, priešingai nei ES buvo apsaugoti savo nares nuo išorės grėsmių (visų pirma Varšuvos pakto valstybių). Nepaisant to, NATO nėra vien karinis aljansas, nes jį vienija bendros vertybės (*Williams 2000*). Vis dėlto nors būdamas galingiausiu aljansu, karinės grėsmės atveju, jis turėtų keblumą savo pajėgas laiku dislokuoti į Lietuvą dėl Kaliningrado priešlėktuvinės ir priešlaivinės sistemos (Simón 17-19). Svarbiausią vaidmenį NATO atlieka JAV, tačiau dėl šalių geografinio nuotolio ir aljanso procedūrų, pajėgų reagavimo greitis ribotas.

Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimas yra kertinis saugumo srityje. Nepaisant to, dabartinė potenciali Lietuvos ir Europos saugumo grėsmė- Rusijos Federacija gerokai pranoksta Lenkiją kaip ir kitas partneres- Latviją ir Estiją. Dvišalius valstybių santykius temdo tautinių mažumų klausimai ir skirtingas požiūris į partnerystę. Kol Lietuva ir kitos Baltijos šalys norėtų būti traktuojamos kaip lygiavertės partnerės, Lenkija turi didesnių ambicijų Europos mastu ir savo nacionalinėje saugumo strategijoje, pirmenybę teikia Veimaro ir Vyšegrado šalių formatams (Lenkijos nacionalinė saugumo strategija, 2014). Šiaurės šalys bendradarbiavimą gali papildyti.

Darbo aktualumas. Šiaurės šalys svarbios Lietuvai strategiškai. Švedijos ir Suomijos geografinė padėtis ypač svarbi stebint Rusijos aktyvumą regione: povandeninių laivų, lėktuvų ir kitos technikos judėjimą Baltijos jūroje. NATO norint greitai dislokuoti didesnius pajėgumus į regioną nenumatytu atveju, sunku įsivaizduoti kaip tai bus padaryta be Švedijos leidimo naudotis jos oro erdve ar aktyvios pagalbos. Taip pat puolant Lietuvą iš

Kaliningrado srities strateginis išskaičiavimas diktuoja rusų kariuomenei užimti Švedijai priklausančią Gotlando salą, idant ji vėliau niekaip negalėtų būti panaudota NATO pajėgų dislokavimui ir Rusija izoliuotą Lietuvą nuo pagalbos savo priešlėktuviniais ir priešlaiviniais atgrasymo pajėgumais (ang. Anti-Access and Area Denial) (Simón 17-19).

Šiaurės šalys daro didelę įtaką Lietuvos gynybos vystymui. Danija iki šiol buvo svarbiausias karinio bendradarbiavimo partneris tarp Šiaurės šalių. Lietuvos kariai 1994 m. savo pirmojoje tarptautinėje misijoje Kroatijoje dalyvavo su danais (Asmeninis interviu su KAM atstovu, 2016). Danai ir Švedai rėmė Lietuvos ginkluotojų pajėgų kūrimą ginklais, technika ir patirtimi. Pavyzdžiui, 2000- 2005 m. dvišalio LITART projekto metu Danija perdavė dalį savo artilerijos bataliono įrangos, ginkluotės ir šaudmenų, ko pasekoje įsteigtas generolo Romualdo Giedraičio artilerijos batalionas Lietuvoje (KAM puslapis, 2005). 2001-2004 m. Švedija dovanojo karinės technikos ir mokė kaip ja naudotis. Perduotais ginklais ir kita technika būtų galima apginkluoti du batalionus (apie 1400 karių) (Ten pat, 2004). 2001-2005 m. kitame dvišaliame projekte LITBAT atlikta Algirdo bataliono reorganizacija, parengiant jį vykdyti NATO 5-ojo straipsnio operacijas¹ (Žigaras, 2002, 122). Norvegija smarkiai prisidėjo formuojant Lietuvos jūrų pajėgas: 1994 m. neatlygintinai perduotas P31 laivas „Dzūkas“, 2001 m. perduoti laivai P32 „Sėlis“ ir P33 „Skalvis.“ (Karinių jūrų pajėgos, 2013), o 2006 m. nusipirkta (N52 „Vidar“) „Jotvingis“, pratybų metu naudojamas (ir) kaip vadavietė (Lankstinukas „Jotvingis“, 2013). 2006 m. Lietuvos brigada „Geležinis vilkas“ buvo priskirta Danijos divizijai taikos metu treniruotis veikti kaip didesnių pajėgų dalis ir ugdyti gebėjimus vykdyti visas NATO operacijas (KAM puslapis 2016). Galbūt dėl to Lietuvos kariuomenėje pasirinktas ne amerikietiškas, o daniškas karių mokymo modelis. Lietuvos ginkluotosios pajėgos tapo, kokios yra ir sėkmingai integravosi į NATO struktūras nemažai Šiaurės šalių dėka.

Glaudūs santykiai su Šiaurės šalimis Lietuvos saugumą stiprina ir dabar. Norvegija yra svarbus partneris energetinio saugumo srityje: iš šios šalies Lietuva nusipirko plaukiojančią dujų saugyklą, kas padidino valstybės energetinę nepriklausomybę. Be to, 2016 m. dujų importas iš Norvegijos pranoks importą iš Rusijos (Adomaitis, 2016). Taip pat tarp Lietuvos ir Švedijos nutiesta „Nord Balt“ elektros jungtis, kuri leis sumažinti elektros importą iš trečiųjų šalių ir integruotis į Europos elektros rinką (Sapetkaitė, 2003). Galiausiai

¹ Batalionas buvo paruoštas greičiau nei numatyta t.y. iki 2003 m. BNS (2003). „Algirdo batalionas atitinka NATO reikalavimus reikalavimus.“ *Delfi*. <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/algirdo-batalionas-atitinka-nato-reikalavimus.d?id=2099217>>, [žiūrėta 2016 05 15].

Šiaurės šalys yra didžiausios investuotojos Lietuvoje (Aleksa, 2015, 228- 268), kol Lietuvos bankų sektorių stabilizuoja dominuojantis Šiaurės šalių kapitalas (Europos Centrinio Banko tinklapis, 2014). Taigi bendradarbiavimas su Šiaurės šalimis prisideda ne tik prie karinio, bet ir ekonominio Lietuvos saugumo.

Galiausiai bendradarbiavimas su Šiaurės šalimis įdomus pačiai Lietuvai. Prezidentės Dalios Grybauskaitės valdymo metu aiškiai matyti Lietuvos orientacija į Šiaurės šalis. Savo pirmosios kadencijos metu, ji pirmojo vizito vyko į Švediją. 2013 m. Lietuvoje viešint Suomijos prezidentui, Jos Ekscelencija Šiaurės kryptį įvardino „Lietuvos užsienio politikos kertiniu prioritetu“ (Prezidentės tostas, 2013). 2015 m. Lietuvą jos Ekscelencijos kvietimu aplankė Švedijos karališkoji pora lydimi užsienio reikalų, gynybos, verslo bei inovacijų ministrų bei Švedijos svarbiausių firmų delegacijos atstovų. Tai buvo pirmasis Karališkosios poros vizitas Lietuvoje (Prezidentūros puslapis 2015). 2011 m. Vilniaus Universiteto tarptautinių santykių ir politikos mokslų institute įkurtas Šiaurės Europos studijų centras (VU TSPMI tinklapis, 2012). Šiaurės šalių valdymo modelio standartai yra tapę tam tikra siekiamybe ir deklaruoti Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (2011) ir, galiausiai, kaip bus parodyta darbe, ji svarbiausiuose saugumo dokumentuose (bent) pastarąjį dešimtmetį deklaravo norą stiprinti bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis saugumo srityje. Taigi Šiaurės šalys svarbios ir įdomios Lietuvai politiškai.

Darbo problema. Nepaisant to, ilgą laiką ginčijamasi ar Lietuva turėtų stengtis įsiliesti į Šiaurės šalių saugumo bendruomenę. Kaip pagrindinė kliūtis Lietuvos- Šiaurės šalių partnerystei strateginiame lygmenyje buvo skirtingas grėsmių (ypač Rusijos) vertinimas (Daniliauskas et al. 2005, 23). Lietuva savo užsienio politikos tapatybę apibrėžė per savo pagrindinę grėsmę- Rusijos Federaciją (Jakštaitė, 2011, 17, 24-25), kol Šiaurės šalys į santykius su šia valstybe žiūrėjo iš labiau pragmatinės perspektyvos (Daniliauskas et al. 2005, 88). Tai buvo nulemta ekonominių ryšių ir tradiciškai nuosaikios Šiaurės šalių politikos Vakarų ir Rytų konflikte Šaltojo karo metu (Archer, 2008, 184- 204). Praktiškai tai reiškė skirtingą saugumo aplinkos (ir jos) problemų matymą, kas atitinkamai lėmė skirtingus jų sprendimo būdus. Taigi intensyvaus saugumo bendradarbiavimo ir strateginės-politinės paramos Lietuvai iš Šiaurės šalių negalėjo būti, jei pastaroji nebuvo „tikra“ grėsmė. Vis dėlto atrodo, kad prasidėjus Ukrainos-Rusijos karui, Šiaurės šalys sutiktų praplėsti saugumo bendradarbiavimą. Taigi **nors mokslininkai tvirtino, kad „reali strateginė-politinė Šiaurės šalių parama Lietuvai santykiuose su Rusija mažai tikėtina“** (Daniliauskas et al. 2005, 23), **tačiau po Krymo okupacijos Šiaurės šalys nori artimesnio saugumo**

bendradarbiavimo su Baltijos šalimis (Šiaurės šalių gynybos ministrų bendra deklaracija „Aftenposten“, 2015).

Tikslas. Šis procesas aiškinamas saugumo padėties pasikeitimu regione. Globalizacijos procesai ir glaudesnė integracija tokiose sąjungose kaip NATO ir ES valstybių narių saugumo aplinką daro vis labiau susietą. Taigi dažnai iššūkiai, kylantys didžiai daliai arba svarbiausioms ES ir NATO organizacijų valstybėms, arba artimiausioms kaimynėms tampa ir Šiaurės šalių iššūkiais. Rusijos Federacijos veiksmai kaimyninių šalių atžvilgiu ir ypač Krymo okupacija galėjo priversti Šiaurės šalis pakeisti savo požiūrį rytinės kaimynės atžvilgiu bei pradėti matyti ją kaip grėsmę. Jei minėtas procesas iš tikrųjų vyksta, jo pasekmės gali būti ypač svarbios Lietuvai, turint omenyje, jog skirtingas grėsmių (visų pirma Rusijos) supratimas buvo viena pagrindinių priežasčių, kodėl glaudesnis saugumo bendradarbiavimas, o ką jau kalbėti apie įsitraukimą į Šiaurės valstybių saugumo bendruomenę, kuris buvo įvardinamas kaip mažai tikėtinas (Daniliauskas et. all. 17-34) ar net neįmanomas (Sporychina, 2014, 40-41). Tai dar svarbiau, turint omenyje, kad bendra grėsmė dažnai tampa pagrindu formuoti tapatybei, kuri gali lemti saugumo bendruomenės susiformavimą kartu su Šiaurės šalimis ateityje. Būtent todėl kaip lūžinį grėsmių pokyčio tašką pasirinkus Krymo aneksiją 2014 m. kovo 19 d. darbo tikslas įrodyti, kad **po Krymo aneksijos pasikeitęs grėsmių suvokimas Šiaurės šalyse pagerino Lietuvos perspektyvas įsiliesti į Šiaurės valstybių saugumo bendruomenę.**

Ginamieji teiginiai. Bendradarbiavimo perspektyvos ir galbūt net galimybė suformuoti saugumo bendruomenę regione gerėja, jei supanašėja ne tik Šiaurės šalių ir Lietuvos **grėsmių suvokimas**, bet jos taip pat suvokiamos kaip **bendros**, o jų **sprendimo būdai** matomi panašiai. Sprendžiant problemas kartu priimtinais būdais suprantama, kad partneris panašus į „tave“. Tada gimsta priklausymo tai pačiai grupei jausmas, kas įgalina susiformuoti grupinei tapatybei- kertiniam reikalavimui suformuoti saugumo bendruomenę (Adler, 11-17). Dėl šių priežasčių Lietuvos įsitraukimas į Šiaurės saugumo bendruomenę bus laikomas realistišku, jei Rusijos Federacija ar jos veiksmai bus suprantami kaip bendra grėsmė, kurios „sprendimas“ suvokiamas tapačiai. Būtent todėl iškeliau du **ginamuosius teiginius**, kuriuos tikrinsiu empiriškai:

- 1) Krymo aneksija paskatino Šiaurės šalis ir Lietuvą matyti Rusijos Federaciją kaip grėsmę saugumui.

- 2) Krymo aneksija lėmė, kad saugumo bendradarbiavimo regione stiprinimas suvokiamas kaip sprendimas nesaugumo problemai spręsti.

Tyrimo metodai. Ginamieji teiginiai įrodinėjami atliekant gynybos dokumentų, grėsmių vertinimų turinio ir ekspertinių interviu atsakymų turinio analizę bei lyginant Šiaurės šalių elgesį prieš bei po Krymo aneksijos: gynybos biudžeto (ne)dinimą/mažinimą, visuomenės apklausas, saugumo sektoriaus reformų planus arba jų nebuvimą bei pokyčius santykiuose su Lietuva. Darbe nesitikiu, kad visi teiginiai pasitvirtins (toku pačiu lygiu) visose Šiaurės šalyse, nes dėl jų istorinių ir socialinių ypatumų tikėtina variacija. Taip pat, pasitelkiant Šiaurės šalių ryšių su Lietuva pavyzdį nesistengiama išmatuoti, ar/kiek intensyvėja saugumo bendradarbiavimas, tik kad tokio bendradarbiavimo stiprėjimui galimybės atsirado.

Uždaviniai. Stengiantis įgyvendinti darbo tikslą ir įrodyti ginamuosius teiginius išsikeliami šeši uždaviniai. **Visų pirma** pristatoma saugumo bendruomenių teorija ir trumpai jau atlikti tyrimai. **Antra**, metodologinėje dalyje nurodomi ginamųjų teiginių kriterijai, kuriais remiantis vertinamas jų (ne)pasitvirtinimas. **Trečia**, atliekama Šiaurės šalių ir Lietuvos oficialių dokumentų- nacionalinių saugumo strategijų bei partijų susitarimų lyginamoji analizė nuo 2004 m. gegužės 1 d. iki 2016 m. balandžio 29 d. Daroma prielaida, kad prieš skelbiant oficialų saugumo politikos dokumentą prie jo prisideda svarbiausi saugumo sektoriaus veikėjai, todėl jame pateiktos grėsmių supratimas yra mažiausias įvairių veikėjų grėsmės suvokimo bendravardiklis. **Ketvirta**, siekiant kompensuoti analizuojamų dokumentų trūkumą laikotarpyje po 2014 m. atlikti 9 ekspertinius interviu su Lietuvos ir Šiaurės šalių bendradarbiavimo žinovais. Gautais duomenimis papildoma grėsmių analizė. **Penkta**, remiantis interviu duomenimis ir atvirais šaltiniais trumpai apžvelgiama analizuojamų šalių elgesys saugumo klausimais po Krymo aneksijos. Klausimynas ir aptariamoms bendradarbiavimo sritys išskiriamos pagal saugumo bendruomenių teoriją. **Šešta**, pagal gautus rezultatus, jau anksčiau atliktus tyrimus ir statistinius duomenis, įvertinamas galimas Šiaurės šalių ir Lietuvos bendradarbiavimo perspektyvos saugumo srityje.

Literatūros apžvalga. Kalbant apie bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis paskutiniame XX a. dešimtmetyje ne verta atskirai išskirti bendradarbiavimo su Lietuva, nes ji kartu su Latvija ir Estija buvo regima kaip blokas. Suirus Sovietų Sąjungai Šiaurės šalys aktyviai rėmė Baltijos valstybių nepriklausomybę, skatindamos demokratines šių aspiracijas ir siekė prisijungti prie NATO ir ES. Nepaisant to, abi šalių grupės buvo vedamos skirtingų interesų,

kurie iš dalies persidengė: Baltijos šalys matė galimybę įgyvendinti savo užsienio ir saugumo politikos tikslus, kol Šiaurės šalys siekė ekonominio ir politinio saugumo regione (Wiseman report, 2008). Taigi stabilios demokratinės sistemos Baltijos šalyse buvo Šiaurės šalių interesas.

Politinę paramą taip pat atliepė diskusijos akademinėje erdvėje. 1995 m. Upsalos universitetas išleido studiją apie saugumo bendruomenės galimybę Baltijos jūros regione. Nors darbe kalbama apie konkrečias Šiaurės ir trijų Baltijos šalių patirtis, vis dėlto susidaro įspūdis, kad saugumo bendruomenė iš principo atvira galimybei įtraukti visas Baltijos jūros regiono šalis. (Wallensteen et al. 1995, 8). Baltijos šalių nepriklausomybės pradžioje bendras saugumo bendruomenės projektas buvo rimtai svarstomas Šiaurės šalyse.

Iš lietuvių autorių kokia galėtų Lietuvos regioninė tapatybė ir kryptis klausia Evaldas Nekrašas straipsnyje „Ar Lietuva yra Šiaurės ar Centrinės Europos šalis? (Nekrašas, 1998) Pirmuoju variantu, pirmenybė teikiama Skandinaviškajam modeliui ir bendradarbiavimui tarp penkių Skandinavijos ir trijų Baltijos šalių (Lietuvos pažangos strategija, 2011) Antruoju variantu pabrėžiamas kultūrinis ir istorinis Centrinės Europos paveldas, akcentuojant artimus santykius su Lenkija. Tai leidžia kalbėti apie kelių regioninių tapatybių konkuravimą, nes diskusija apie Lietuvos strateginę kryptį glaudžiai susijusi su kalbėjimu apie jos regioninę tapatybę.

Bendradarbiavimo intensyvumas sumažėjo Baltijos šalims prisijungus prie NATO ir ES. Narystė jose regėta ne tik kaip pergalė, bet ir kaip pakankamas saugumo garantas. Tuo metu akademinėje erdvėje pastebimas santykinis klausimo „ką daryti toliau?“ suvešėjimas. Lietuvos mokslininkų darbe „Šiaurės šalių geostrateginė svarba Lietuvai“ padaroma išvada, kad Lietuva su Šiaurės šalimis galėtų sieti formali strateginė partnerystė arba „minkštasis aljansas“, apimantis ekonominį ir socialinius aspektus. Konstatuojama, kad artimesnė partnerystė bent artimiausiu metu neįmanoma dėl skirtingų interesų ir grėsmių vertinimo (Daniliauskas et al. 2006, 44, 96). Panašus kalbėjimas tęsiasi. 2008 m. studijoje teigiama, kad Baltijos šalims prisijungus prie ES ir NATO, šiaurinės kaimynės sumažino savo įsitraukimą regione. Vis dėlto net deklaruojant glaudesnio bendradarbiavimo naudingumą ateityje, iš esmės kalbama apie regiono vystymąsi ir ekonominius ryšius, kol daugiausia paliečiami minkštojo saugumo aspektai (Wisemanreport, 2008). Paskutinį kartą Lietuvos ir Šiaurės šalių santykius ir jų perspektyvas savo straipsnyje reikšmingai peržiūri Aleksa (2015) knygoje „Ambicingas dešimtmetis: Lietuvos užsienio politika 2004-2014 m.“ Vis dėlto išvados per daug nesiskiria nuo *Šiaurės šalių Geostrateginės svarbos Lietuvai*. Šiaurės

šalys svarbios Lietuvai ekonomine prasme ir energetinio saugumo prasme, tačiau Rusijos atžvilgiu jų interesai dažnai skiriasi nuo Lietuvos.

Šiek tiek kitokią nuomonę po Krymo aneksijos pateikia Optiz (2015). Jis teigia, kad Rusijos veiksmai Ukrainoje pakeitė Šiaurės šalių požiūrį į ją ir atvėrė glaudesnio bendradarbiavimo galimybes su Baltijos šalimis. Ypač palankios sąlygos bendradarbiauti tokiose „minkštojo saugumo“ problemose kaip kova su Rusijos propaganda, kibernetinėmis grėsmėmis ir ekonominio pažeidžiamumo mažinimu integruojantis tarpusavyje. Kita vertus, mokslininkas skeptiškai vertina NB8 bendradarbiavimą ir galimą kariuomenių integraciją. Kaip pagrindinė to priežastis nurodoma Baltijos šalių nusiteikimas NATO atžvilgiu. Teigiama, kad jos nesudarys jokių abejotinų karinių susitarimų, kurie galėtų paveikti penktojo straipsnio aktyvavimą- NB8 formatu tokie susitarimai keblūs, nes Švedija ir Suomija nėra NATO narės. Vis dėlto mokslininkas neaptaria net teorinės galybės kažką panašaus pradėti ES formatu, kuriame prie bendrų gynybos projektų dažnai galimybę prisidėti gali visos Šiaurės šalys. Maža to, lieka neaišku, kodėl Lietuva negali bendradarbiauti su Šiaurės šalimis karinėje srityje, jei su Lenkija ir Ukraina (kuri nėra NATO narė) kuria brigadą LITPOLUKRBRIG. Atrodo, kad kalbėdamas apie karinį bendradarbiavimą Optiz turi omenyje tik 5 straipsnio tipo sutarimus ir užmiršta „kietąsias“ iniciatyvas kaip minėtos trišalės brigados atveju. Taigi po Krymo aneksijos yra balsų svarstančių apie glaudesnę saugumo bendradarbiavimą regione, tačiau mažai kas kalba apie galimybę Lietuvai įsitraukti į Šiaurės šalių saugumo bendruomenę.

Darbo struktūra. Magistro darbas sudarytas iš trijų pagrindinių dalių: pirmojoje plačiau pristatoma saugumo bendruomenių teorija, metodologija ir tyrimo dizainas. Antrojoje atliekama Šiaurės šalių, o ir trečiojoje Lietuvos svarbiausių saugumo dokumentų bei valstybių elgesio analizė nuo 2005 sausio 1 d. iki- 2016 m. kovo 31 d. prieš ir po Krymo aneksiją. Duomenys taip pat papildomi ekspertiniais interviu su minėtų valstybių tarnautojais, dirbančiais saugumo ir/ar bendradarbiavimo klausimais. Išvadose apibendrinami tyrimo rezultatai, įvertinamos Lietuvos- Šiaurės šalių glaudesnio bendradarbiavimo perspektyvos po Rusijos-Ukrainos karo pradžios ir teikiamos konkrečios Lietuvos saugumo bendradarbiavimo politikos rekomendacijos.

1. Saugumo bendruomenių teorija, metodologija ir Šiaurės šalių-Lietuvos bendradarbiavimo prielaidos

1.1. Teorinis pagrindas

Saugumo bendruomenių teoriją tirti Šiaurės šalių ir Lietuvos bendradarbiavimo perspektyvoms pasirinkta, nes ji patogi analizuoti bendradarbiavimą Baltijos jūros regione. Visų pirma Lietuvos-Šiaurės šalių santykiai ankstesniuose darbuose analizuoti būtent per saugumo bendruomenių teoriją² dėl ko ji yra žinoma ir suprantama srities ekspertams. Antra, pasitelkiant ją, galima įkvėpti gyvybės ir įnešti savo dalį į ginčą apie Lietuvos regioninės politikos kryptis³. Trečia, pasirinkta teorija ne tik sufleruoja atsakymus darbo problemai⁴, tačiau ir leidžia kalbėti apie tolesnio bendradarbiavimo gilinimo strategiją randant su kuriomis Šiaurės šalimis verta bendradarbiauti pirmiausia, siekiant prisijungti prie Šiaurės šalių saugumo bendruomenės. Būtent todėl, saugumo bendruomenių teorija pasirenkama analizuoti Lietuvos-Šiaurės šalių bendradarbiavimo perspektyvas saugumo srityje.

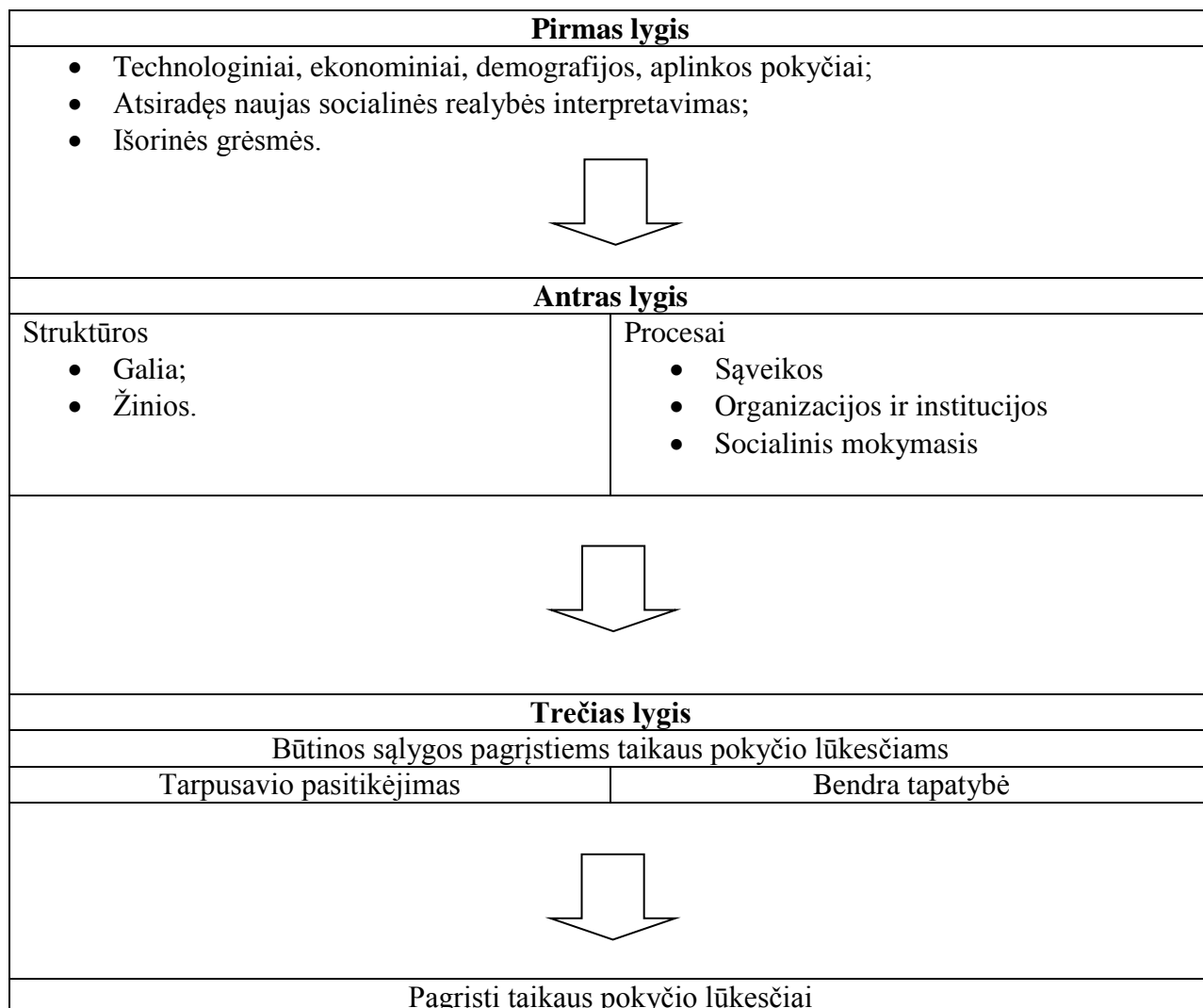
Saugumo bendruomenės koncepcijos pradininku laikomas Karl Deutch. Tyrinėdamas istorinius „taikaus pokyčio“ atvejus, jis išskyrė du saugumo bendruomenės tipus: amalgamuota ir pliuralistinę. Pirmajam priklauso valstybės, kurios oficialiai susiliejo į saugumo bendruomenę ir turi bendrus atstovavimo organus (pvz.: JAV). Antrajam galima priskirti suverenas valstybes, pasižyminčias esminių vertybių suderinamumu. Tai pasireiškia bendru ištikimybės jausmu viena kitai, kuris paremtas priklausymo saugumo bendruomenei tapatybe (Deutch, 1954, 127- 143). Vis dėlto verta pastebėti, kad Deutch analizė visų pirma nukreipta į taikų konfliktų sprendimą tarp saugumo bendruomenės narių. Kitais žodžiais tariant, kalbama apie buvusių (potencialių) priešininkų tapimą draugais, kol susivienijimui prieš išorės grėsmes skiriamas antraeilis dėmesys.

Vis dėlto Lietuvos geopolitinė situacija verčia akcentuoti būtent pastarąjį aspektą. Darbe atmetama galimybė apie potencialią saugumo bendruomenę su Rusija, nes jungimasis į posovietines rytų sąjungas uždraustas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (1992). Be to, šios valstybės politinė sistema iš esmės kitaip interpretuoja tokius svarbias vertybes kaip demokratija, įstatymo viršenybė ar žmogaus teisės. Vis dėlto žengti saugumo bendruomenės link su Šiaurės šalimis reikia tam tikrų sąlygų ir pereiti tris brandos stadijas (1 lentelė):

² Žr. literatūros apžvalgą ir teorinį pagrindą.

³ Pavyzdžiui, Nekrašas (1998), Daniliauskas et. all (2006) ir Aleksa (2014).

⁴ Bendradarbiavimo galimybės padidėjo, nes Rusijos Federacija Šiaurės šalyse suprantama kaip grėsmė.

Lentelė Nr. 1 Sudaryta autoriaus pagal Adler ir Barnett (1998), 29-67.

Adler ir Barnett teigia, kad saugumo bendruomenės formavimasis turi tris lygius. **Pirmajame** išorinės ar vidinės sąlygos- technologiniai, ekonominiai, demografijos, aplinkos pokyčiai, išorinės grėsmės ar kitoks socialinės realybės interpretavimas skatina šalis koordinuoti savo veiksmus, siekiant užsitikrinti didesnę saugumo jausmą. Atsiranda aplinka, kurioje galėtų daugėti ir intensyvėti tarpvalstybinių socialinių ryšių. Ypač svarbus bendras problemų ir jų sprendimų būdų matymas (Adler. 1999, 41).

Labai tikėtina, kad nuo atitinkamų veiksnių dominavimo priklausys tolesnis saugumo bendruomenės vystymasis. Mouritzen (2001) kalbėdamas apie esamas ir numanomas saugumo bendruomenes nurodo du galimus jų formavimosi būdus: „iš apačios į viršų“ ir „iš viršaus į apačią“. Pirmasis atitinka Šiaurės šalių modelį, kai stiprūs ryšiai visų pirma susiformuoja tarp paprastų žmonių, o vėliau to išraiška tampa atitinkami politiniai

sprendimai ir institucijos. Pavyzdžiui, jei istoriškai tarp valstybių vyksta intensyvi migracija ar tarp jų išplėtoti prekybiniai ryšiai, tai paranku „iš apačios į viršų“ modeliui, nes iniciatyva tapti saugumo bendruomene kyla/ remiama šalių populiacijos. Vis dėlto tokiu būdu tapti saugumo bendruomene gali prireikti šimtmečių, nes kultūra ir tvarūs tautų ryšiai mezgasi lėtai.

Iš „viršaus į apačią“ saugumo bendruomene tampama daugiausia valstybės elitų iniciatyva. Šio būdo pavyzdys yra ES, nes bendrumo idėjos gyvavo tarp elitų ir vėliau ekonominės sąjungos formatu buvo didžia dalimi „nuleista“ valstybių savo tautoms (Mouritzen, 2001, 297-300). Toks scenarijus tikėtinas, jei atsirastų, koks uždavinys, kurį keletas valstybių gali išspręsti kartu, kaip pavyzdžiui, išorinė grėsmė nuo kurios galima apsiginti tik suvienijus pastangas bei resursus. Šis būdas potencialiai trunka trumpiau, bet didžiausias iššūkis taip susiformavusiai pliuralistinei saugumo bendruomenei išverti elitų kaitą. Žinoma, skirtis tikrovėje tarp abiejų būdų sudėtinga. Galima įsivaizduoti, kad elitų sprendimą vienyti gali palengvinti glaudžiai susijusios valstybių populiacijos arba „broliški tautų ryšiai“ konfliktą tarp valstybių daro sunkiai įmanoma, nepaisant asmeninių elito užmačių.

Analizuojant santykių Lietuvos ir Šiaurės šalių perspektyvas, pagrindinį dėmesys skiriamas elitui ir jo veiksams, kurie yra valstybės veiksmams (antrajam būdai). Tokį sprendimą lėmė įvardintų būdų specifika ir nagrinėjamas laikotarpis. Saugumo bendruomenei suformuoti „iš apačios į viršų“ dažnai reikia šimtmečių, kol „iš viršaus į apačią“ procesas dažnai trumpesnis: jam būtina mažiau žmonių. Be to, Rusijos veiksmus Ukrainoje galima pagrįstai prognozuoti tik trumpuoju- vidutiniu laikotarpiu. Vis dėlto analizuodamas kalbėjimą ir valstybių elgesį saugumo srityje, atsižvelgsiu ir į visuomenės nuotaikas, nes jos nuomonė (ypač demokratinėse šalyse) turi poveikį politikų pasisakymams bei sprendimams.

Antrajame lygyje minėti ryšiai stiprėja tarp valstybių ir jų žmonių. Jie leidžia iškilti struktūroms ir procesams, kurie tampa veiksniais keičiančiais valstybės vaidmenį ir aplink supančio pasaulio supratimą santykiyje su kitomis. Adler ir Barnett (1999, 41) išskiria dvi struktūros dalis: galią ir žinias, kurios leidžia vystyti saugumo bendruomenėms. *Galia* gali būti suprantama dvejopai. Viena vertus saugumo bendruomenės formuojasi apie galingesnę valstybę ar jų grupę, nes šios paprastai būna stabilesnės ir disciplinuoja kitas nares veikti pagal bendruomenės taisykles. Kita vertus galingieji dažnai bendruomenėje gali keisti

bendruomenės apibrėžimą, pasakydami, kas jai priklauso ir kokios jos vertybės. Pavyzdžiui, ne Šiaurės šalys lygiuojasi į Lietuvą ar jos skaidrumo ir valdysenos standartus, o Lietuva savanoriškai bando perimti jų gerąsias praktikas bei taip integruotis (Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ 2011).

Tuo metu **žinios** sudarytos iš intersubjektyvių prasmių, kurios įgalina ir riboja valstybės veiksmus. Tyrėjai savo modelyje telkiasi tik į tas prasmes, kurios sudaro kognityvines struktūras didinančias tarpusavio pasitikėjimą, bendros tapatybės tapsmą ir nurodančias konfliktą bei jo sprendimo būdus. [Šios žinios susijusios su bendromis praktikomis sistemoje, kurios leidžia sąveikas ir taip skatina pasitikėjimą]. (Adler, 1999, 41). Pavyzdžiui, Švedija ir Suomija ilgai ginčijosi dėl Alandų salų priklausomybės. Žinodamos, kad jas sieja daugiau panašumų ir tikėdamos tarptautinės teisės viršenybe, jos šį konfliktą išsprendė taikiai. Tautų Sąjungai pripažinus Alandų salas priklausant Suomijai, Švedija šį sprendimą pripažino (Šiaurės Tarybos puslapis (nėra datos).

Procesas skirstomas į sąveikas⁵, tarptautines organizacijas ir institucijas bei socialinį mokymąsi. Sąveikos gali būti simbolinės, ekonominės materialinės, politinės, technologinės ir t.t. Intensyviai sąveikaujant su kitu keičiasi supratimas apie jį/save taip atsirandant bendriems interesams ir pozicijoms (Adler, 1999, 41). Pavyzdžiui, Lietuvos dalyvavimas kartu su Šiaurės šalimis karinėse pratybose leidžia pažinti kitų kariuomenes ir ne tik išmokti sutartinai veikti, bet ir laikyti lietuvius partneriais.. Tuo metu **tarptautinės organizacijos ir institucijos** gali sukurti bendras kalbėjimo platformas ir taisykles, prisidėdamos prie dialogo, pasitikėjimo puoselėjimo ir atitinkamo požiūrio formavimo, taip kuriant tapatybę. Pavyzdžiui, nuo 2000 m. vyksta Šiaurės- Baltijos valstybių ministrų pirmininkų ir užsienio reikalų ministrų susitikimai, kuriuose aptariamos svarbiausios regiono aktualijos Baltijos aštuntuko formatu (NB8).⁶ Iš jų, šešios ES narių vyriausybės vadovai tariasi prieš Europos Vadovų Tarybos susitikimą koordinuodami savo pozicijas, siekiant daugiau dėmesio Baltijos jūros šalims. Čia atsiranda **elitų socialinis mokymasis**. Remdamiesi žiniomis apie priešastinius ryšius ir normatyvinius dalykus, valstybių galingieji aktyviai bendradarbiauja bei iš naujo apibrėžia socialinę realybę (kas tikra, įmanoma ir norima). Jei socialinis mokymasis vyksta sklandžiai, lyderiai turi galimybę apsikeisti idėjomis, pakeisti savo įsitikinimus, pastaruosius perteikdami savo tautoms. Būtent todėl, galima daryti pagrįstą prielaidą, kad įvykiai Ukrainoje ir Lietuvos susirūpinimas tarptautiniuose formatuose, taip

⁵Dviejų veikėjų įkontekstinta (bounded) komunikacija.

⁶Iš pradžių formatas buvo vadinamas „5+3“, tačiau nuo 2006 m. pavadinimas buvo pakeistas į NB8 (*North Baltic 8*).

pat prisideda prie pokyčių Šiaurės šalių lyderių saugumo aplinkos matyme. Nepaisant to, saugumo bendruomenė atsiranda, kai šis socialinis mokymasis transformuojamas į struktūrinius pokyčius. Tuomet supratimo struktūra⁷ gali įgalinti arba stabdyti socialinį mokymąsi bei atitinkamų idėjų sklaidą (Ten pat, 1999 39- 45). Taigi struktūrą ir procesą sieja abipusis ryšys.

Trečiame lygyje atitinkama supratimo struktūra ir procesas, leidžia atsirasti didesniai pasitikėjimui, kas skatina tapatinti save su kitomis narėmis ir leidžia formuotis bendruomenės tapatybei (t.y. supratimas, kad priklausai tai pačiai bendruomenei didina pasitikėjimą kitu). Stiprią saugumo bendruomenę charakterizuoja didesnis tapatinimasis su bendruomene ir nacionalinių interesų pakeitimas/supanašėjimas su bendruomenės interesais (Adler, 1999, 45- 47). Idealiu atveju tokie patys interesai turėtų kilti iš bendros tapatybės. Vis dėlto interesai yra kaitūs ir nesutarimai kyla net tarp pačių artimiausių sąjungininkų. Tokiu atveju saugumo bendruomenės nebūtinai išsira, nes jas labiau charakterizuoja bendros saugumo kultūros egzistavimas, t.y. intersubjektyvių prasmų sistema apie tarptautines grėsmes ir jų sprendimo būdus gali būti saugumo bendruomenės pagrindu (Pouliot, 2006, 119-127). Taigi saugumo bendruomenei egzistuoti leidžia tapatus supratimas kaip reikia spręsti iškilusias problemas. Būtent todėl, galima prognozuoti, kad Lietuva galėtų priklausyti Šiaurės valstybių saugumo bendruomenei, jei po Krymo aneksijos Lietuvos „Rusijos problemos“ supratimas bei sprendimas būtų toks pat kaip ir kitų bendruomenės narių. Kitais žodžiais tariant, Šiaurės šalims nematant Rusijos kaip grėsmės, nėra problemos regione, kurią reikėtų spręsti ir kodėl reikėtų remti Lietuvą santykiuose su Rusija. Dėl to saugumo bendradarbiavimas vangus.

Tiriant saugumo bendruomenę būtina atsižvelgti ir į konkrečios bendruomenės sandaros specifiką. Pavyzdžiui, Williams, Michael ir Neumann (2000, 362- 364) teigia, kad saugumo bendruomenėje ne visų narių balso svoris yra vienodas. Jie kalba apie bendruomenės *šerdy*-valstybes, kurios turi didžiausią įtaką formuluojant bendras grupės normas. Atitinkamai, jų balsas turėtų būti svarbesnis apibrėžiant, kas yra saugumo bendruomenės narys, o kas yra „Kiti“ - dariniai, esantys už saugumo bendruomenės ribų. Kitais žodžiais tariant, mokslininkai teigia, kad jokia asimetriška saugumo bendruomenė negali pilnavertiškai egzistuoti, jei silpnesnioji dalis nepriima politikos, kuri būtų suderinama su stipresniąja (Adler, 1999, 22). Šiaurės šalių atveju, įrodinėjama, kad bendruomenės šerdis buvo Švedija.

⁷ Pavyzdžiui, Lietuvos kaip partnerės ir Vakarų šalies supratimas tikriausiai lems, kad jos lyderių ir rūpesčių bus klausomasi geranoriškiau bei rimčiau nei Baltarusijos.

Teigiama, kad ji paklojo pagrindus saugumo bendruomenei, leisdama Norvegijai taikiai atsiskirti, perduodama Suomijai strategiškai svarbias salas ar labiau pabrėždama moralės svarbą nei Danija. Taip Švedija po Antrojo pasaulinio karo savo neutralumo tradiciją pateikė, kaip valstybės mylinčios taiką savybę. Šiais veiksmais Švedija tarsi sukūrė taikaus sambūvio precedentus bei taip didžia dalimi įtvirtino tokio elgesio normą Šiaurės šalių tarpe (Mouritzen, 2001). Taigi Švedija galima laikyti Šiaurės saugumo bendruomenės įkūrėja.

Vis dėlto tai nepadaro saugumo bendruomenės amžinai darnios, o šerdies poziciją nepajudinamą. Pavyzdžiui, Danijos paramą JAV invazijai į Iraką, galima interpretuoti kaip pasipriešinimą daugumos Šiaurės šalių valiai. Bandytas nebuvo sėkmingas artimiausių kaimynių palaikymo prasme. Vis dėlto jis sustiprino Danijos balsą kitoje- NATO saugumo bendruomenėje (Struwe, 2012, 3-8). Taigi pozicijos pokytis vienoje saugumo bendruomenėje nulėmė atšalimą kitoje. Šis dvigubas pavyzdys rodo, kad vieta užimama bendruomenėje kinta. Teikiant rekomendacijas kaip greičiausiai įsiliesti į grupę svarbu nuspėti, kurie jos nariai yra svarbiausi arba kas lengviau priimti Lietuvą. Pagal tai galima numatyti tolimesnes bendradarbiavimo stiprinimo strategijas.

Nepaisant to, siekiant ateityje prisijungti prie Šiaurės šalių saugumo bendruomenės, reikia, kad tokia visų pirma egzistuotų. Pavyzdžiui, Hilson (2008, 25-56) teigia, kad taika tarp Skandinavijos šalių Šaltojo karo metu buvo tik atsitiktinumas, o vėliau įsigalėjęs saugumo bendruomenės įvaizdis tik situacijos racionalizacija, bandant kažkaip paaiškinti padėtį. Tarpukariu Šiaurės šalis siejo tik neutralumo statusas, o skyrė interesus, kilę iš skirtingų grėsmių supratimo: danai bijojo vokiečių, suomiai ir šiek tiek mažiau švedai rusų, kol norvegai baiminosi pačių švedų dominavimo. Skandinavų solidarumo dvasiai stiprų smūgį sudavė Antrasis pasaulinis karas. Kol hitlerinė Vokietija okupavo Daniją ir Norvegiją, Švedija išsaugojo savo neutralitetą ir vienu metu net atrodė linkstanti į šių pusę. Ji taip apvylė kaimynų lūkesčius. Po Antrojo pasaulinio karo elitų santykiuose ir ekonomikoje tarp Šiaurės šalių nebuvo nei vienybės, nei efektyvaus bendradarbiavimo. Šaltojo karo pradžioje projektai kurti gynybinę ir muitų sąjungą žlugo, o jam įsibėgėjus šalys išsiskirstė į skirtingas stovyklas: Danija, Norvegija ir Islandija įstojo į NATO, Švedija išliko neutrali, o Suomija skelbdama nešališkumą „pataikavo“ TSRS. Taigi būdama saugumo bendruomenė „iš apačios į viršų“, XX a. Skandinavija netapo „kietojo“ saugumo bendruomene politiniame lygmenyje. Būtent todėl Šiaurės šalių elito vienybė Rusijos agresijos atžvilgiu galėtų būti sąlyginai ne tokia ir senu reiškiniu regiono istorijoje.

1.2. Tyrimo metodologija ir dizainas

Ginamieji teiginiai įrodinėjami atliekant Šiaurės šalių ir Lietuvos oficialių dokumentų- nacionalinių saugumo strategijų bei partijų susitarimų turinio lyginamąją analizę. Lyginami kalbėjimo apie saugumą ir Rusiją pokyčiai dviejuose laikotarpiuose: nuo 2004 m. gegužės 1 d. iki Krymo okupacijos 2014 m. kovo 19 d. ir po Krymo aneksijos- nuo 2016 m. kovo 19 d. iki 2016 m. balandžio 29 d. Laikotarpio pradžią pasirinkau, nes įstojimas į NATO ir ES pagrindiniai Lietuvos saugumo politikos tikslai ir žymi naują užsienio, saugumo ir gynybos politikos etapą. Pasirinkta, kad laikotarpius atskirs Krymo aneksijos pabaiga, nes tai buvo labiausiai matoma ir akivaizdžiausia Rusijos Federacijos agresyvių intencijų apraiška. Nustatyti grėsmių supratimui nagrinėjami svarbiausi saugumo dokumentai, darant prielaidą, kad prieš skelbiant oficialių saugumo politikos dokumentą prie jo prisideda svarbiausi saugumo sektoriaus veikėjai, todėl jame pateiktas grėsmių supratimas yra įvairių veikėjų elite grėsmės suvokimo bendravardiklis. Kadangi antrajame laikotarpyje naujausių dokumentų ne tiek ir daug, siekiant geriau perprasti vyraujančią kalbėjimą įtraukiami duomenys iš ekspertinių interviu. Apklausiami Šiaurės šalių gynybos atašė, tarnautojai ir diplomatai, kurie dirba su Lietuvos-Šiaurės šalių bendradarbiavimu. Šiam tikslui atliekami devyni pusiau struktūruoti interviu.⁸ Į juos įtraukiami papildomi klausimai pagal aktualijas ir valstybių specifiką. Kalbėti sutiko Danijos, Norvegijos ir Švedijos gynybos atašė. Taip pat interviu imtas iš Švedijos ambasados antrojo sekretoriaus bei dviejų Danijos ambasados stažuotojų. Apie Lietuvą anonimiškai kalbėta su Užsienio reikalų ministerijos (toliau URM)⁹ ir Krašto apsaugos ministerijos (toliau KAM) atstovai. Du Suomijos gynybos sistemos atstovai taip pat panoro likti anonimiški.

Nepavyko apklausti visų numatytų pašnekovų. Pavyzdžiui, ieškant antro pašnekovo iš Norvegijos, net trys gynybos atstovai atsisakė duoti interviu dėl besikeičiančių pareigų arba laiko trūkumo. Vis dėlto vienas iš jų suteikė bendros informacijos apie Norvegijos užsienio politikos prioritetus ir bendradarbiavimą su Lietuva elektroniniu susirašinėjimu¹⁰. Dėl ribotų galimybių vienas iš Suomijos atstovų, į klausimus atsakė paštu, o du Danijos ambasados stažuotojai buvo pasirinkti dėl mažo Danijos ambasados Lietuvoje personalo skaičiaus. Jiems užduoti šiek tiek kitokie klausimai, kalbant tik apie laiką, kurį stažuotojai

⁸ Iš viso apklausiau 10 žmonių. Pokalbis su dviem Danijos ambasados Lietuvoje stažuotojais laikomas vienu interviu.

⁹ Tiesa, autorius negavo leidimo interviu įrašinėti.

¹⁰ Šis susirašinėjimas neskaičiuojamas kaip interviu.

dirbo ambasadoje. Vis dėlto kadangi interviu pirmiausiai buvo skirti papildyti bei patikslinti duomenis iš dokumentų, todėl surinkti duomenys tyrimui vis tiek yra naudingi.

Antrojoje darbo dalyje pradedama nuo trumpo skyriaus apie Lietuvos bendradarbiavimą su Islandija, kur paaiškinama, kodėl ši šalis neįtraukiama į pagrindinę analizę. Kitų valstybių skyriai suskirstomi į keturias dalis: saugumo aplinkos supratimas, Rusijos supratimo dinamika ir bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis. Trečioji darbo dalis sudaryta pagal panašią logiką kaip ir valstybių skyriai antrojoje, tačiau ten kalbama tik apie Lietuvą. Išvadose remiantis gautais rezultatais įvertinamos Šiaurės šalių ir Lietuvos bendradarbiavimo perspektyvos Rusijos-Ukrainos karo kontekste ir pateikiamos politikos rekomendacijos kaip geriausia įsitraukti į Šiaurės saugumo bendruomenę.

2. Šiaurės šalių ir Lietuvos reakcija į Krymo okupaciją

2.1. Islandija: maža ir tolima

Kaip ir kitos Šiaurės valstybės Islandija laviravo tarp Vakarų ir Rytų Šaltojo karo pradžioje. 1949 m. ji prisijungė prie NATO išsiderėdama sąlygą, kad užsienio daliniai negalės būti dislokuoti jos teritorijoje taikos metu. Situaciją pakeitė 1961 m. tarpusavio bendradarbiavimo sutartis su JAV, kuria islandai įsileido amerikiečių pajėgas į savo teritoriją. Nepaisant to, šalis su Tarybų Sąjunga buvo susijusi glaudžiais ekonominiais ryšiais. XX a. 5 dešimtmetyje Jungtinė Karalystė prieš Islandiją pradėjo menkių embargą dėl ko islandai nemažą dalį savo prekybos nukreipė į rytus (Hannibalsson, 2016). Iki 1970 m. apie 90 % Islandijos eksporto sudarė žuvies produktai. Be to, Tarybų Sąjunga tapo pagrindine ir beveik vienintele naftos tiekėja Islandijai Šaltojo karo metu (*Islandijos ambasados Kanadoje puslapis*). Taigi kol Islandija priklausė JAV karine prasme, ji buvo priklausoma nuo Tarybų Sąjungos ekonomiškai.

Lietuvai Islandija įstrigusi atmintyje, nes ji buvo pirmoji valstybė pripažinusi mūsų nepriklausomybę. Nors ši Šiaurės šalis ir Lietuva tuo metu nesudarė jokios saugumo bendruomenės, Islandija tada pasielgė tarsi tokio darinio narė. 1990- 1994 apie 78% šalies eksporto sudarė žuvies produktai, o TSRS buvo svarbus prekybos partneris. Tuo metu JAV rėmė Gorbačiovo persitvarkymo politiką ir skatino Baltijos šalis derėtis, užuot tiesiog reikalavus nepriklausomybės (Hannibalsson, 2016). Lietuvos pripažinimas sunkiai paaiškintinas realistine logika, nes neatitiko valstybės ekonominių interesų ir galingesnių sąjungininkių pozicijų. Nepaisant to, Islandijos valdantysis elitas ir TSRS disidentai buvo

susiję glaudžiais ryšiais. Pavyzdžiui, tuometinio Islandijos užsienio reikalų ministro broliai mokėsi TSRS ir palaikė glaudžius ryšius su sovietinių šalių disidentais (Ten pat). Tai jau kur kas panašiau į saugumo bendruomenę, kai valstybių elitai susiję glaudžiais ryšiais ir dėl panašaus pasaulio matymo jaučia artumą.

Vis dėlto darbe Islandijos atvejo išsamiai nenagrinėju, nes šalis nepasižymi reikiamais parametrais, kad galėtų tapti visaverte saugumo bendruomenės nare. Islandija yra tiesiog per toli ir turi mažai resursų, kad prasmingai galėtų įsitraukti į veikimą tarptautiniuose formatuose (Hilson 2008). Islandija ilgą laiką neturėjo nei ginkluotojų pajėgų, nei gynybos strategijos ir kliošė NATO parama. Padėtis pasikeitė 2008 m. kai vyriausybė pavedė nepriklausomai grupei iš savo sričių ekspertų atlikti pirmąjį valstybės rizikos vertinimą. Tolesnės pastangos plėtoti nacionalinio saugumo strategiją sustabdė ekonominė krizė ir iš to plaukęs vyriausybės nestabilumas (Bailes and Þór Ólafsson, 2014). Vis dėlto 2014 m. parlamentinė darbo grupė parengė ataskaitą apie nacionalinę saugumo strategiją. Dokumente su viena išimtimi sutariama¹¹ dėl būtinybės būti NATO nare. Vis dėlto ribotas strateginių dokumentų skaičius bet kokių išvadų darymą apie ateities islandų saugumo politiką daro kebliu. Pasirinkimą neįtraukti Islandijos į analizę pagrindžia ir praktika. Apie bendradarbiavimą kalbintas Lietuvos Užsienio reikalų ministerijos (toliau- URM) atstovas tvirtino, kad su bendradarbiavimas su Islandija pats pasyviausias, ne tik dėl šios mažumo, bet ir už santykius su Islandija atsakinga ambasada Kopenhagoje, kas apsunkina artimų kontaktų palaikymą (Anoniminis interviu su URM 2016) Taigi riboti Islandijos ir Lietuvos resursai neleidžia tikėtis žymiai intensyvesnės saugumo partnerystės artimiausioje ateityje. Būtent todėl, darbe telkiusi į keturias kitas Šiaurės šalis- Daniją, Norvegiją, Suomiją, Švediją ir Lietuvą.

2.2. Danija: svarstanti, bet taupanti

2.2.1. Saugumo erdvės supratimas

Danijos 2005- 2009 m. Gynybos susitarime, teigiama, kad nėra konvencinės grėsmės Danijos teritorijai, todėl nėra būtinybės mobilizacinei sistemai. Grėsmės yra „*asimetrinės ir nenuspėjamos*“ visų pirma turint omenyje terorizmą. Taip pat kalbama apie masinių naikinimų ginklų platinimo pavojų ir „konflikto teritorijas“, kurias reikia stabilizuoti „taikos palaikymo operacijomis.“ Teigiama, kad „*Grėsmės nebūtinai privalo kilti geografiškai arti*

¹¹Narystei NATO tradiciškai prieštarauja Žaliųjų partija. Kita vertus pastebėti, kad narystė organizacijoje anksčiau buvo vertinama kur kas skeptiškiau.

Danijos, bet vis tiek kelti riziką Danijai, mūsų sąjungininkams ir mūsų vertybėms, net jei jos pasireiškia užsienyje." (Danish Defence Agreement 2005- 2009, 1-13). 2009 m. pasirašytame susitarime dėmesys dalinai pasislenka į Arktį, kuri „pakeisi regiono strateginę svarbą ir reikš daugiau užduočių Danijos ginkluotosioms pajėgoms." Danijos teritorijai tiesioginės vis dar nėra, tačiau ji „privalo būti pasirengusi kovoti ir konvencinius konfliktus." Pirmą kartą tiesiogiai paminimos kibernetinės grėsmės ir būtinybė stiprinti kibernetines galimybes. Daugiau kalbama ir apie „kovos prieš sukilėlius, taikos palaikymo operacijas ir atstatymo darbus" visame pasaulyje (Danish Defence Agreement 2010- 2014, 1-38). 2012 m. prie visų prieš tai minėtų grėsmių prisideda ekonominiai iššūkiai. Apie kibernetines grėsmes sakoma, kad jas gali vykdyti valstybiniai ir nevalstybiniai veikėjai. Pagrindiniais mūšio laukais tampa Arktis, Afganistanas ir kibernetinė erdvė (Danish Defence Agreement 2013- 2017, 1-21). Dėmesys Arkčiai, naujos grėsmės, išsamesnis jų apibūdinamas ir atitinkamai didėjanti gynybos susitarimų apimtis¹² rodo, kad Danijos grėsmių supratimas iki Krymo aneksijos plėtėsi.

2.2.2. Santykis su Rusija

Prieš Krymo aneksiją Danijos gynybos susitarimuose Rusija aptariama mažai ir traktuojama greičiau kaip potencialus partneris nei grėsmė. 2004 m. pasirašytame Gynybos susitarime ji visiškai neminima. Kita vertus, 2009 m. analogiškame dokumente rašoma, kad reikia išanalizuoti ar naudinga „artimiau bendradarbiauti su kitomis Šiaurės šalimis, JAV, Kanada, Rusija ir Jungtine Karalyste, kalbant apie stebėjimą (ang. surveillance) ir kitas panašias užduotis“ Arktyje (Danijos gynybos susitarimas 2010-2014, 2009, 1-38). Rusijos įterpimas tarp NATO sąjungininkių rodo, kad ši neišskiriama ar traktuojama kažkaip kitaip negu kitos šalys. O štai jau 2012 m. Danija „artimai ir patikimai bendradarbiauja su Rusija“ plėtodama priešraketinės gynybos pajėgumų planus ir Rusiją padarydama partnere bent šioje srityje. Nepaisant to, tai tik atskiros nuorodos. Gynybos susitarimuose iki Krymo aneksijos Rusijai nėra skiriama daug dėmesio. Ten taip pat nėra nieko, kas leistų Rusiją laikyti grėsme Danijos saugumui šiuo laikotarpiu.

Naują Danijos Gynybos susitarimą numatoma pasirašyti tik 2017 m. Tai bus pirmasis gynybos susitarimas po Krymo okupacijos. Vis dėlto šių metų balandžio pabaigoje pasirodė diplomato Peter Taksøe-Jensen valstybės užsienio ir saugumo politikos apžvalga, kurio išvados turėtų tapti pagrindu naujam Danijos gynybos susitarimui. Joje teigiama, kad

¹² angliškoje versijoje nuo 19 psl 2004 iki 46 psl 2012.

„Rusija ir Artimieji Rytai yra didėjantys iššūkiai ir sudaro nestabilumo lanką (ang. arc) besitęsiančią nuo Šiaurės-rytų Europos sienų krašto iki Pietvakarių Šiaurinės Afrikos“ ir „Rusijos Krymo okupacija ir kaimyninės Ukrainos destabilizacija meta iššūkį Europos saugumo tvarkai ir įsitvirtinusiems (ang. established) pripažintų valstybių autonomijos ir teritorinio integralumo principams“ (Review of Denmark’s Foreign and Security Policy 2016, 5,11-20). Šis dokumentas teikia stiprų signalą, kad po Krymo okupacijos Rusijos veiksmai Ukrainoje- Danijoje traktuojama kaip grėsmė Europos (o kartu ir Danijos) saugumui.

Rusijos atžvilgiu vertėtų išlaikyti vieningą poziciją ir remti partnerius rytuose. „*Tai bus pasiekta ypač per bendras ES sankcijas ir įsipareigojimus NATO, taip pat per danų dalyvavimą pratybose kaimyninėse teritorijose*“ (Ten pat, 9). Vienas šių įsipareigojimų yra Baltijos šalims. Taigi taip pat sakoma, kad vienas būdas užtikrinti šalių darną ir atsparumą Rusijos atžvilgiu yra tęsti bendradarbiavimą su Baltijos šalimis dalyvaujant pratybose. Nepaisant to, Rusijos kaip grėsmės traktavimas vienoje apžvalgoje¹³ negali tapti pagrindu daryti išvadai, kad Danijos elitas Rusiją pradėjo traktuoti kaip grėsmę. Būtent todėl vertindamas ar Danijoje Rusija tapo grėsme daugiausia, tokiais netiesioginiais indikatoriais kaip išlaidos gynybai, gynybos reformos ar diskusijos visuomenėje.

Debatai visuomenėje. Taip pat šiuo metu Danijoje vyksta diskusijos dėl šalies saugumo. Nors prieš Krymo aneksiją duomenų nepavyko rasti, tačiau 2014 m. atliktoje apklausoje 59,3% danų Rusiją laiko grėsme Europos saugumui, o 49,1% populiacijos mano, kad ji atsakinga už krizę Ukrainoje (Rytgaard and Kuttner 2014). Tai kursto ginčus politikų tarpe dėl gynybos politikos. Pavyzdžiui, Peter Taksøe-Jensen vadovaujamos grupės valstybės užsienio ir saugumo politikos apžvalgoje siūlymas didinti gynybos biudžetą sulaukė karštų diskusijų. Pavyzdžiui, užsienio reikalų ministrė Kristian Jensen sakė neketinanti vadovautis rekomendacijomis, o opozicinės Konservatorių ir Danijos liaudies partijos remtų siūlomas reformas. Gynybos ministras Peter Christensen pavadino ataskaitą „geru įkvėpimu“, bet neatskleidė ar derybose dėl naujo gynybos susitarimo bandys siūlyti biudžeto didinimą (Jyllands-Posten, 2016). Kita vertus, susidaro įspūdis, kad jų reakcijos yra ne tiek dėl NATO ir regioninės krypties, kiek dėl tokių problemų kaip migracijos srautų suvaldymas ir lėšų skirstymas kitiems. Taigi nors žymi dalis visuomenės Rusiją laiko grėsme Europos saugumui, politikai daugiau kalba apie migraciją.

¹³ Nors ir oficialiai pavestoje vyriausybės.

Karinės reformos. Vienas rodiklių, kuris atspindi Rusijos grėsmės suvokimą Šiaurės šalyse yra išlaidos gynybai. Kaip matyti iš Šiaurės šalių gynybos biudžetų, dauguma jų pradėjo didinti lėšas, skiriamas krašto apsaugai (Anoniminis interviu su KAM 2016). Reikšminga išimtis galėtų būti Danija, kuri vykdė kariuomenės reformą ir išlaidas mažino iki šiol. Kita vertus, 2013-2017 m. Danijos gynybos susitarime rašoma, kad reforma skirta optimizuoti lėšų panaudojimą ir ją ketinama įgyvendinti „*nepaveikiant operacinių gynybos pajėgumų.*“ (Danijos gynybos susitarimas 2013- 2017, 2012, 1-21). Be išvardintų priežasčių Danijos gynybos atašė Lietuvai plk. Søren Frausig teigia, kad pinigų gynybai mažinimas neturėtų neigiamai paveikti prioritetų Baltijos šalyse dar ir todėl, kad danų įsitraukimas Afganistane minimalus, o laisvos lėšos tarptautinėms operacijoms dabar skiriamos ir bendradarbiavimui su Baltijos valstybėmis (Asmeninis interviu Danijos gynybos atašė Lietuvai). Vis dėlto tai buvo pasakyta prieš Danijai įsitraukiant į veiksmus Sirijoje prieš Daesh šių metų balandį (Matzen, 2016). Tai rodo du dalykus- laisvi resursai potencialiai gali būti suryti naujų operacijų užsienyje ir kad Danija turi laisvų resursų, kuriuos gali skirti tarptautinėms misijoms. Dėl Danijos išlaidų karpymo nevertėtų jaudintis, nes, pagal Velso susitarimus, valstybė išlaidų gynybai nebemažins.¹⁴ (Review of Denmark's Foreign and Security Policy 2016 12). Daug svarbiau, kur jos bus skiriamos. Jei į Peter Taksøe-Jensen grupės ataskaitą bus rimtai atsižvelgta, tai žada didesnes bendradarbiavimo galimybes Lietuvai.

2.2.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis

Iki Krymo okupacijos Lietuva tiesiogiai neminima svarbiausiose Danijos gynybos susitarimuose. Tuo metu Baltijos šalys tiesiogiai minimos vieną kartą 2012 m., pateikiant Baltijos oro policijos misiją, kaip gerąją praktiką, kuri turėtų tapti pavyzdžiu kitose veikimo srityse:

„Be to, sutarta, kad darbo specializacija ar pasidalijimas privalo būti vykdomas koordinuotai ir sąmoningai, idant užduotys būtų atliekamos efektyviai, kaip tai yra daroma oro policijos užduotyje virš Baltijos šalių.“

Danijos gynybos susitarimas 2013-2017, 1-21

¹⁴ Kylant BVP Danija įsipareigojo išlaidas gynybai didinti iki 2%.

Po Krymo aneksijos Užsienio ir saugumo politikos apžvalgoje Baltijos šalys (tarp jų ir Lietuva) vaizduojami kaip partneriai, su kuriais partnerystę reikėtų stiprinti pirmiausia ES formate:

„Mums reikėtų išlaikyti ir išplėsti bendradarbiavimą tarp Šiaurės ir Baltijos šalių, Nyderlandų ir kitų bendraminčių, tam kad užtikrintume tinkamą balansą su stipriu Šiaurės Europos balsu europiniame bendradarbiavime.“

Review of Denmark's Foreign and Security Policy 2016, 14.

Apžvalgoje siūloma stiprinti regioninį bendradarbiavimą aplink Baltijos jūrą. Nors ištraukose išskiriamas atskiras Šiaurės ir Baltijos šalių formatas, tačiau jį norima plėsti kuriant Šiaurės Europos balsą, nes *„galime sustiprinti Europinę dimensiją sukurdami (ang. building) strateginę partnerystę su Šiaurės ir Baltijos šalimis, kaip ir Nyderlandais, kas patrauktų europinį bendradarbiavimą Šiaurės Europos kryptimi.“* Kalbant apie karinį bendradarbiavimą *„Danija negali, nei turėtų veikti viena užsienyje ir dėmesys turėtų būti skiriamas bendradarbiavimui, įskaitant Šiaurės šalių formate ir su kitomis šalimis aplink Baltijos jūrą.“* Valstybės saugumo politikos prioritetą ir vienas pagrindinių uždavinių turėtų tapti *„aktyviai skatinti tvarų ir taikų vystymąsi Danijos Karalystės artimoje kaimynystėje Arktyje ir Baltijos jūros regione, itin didinant prioritetą bendradarbiavimo struktūroms ir savo pajėgumams būti galimybių ir grėsmių priešakyje.“* (Review of Denmark's Foreign and Security Policy 2016, 14). Taigi Danija saugumą turėtų užsitikrinti artimiausiu bendradarbiaudama (taip pat ir) saugumo srityje.

Nepaisant to, interviu su Danijos ambasados Lietuvoje stažuotojais leidžia tikėtis riboto Danijos įsitraukimo. Šiuo metu jie atsakinėja į klausimus iš Kopenhagos apie Baltijos šalių lūkesčius prieš Varšuvos susitikimą. Iš jų turinio, pašnekovams susidarė įspūdis, kad Danija siekia patenkinti Baltijos valstybių saugumo lūkesčius, skiriant kuo mažiau savo resursų (Asmeninis interviu su Danijos ambasados stažuotojais 2016). Gera žinia ta, kad Danijai rūpi Lietuvos, Latvijos ir Estijos lūkesčiai yra veiksnys koreguojantis Danijos įnašą. Taip pat toliau ketinama išlaikyti aktyvų bendradarbiavimą treniruočių srityje. Pavyzdžiui, anot Danijos gynybos atašė Baltijos šalims, artėjančioms pratyboms rytų Europoje Danija skirs 6000 karių, iš kurių treniruotis į Baltijos šalis atvyks 2500 karių. (Asmeninis interviu su Danijos gynybos atašė Lietuvai, 2016). Danams aktualu treniruotis Baltijos šalyse dėl čia esančių miškų. Be to, Danijai aktyviau įsitraukus į konfliktą Sirijoje atsiras didesnis poreikis

bendradarbiauti tarp specialiųjų pajėgų (Asmeninis interviu su Danijos ambasados stažuotojais, 2016), kas taip pat būtų naudinga Lietuvai. Taigi galima prognozuoti, kad kol bendradarbiavimas pratybų srityje gali stiprėti, kitose srityse Danijos įnašas į Lietuvos saugumą bus minimalus.

Bendradarbiavimas. Galiausiai 2005– 2014 m. Danijos Karalystės iniciatyva pradėtas projektas LITBRIG, kurio metu Mechanizuota pėstininkų brigada „Geležinis vilkas“ pradėta visapusiškai rengti NATO operacijoms pagal šiuos organizacijos reikalavimus. 2006 m. „Geležinis vilkas“ struktūriškai priskirtas (afilijuotas) Danijos divizijai, idant brigada gebėtų veikti didesnių pajėgų sudėtyje ir geriau įsitraukti į misijas (KAM puslapis, 2010). Taip pat 2005- 2011 m. Latvijoje rezidavo Danijos karinių patarėjų grupė arba DATS (ang. Danish Advisory and Training Staff) konsultavo Lietuvą, Latviją ir Estiją pajėgų atitikimo NATO standartams klausimais (DATS Rapport , 2012). Taigi net iki Krymo aneksijos karinis bendradarbiavimas su Danija buvo glaudus.

Po Krymo aneksijos danai taip pat rodė savo paramą Lietuvai. 2014 m. po Krymo aneksijos Danija Baltijos šalims atsiuntė papildomus 6 F-16 naikintuvus sustiprinti NATO oro policijos misijai Baltijos šalyse (Jensen and Matzen, 2014). 2014 m. Danija pirmą kartą dalyvavo iki tol didžiausiose pratybose Baltijos šalyse „Kardo kirtis 2014“ (Asmeninis interviu su Danijos gynybos atašė Lietuvai, 2016). 2016 m. pradžioje abiejų šalių gynybos ministrai pasirašė „Tarpusavio supratimo memorandumą“ ir „Politinės gaires dvišaliam bendradarbiavimui gynybos ir saugumo srityje 2015-2019 metams“ (KAM puslapis *Lietuva ir Danija stiprina gynybinę partnerystę*, 2016) Memorandumas yra 1994 m. pasirašyto dvišalio susitarimo tarp Lietuvos ir Danijos atnaujinimas, kuriame numatytos tolimesnė santykių vizija (Asmeninis interviu su Danijos gynybos atašė Lietuvai, 2016). Tuo metu politinės gairėse kalbama apie konkrečias bendradarbiavimo formas: Lietuvos Sausumos pajėgų ir Danijos divizijos dalyvavimą bendrose pratybose, bendradarbiavimą tarptautinių operacijų, karinio mokymo srityse bei patirties keitimąsi tarp savanorių pajėgų (KAM puslapis, 2016).

2.2.4. Bendradarbiavimo perspektyvos

Danija Lietuvai išlieka artimiausia partnere karine prasme tarp Šiaurės šalių. Vis dėlto ribotas dokumentų skaičius ir susiskaldymas ir migracijos bei terorizmo problematikos vyravimas viešajame kalbėjime neleidžia daryti išvados, kad Rusija suprantama kaip grėsmė tiesiogiai Danijai. Kita vertus, dvišaliai susitarimai su Lietuva,

visuomenės apklausos ir ekspertiniai interviu rodo, kad Rusijos keliamos grėsmės yra klausimas, kurį galima aptarti. Kitais žodžiais tariant, susidaro įspūdis, kad Danijos politiniam elitui Krymo aneksiją svarbi, nes tai rūpi Europai ir sąjungininkams bei vien dėl to galima stiprinti saugumo bendradarbiavimą, taip užtikrinant ir išsprendžiant Lietuvos būgštavimus. Taigi nors konfliktuojantys duomenys neleidžia patvirtinti pirmo teiginio, simboliniai veiksmai bendradarbiauti kaip ir dvišaliai gynybos susitarimai leidžia apginti antrąjį. Tapatus situacijos sprendimo būdų regėjimas yra minimali sąlyga egzistuoti toje pačioje saugumo bendruomenėje. Būtent todėl Lietuva galėtų būti joje su Danija.

2.3. Norvegija: tolima, bet naudinga

2.3.1. Saugumo erdvės supratimas

Iki Krymo aneksijos Norvegijos baltosiose knygose akcentuojamos panašios grėsmės kaip ir Danijoje. 2006 m. ir 2008 m. knygose rašoma, kad tai laikas „*kai nėra jokios aiškios karinės grėsmės*“ civiliams. Vietoj to, jiems graso tokios asimetrinės grėsmės kaip terorizmas, o saugumo aplinka charakterizuojama „*netikrumo ir nenuspėjamumo*“ (Norwegian Defence 2006, 2006, 1-25). Kalbama apie kertinį NATO vaidmenį saugumo politikoje ir iš to kylančią priedermę užkirsti kelią tarptautiniam nestabilumui:

„NATO išlieka Norvegijos saugumo ir gynybos politikos kertiniu akmeniu. Pagrindinis dėmesys skiriamas regioninių krizių ir konfliktų, galinčių išplisti ir grasinti valstybių narių saugumui, prevencijai, suvaržymui (ang. containment) ir sprendimui“.

Norwegian Defence 2006 2006, 1-25

Kaimynystėje kalbama apie aktyvų dalyvavimą ES saugumo ir gynybos politikoje ir Taip pat pabrėžiama, kylanti Arkties regiono svarba: „*...strateginė šiaurinio regiono svarba ir poreikis administruoti ir saugoti natūralius resursus didelėse jūrų plotuose yra kertiniai faktoriai mūsų saugumo ir gynybos politikoje.*“ (Ten pat). Būtent todėl „*Šiauriniai regionai yra svarbiausia strateginių [saugumo] investicijų sritis*“ (Norwegian Defence, 2008, 1-15).

Vienas skirtumas tarp 2006 m. ir 2008 m. Baltųjų knygų- šalia trijų pagrindinių veikimo formatų (Jungtinių Tautų, NATO ir ES) aiškiai išskiriamas ketvirtas- bendradarbiavimas tarp Šiaurės šalių. Jame teigiama, kad yra „*daug panašumų saugumo politikos vertinimuose ir saugumo interesuose Šiaurės šalyse*“, todėl tai dar vienas formatas, kuriame Norvegija kartu su partneriais gali prisidėti prie „*daugybės (ang. range) gynybos*

politikos saugumo politikos ambicijų" (Ten pat). Nepaisant to, 2006 m. ir 2008 m. Baltąsias knygas vienija ir nuo Danijos gynybos susitarimų skiria, tai, kad Rusija neminama nei kaip draugas, nei kaip svarstytinas partneris. Iš tikro šiuose dokumentuose žodis Rusija/rusiškas pasitelkiamas tik kaip riboženklis, pavyzdžiui, valstybių sienoms. Galima daryti išvadą, kad aptariamam metu (bent atvirai) Rusija kaip tokia neregistravo Norvegijos saugumo aplinkos supratime.

2.3.2. Santykis su Rusija

Po Krymo aneksijos pagrindiniuose Norvegijos saugumo vertinimuose Rusijos Federacijos veiksmai Ukrainoje aiškiai traktuojama kaip grėsmė. 2015 m. Ekspertų komisijos saugumo ir gynybos politikos vertinime daugiausiai aptariamais santykiais su Rusija Šiaurėje. Ten Rusija ir Norvegija bendradarbiauja tokiais klausimais kaip *„resursų administravimas, aplinkosaugos problemos ir paieška ir pagalba.“* (Unified Effort, 2015, 22). Šiaurėje Rusija ir Norvegija suinteresuotos, kad *„regionas išliktų stabilus ir taikus“*, todėl *„netikėtina, kad kariniai konfliktai kiltų artimiausioje ateityje dėl lokalinių ar regioninių skirtumų Šiaurėje.“* (Ten pat) Nepaisant to, labiausiai tikėtina, kad karinio konflikto su Rusija šaltinis galėtų tapti *„geopolitiniai skirtumai tarp didžiųjų galių ir blokų, kurie tada turės pasekmių Šiaurėje.“* (Ten pat, 24) Rusija regima kaip grėsmė, nes *„Rusija išliks Norvegijos gynybos planavimą lemiančiu faktoriumi artimiausioje ateityje. Krizė Ukrainoje žymi „gilios taikos“ pabaigą Europoje. Rusijos kariuomenės galia (ang. build up) pabrėžia Norvegijos- Rusijos galios santykių asimetriją.“* (Ten pat, 13) Taip pat Rusija įtraukiama į sąrašą tarp kitų grėsmių- terorizmo, kibernetinių atakų ir ilgojo nuotolio raketų, apibendrinant, kad *„Šios grėsmės ir rizikos stipriai veikia Norvegijos saugumą“*(Ten pat). Panašiai kalbama ir 2015 m. parlamentui skirtoje Baltojoje knygoje. Ten rašoma, kad *„tradicinės karinės grėsmės vėl grįžta į mūsų pasaulio dalį“* ir kad *„Rusijos nelegali Krymo aneksija ir rytų Ukrainos destabilizavimas pakirto (ang. undermined) Europos saugumą“*, kas paveiks *„Norvegijos užsienio ir saugumo politiką ateityje“* (Global security challenges in Norway's foreign policy, 2015, 6). Norvegijos interesai geriausiai užtikrinami Jungtinėse Tautose ir NATO bei per *„bendradarbiavimą su tarpatlantiniais ir Europos partneriais.“* (Ten pat). Apibendrinant galima pasakyti, kad po Krymo aneksijos Rusija ne tik suvokiama kaip grėsmė, bet ir tampa akstiniu Norvegijos bendradarbiavimui su sąjungininkais.

Diskusijos visuomenėje. Ar Rusija laikoma grėsme Norvegijos visuomenėje nustatyti sudėtinga. Man nepavyko rasti duomenų apie Rusijos vertinimą Norvegijoje prieš

Krymo aneksiją. Kita vertus, netiesiogiai apčiuopti norvegų suvokimą galima remiantis kitų tyrimais. Štai Andrea Sofie Nilssen (2015, 132) tirdama Norvegijos vyriausybės ir žiniasklaidos pasisakymus nustatė, kad viešojoje erdvėje įsivyravo neigiamas nuomonė Rusijos atžvilgiu, kuris iš esmės sutampa su Europos Sąjungos pozicija. Būtent todėl, galbūt nestebina, kad 2014 m. Gallup Pasaulio apklausos duomenimis, Rusijos valdžios veikimą įvertino neigiamai 89% norvegų (aukščiausias neigiamas įvertinimas tarp 135 šalių). Taigi galima daryti pagrįstą prielaidą, kad Norvegijos visuomenėje Rusija vertinama neigiamai.

Karinės reformos. Rusijos iššūkį saugumo aplinkoje reaguojama solidariai su kaimynėmis. Norvegija kaip ir daugumo kitų Šiaurės šalių padidino išlaidas gynybai. Vis dėlto didžiąją dalį lėšų „suryja“ oro pajėgos. Norvegija savo F-18 naikintuvus, keičia į naujus F-35, kas labai brangiai kainuoja. Norvegijos gynybos atašė Baltijos šalims plk. Laila Kvammen Lie teigė, kad tai nepatinka sausumos pajėgoms ir laivynui, nes jie papildomų lėšų negauna (Asmeninis interviu su Norvegijos gynybos atašė Baltijos šalims 2016). Kadangi ši reforma skirta stiprinti valstybės oro gynybai, po Krymo aneksijos ji taip pat bus pasitarnaus užtikrinant oro erdvės saugumą regione. Nepaisant to, kad nėra ES narė ir jos verslas glaudžiai susijęs su Rusija, Norvegija prisijungė prie bendrų ES sankcijų kaimynei rytuose. (Koranyi, 2014). Ji taip pat su Rusija nutraukė dvišalį karinį bendradarbiavimą (Pettersen, 2016). Taigi jei ne dėl karinių reformų, tai bent dėl politinių veiksmų, Norvegija su Rusija elgiasi kaip su grėsme.

2.3.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis

Lietuvos saugumas Norvegijai svarbus dėl narystės NATO. 2006 m. Baltojoje knygoje Lietuva minima kaip NATO narė. Kadangi ji tokia yra, todėl Aljansas stengiasi „*didinti saugumą ir stabilumą visoje [aut. Euroatlantinėje] teritorijoje*“ ir telkiasi į „*regioninių krizių ir konfliktų, kurie gali išplisti ir grasinti valstybių narių saugumui prevenciją, suvaržymą (ang. containment) ir sprendimą.*“ (Norwegian Defence 2006, 1-25). 2008 m. Lietuvą galima aptikti tik tarptautinių operacijų lentelėje, kur nurodyta, kad tuo metu joje misiją atliko 57 kariai (Norway Defence 2008, 1-16), o 2013 m. jos nėra paminėta tiesiogiai iš vis. Kita vertus, tiek 2006, tiek 2008 m., 2013 m. iš Baltijos valstybių minima Estija, kuri dalyvavo kartu su Norvegija Šiaurės kovos grupėje. Kalbant apie Šiaurės šalis nuo 2008 m. plačiau aptariamas bendradarbiavimas, kas pateikiama kaip gerosios praktikos pavyzdys. Vis dėlto sąlyginis Lietuvos nebuvimas leidžia suprasti, kad saugumo prasme iki 2013 m. Norvegijai Lietuva aktuali tik kaip NATO narė ir niekaip kitaip.

2015 m. Norvegijos saugumo ir gynybos politikos ekspertų vertinime Baltijos šalys taip pat iš esmės regimos per NATO prizmę. Dėl pasikeitusio Rusijos keliamų pavojų vertinimo, jos tampa labiau aktualios Norvegijos ginkluotoms pajėgoms. Ataskaitoje aptariami net keletas galimų scenarijų, kur Rusija taptų priešu. Vienas iš jų, Rusijos ginkluotosios pajėgos pasiunčiamos ginti tautinių mažumų Baltijos valstybėse. Tokiu atveju daroma, išvada, kad „*Norvegijos ginkluotosios pajėgos privalo gebėti greitai pasiųsti (ang. Provide) ir perkelti [karinius] vienetus į Baltijos zoną.*“ Ir būti pasiruošusios „*kariniam mūšiui ar likti teritorijoje ištęstą laiko periodą.*“ (Unified Effort, 57) Taigi Norvegijos elitas saugumo bendradarbiavimą mato per NATO prizmę net ir po Krymo aneksijos.

Pagrindinės bendradarbiavimo sritys su Norvegija saugumo klausimais yra pakankamai specifinės. Norvegijos gynybos atašė Baltijos šalims ir Lietuvos užsienio reikalų ministerijos atstovas kaip svarbiausias bendradarbiavimo sritį įvardino energetinį saugumą. Lietuva suskystintų dujų terminalą pastatė Norvegijos įmonės Hoegh LNG (SGDT puslapis 2014), kas padidino Lietuvos energetinį saugumą, o vėliau užsimezgę energetiniai ryšiai sudarė sąlygas šiais metais dujų importu į Lietuvą Norvegijai pranokti Rusijos Federaciją (Adomaitis, 2016). Taip pat aktyvus dvišalis bendradarbiavimas vyksta tarp Lietuvos ir Norvegijos specialiųjų pajėgų. Vis dėlto dėl milžiniškos F-35 reformos kainos Norvegija šiais metais negalės atsiųsti į Baltijos šalis (Asmeninis interviu su Norvegijos gynybos atašė Baltijos šalims 2016). Būtent todėl telktis į bendradarbiavimą karinėje srityje galima nuo kitų metų.

2.3.4. Bendradarbiavimo perspektyvos

Norvegijai Rusijos Federacija visų pirma konkurentas Šiaurėje. Ji traktuojama kaip grupinė grėsmė ne dėl tiesiogiai keliamo pavojaus, bet Norvegijos narystės NATO. Po Krymo aneksijos Rusijai tapus iššūkiui Aljansui, ji taip pat tapo potencialia grėsme Norvegijai, kuri ypač pabrėžia savo pasirengimą ginti sąjungininkus. Galima teigti, kad dėl svarstymų kaip reikėtų ginti Baltijos šalis, ekonominių sankcijų, nebūnant ES nare, neigiamos visuomenės nuomonės ir politikų pasisakymų- Rusija po Krymo aneksijos laikoma grėsme (pirmasis teiginys patvirtintas). Dėl deklaruojamo solidarumo su NATO ir Baltijos šalimis, aiškaus ketinimo su savo stiprinimais pajėgumais prisidėti prie Aljanso užduočių konstatuotina, kad Norvegija kaip vieną iš saugumo situacijos sprendimo būdų mato gynybos atgrasymo stiprinimą Aljanso lygmenyje (antrasis teiginys pasitvirtino).

2.4. Suomija: supratinga, bet užsispyrusi

2.4.1. Saugumo erdvės supratimas

Suomijos saugumo aplinka regima globalių procesų kontekste. Jos saugumas tiesiogiai priklauso nuo didžiųjų galių santykių. Visuose analizuojamuose dokumentuose daugiau/ mažiau kalbama apie saugumo aplinką formuojančius veiksnius: karinius konfliktus, didžiųjų valstybių santykius, demografinius pokyčius, vis labiau globalų ir tarpusavyje priklausomą pasaulį bei ekonomiką, klimato (ang. environmental) pokyčius ir natūralius resursus bei platesnes nei vien konvencines saugumo grėsmes. Gynybos ministerijos puslapyje publikuojami leidiniai pagal tematiką skiriasi nuo skirtų specifinei temai (kibernetiniam saugumui, Rusijai) iki bendresnių strategijų ir vyriausybės vertinimų. Jų apimtis taip pat skirtinga- nuo keleto dešimčių iki virš šimto puslapių, kuriuose smulkiai aprašoma saugumo aplinka ir tikėtini jos vystymosi scenarijai.

2.4.2. Santykis su Rusija

Nors strategijose skirtuose Suomijos visuomenei Rusija plačiai neaptariama, tai nereiškia, kad ji Suomijai nesvarbi. Suomijos ministerijos išleistose studijose apie Rusiją ji tarptautinėje arenoje apibūdinama kaip potencialus nestabilumo šaltinis. Vis tik šis „šaltinis“ labiau linkęs bendradarbiauti, nes siekia įgyvendinti savo ekonominius interesus ir nori atsverti JAV įtaką pasaulyje ir labiau nei kada anksčiau integruotis su „išoriniu pasauliu.“ Tikimasi, kad tokios tendencijos išliks toliau. Galima teigti, kad Suomijoje 2010 m. Rusija regima, kaip potenciali rizika, kuri gali sutrikdyti nusistovėjusią tvarką. Vis dėlto tai erdvė, kurią galima stabilizuoti ir sumažinti bendradarbiaujant, ypač ekonominiais ryšiais.

Kol vėlesniuose dokumentuose svarbiausių Suomijos saugumui veikėjų skaičius didėja, 2006 m. strategijoje „Saugiai į ateitį 2025“ įvardinami keturi svarbiausi¹⁵: ES, Rusija, Jungtinės Tautos ir NATO, kurie iš esmės išliks ir kituose dokumentuose. Iš jų ypač svarbi Rusija, nes „*Karinis ir politinis vystymasis kaimynystėje, ypač Rusijoje, smarkiai daro įtaką Suomijos saugumui.*“ (Securely Into the Future 2025, 2006, 8). Šie pokyčiai nėra iki galo nuspėjami. Suomijai esant energetiškai priklausomai nuo Rusijos, jaudinamasi dėl ekonominio augimo, nes šį „*į pavojų statyti gali energijos ar žaliavų produkcijos ar tiekimo sutrikimai, sukelti įtampų tarptautiniuose santykiuose ar krizių.*“ (Ten pat). Nepaisant to, šios krizės niekaip nesiejamos su Rusijos ar ko nors kito veiksmais. Šiokių tokių pokyčių galima pamatyti 2009 m. Vyriausybės ataskaitoje apie saugumo ir gynybos politiką. Parašius, kad „*Dauguma saugumo grėsmių Vakarų tautoms kyla Šiaurės Afrikoje, Viduriniuosiuose*

¹⁵ ESBO ir Kinija.

Rytuose, Centrinėje Azijoje ir Pietrytinėje Azijoje besitęsiančiame regione." konstatuojama, jog „*Ginkluoti konfliktai taip pat įmanomi Europoje.*" Tada paminėjus dar kelis konfliktus pasakoma, kad „*Didžiausia [aut. konflikto] eskalacijos rizika kilo iš Gruzijos ir Rusijos konflikto 2008 m. rugpjūtį.*" (Finnish Security and Defence Policy 2009, 17). Nors vėliau aprašomi Rusijos veiksmai konflikto metu, juo ir apsiribojama, nepateikiant jokio moralinio Rusijos veikslių vertinimo.

Suomija skiria sau ypatingą rolę prisidėti prie Rusijos vystymosi teigiama linkme, plėtojant draugiškus ryšius. 2008 m. ir 2010 m. ekspertų, diplomatų ir kitų visuomenės atstovų grupės parengė dvi studijas apie Rusiją: „*Iššūkių Rusija*“ (2008) ir „*Transformacijų Rusija*“ (2012). Nors jos nebūtinai atitinka Gynybos ministerijos oficialią poziciją, tačiau analizę atlikusiose darbo grupėse dalyvavo saugumo ekspertai, valstybės tarnautojai ir ilgametę darbo patirtį turintys diplomatai. Būtent todėl, galima teigti, kad 2008 m. bei 2010 m. studijos atspindi diskusijas Rusijos klausimu Suomijos elite. Studijose išsamiai aptariami Rusijos interesai ir potencialios vystymosi tendencijos. Teigiama, kad Rusija suinteresuota bendradarbiauti Suomijos atžvilgiu, nes „*Rusijos akyse, palyginus, stabilumas ir nekeliantis problemų (ang. problem-free) sienos su Suomija pobūdis vertas išlaikyti.*" (Russia of Transformations 2012, 115). Taip pat konstatuojama, kad Suomija ir Rusija susijusi ypatingu ryšiu, todėl būtent Suomijai pirmiausiai turėtų rūpėti stabilumas erdvėje į rytus nuo jos:

„Vis dėlto, dėl geografinių ir istorinių priežasčių, Suomija turi specialų statusą santykiuose su Rusija ir NVS šalimis ir jei dabartiniai (ang. on hold) konfliktai įsiliepsnotų į karą ar stichines nelaimes, ar etniniai konfliktai kiltų regione, jie taip pat neišvengiamai paveiktų Suomiją pabėgėlių srautų ar politinių iššūkių Rusijos atžvilgiu pavidalu.“

Ten pat

Atitinkamai karinis konfliktas įmanomas ir Suomijoje, nes „*Nors didelės ginkluotos agresijos grėsmė maža, bet negalima jos kategoriškai atmesti. Ribota karinė jėga taip pat gali būti panaudota kaip politinio ar ekonominio spaudimo dalis.*“ (Finnish Security and Defence Policy 2012, 14). Vėlgi nenurodoma, kad tą „*politinį ar karinį spaudimą*“ galėtų daryti Rusija. Vietoj to, ji apibūdinama kaip strateginis partneris ES lygyje:

„Suomija pabrėžia Europos Sąjungos ir visa apimančių ES politikos darnumo svarbą vis-a vis tokius jos strateginius partnerius kaip Kinija, Jungtinės Valstijos ir Rusija“

Kaip ypatingų grėsmių Suomijai rūšį galima išskirti kibernetinės kilmės pavojus. Jiems atremti 2013 m. Suomijos Gynybos ministerija parengė atskirą strategiją. Joje nenurodomi konkretūs kibernetinių atakų rengėjai, tikriausiai dėl to, kad juos sunku nustatyti. Ši strategija išsiskiria tuo, kad joje Rusija nepamíneta nė vieną kartą, kol 2006 m. strategijos kiti trys pagrindiniai veikėjai¹⁶, darantys įtaką Suomijos saugumo aplinkai išlieka. Skirtingai nuo kitų Šiaurės šalių, Suomijos dokumentuose Rusija minima dažniau ir beveik visada Rusijos valstybę pateikiant kaip potencialią partnerę arba iš gana neutralios pozicijos aprašant jos veiksmus bei įvykius joje. (Cyber Security Strategy, 2013) Galima klausti, kodėl Rusija veikdama Suomijos saugumą beveik visur kitur kibernetinėje srityje nefigūruoja, kol santykiai su kitais tarptautiniais žaidėjais išlieka.

2014 m. Suomijos Gynybos politikos peržiūroje galima aptikti griežtesnę poziciją Rusijos atžvilgiu. Tarptautinė situacija vystosi neigiama linkme ir daro poveikį „*Suomijos artimiausiai (ang. immediate) saugumo aplinkai.*“ (Review On Finland's Security Cooperation 2014–20) Skirtingai nei Gruzijos atveju 2012 m. vyriausybės ataskaitoje, čia ne tik apibūdinami veiksmai Rusijos atžvilgiu, bet ir atvirai priskiriama kaltė:

„Rusija, per savo veiksmus Ukrainoje, pažeidė tarptautinę teisę ir fundamentalius Europos saugumo principus, kurie apima inter alia valstybių teisę nepriklausomai priimti sprendimus apie savo saugumo politikos kryptis.“

Ten pat.

Pastebėtina, kad išsakyta pozicija Rusijos atžvilgiu praktiškai nieko nesiskiria nuo oficialios Europos Sąjungos pozicijos ar gali būti vertintina kaip švelnesnė lyginant pavyzdžiui su Šiaurės gynybos ministrų bendra deklaracija dienraštyje Aftenposten. Vis dėlto skirtingai nuo kitų Šiaurės šalių, Suomijoje Rusija tam tikra prasme visada buvo suprantama kaip grėsmė. Anksčiau grėsmės kildavo iš potencialaus nestabilaus vystymosi, kol po Krymo aneksijos „*fundamentalūs Europos saugumo principai*“ buvo pažeisti konkrečių veiksmų Ukrainoje. Taigi nors po Krymo aneksijos Rusijos atžvilgiu pasisakoma griežtai, tačiau sprendžiant iš saugumo dokumentų Rusijos supratimas Suomijoje keitėsi mažiausiai.

¹⁶ NATO, ES ir Jungtinės Tautos.

Stabilizuoti Rusijos neigiamą poveikį Suomijos saugumui padeda bendradarbiavimas ES ir su NATO. Kol „*Plėtojant Suomijos nacionalinę gynybą, mūsų NATO partnerystė teikia daugiausia pridėtinės vertės ir galimybių*“, „*Iš Suomijos požiūrio taško ES yra svarbiausias veikėjas kalbant apie visapusišią saugumą, išskyrus karinį saugumą*“. Atkreiptina, kad Rusijos veiksmai Ukrainoje „*taip pat veikia Europos ir Suomijos saugumą*.“, „*žeidžia fundamentalius Europos saugumo principus*“ ir „*yra iššūkis Aljansui*“, turint omeny NATO (Ten pat 20, 53) Galima teigti, kad Rusijos veiksmai traktuojami ne tik kaip problema jos kaimynėms, bet kaip platesnis iššūkis Vakarams (ES ir NATO) apskritai.

Apibendrinant, nors Rusijos vystymasis nuo 2006 m. įvardinamas kaip vienas svarbiausių Suomijos saugumą veikiančių veiksnių, tačiau Rusijos Federacijai už nestabilumą Europoje ir grėsmę jos saugumui priskiriama atsakomybė tik po Krymo okupacijos. Nepaisant to, atrodo, kad Suomijos supratimas Rusijos atžvilgiu keitėsi tik dalinai, ką rodo ir jos gynybos politikos praktika – Suomija niekada neatsisakė savo „totalios gynybos“ strategijos. Anoniminiame interviu su Suomijos Gynybos ministerijos atstovu (2016), jis teigė, kad Suomijoje labiausiai tikėtinas „*sunkus kaimynas*“ visada buvo Rusija ir kad jei konfliktas kils, jis kiltų su ja. Jis tai išskyrė kaip Suomijos skirtumą nuo „*daugumos Europos tautų*“, nes „*visi tikėjo, kad taika Europoje yra amžinai*“.

Diskusijos visuomenėje. Suomių verslo ir politikos forumo EVA 2015 m. apklausoje 50% gyventojų Rusiją vertina kaip karinę grėsmę, kol 2005 m. taip manė tik 31% suomių. Padidėjo ir narystės NATO palaikymas: nuo 20% remiančių dalis šoktelėjo iki 26% populiacijos.¹⁷ Vis dėlto Rusijos priešiški nusiteikusių stovykla kone dvigubai didesnė-2015 m. prieš narystę pasisakė 43% suomių. (Apunen at al. 2005 77, 82). Atsižvelgiant į pasikeitusią saugumo aplinką ir diskusijas Suomijos vyriausybė išplatino prisijungimo prie NATO vertinimą, kuriame įvertinti galimi narystės privalumai ir trūkumai. Techniniame ir praktiniame lygmenyje nėra jokių problemų Suomijai prisijungti, nes jos kariuomenė naudoja NATO standartus ir turi pilnus pajėgumus veikti kartu. Problemas kelia politinis kontekstas ir Suomijos nesijungimo tradicija, todėl artimiausiu metu mažai tikėtina ar Suomija ryšis jungtis prie NATO.

Bendra dokumentų ir praktikų analizė leidžia teigti, kad Rusija buvo suprantama kaip grėsmė ir prieš Krymo okupaciją. Rusijos veiksmai Ukrainoje jį sustiprino ir paskatino atviriau priskirti kaltę už nestabilumą kaimynystėje. Siūlomas sprendimas joms visų pirma

¹⁷ Prieš tai panašus skaičius buvo tik 1988 (28% ir 2009 m – 23%

bendradarbiavimas ir kalbėjimas, dažniausiai dvišaliu, bet ir Europos Sąjungos formatu. Didelė tikimybė, kad tai galėjo įvykti taip pat ir dėl pasikeitusios ES retorikos Rusijos atžvilgiu. Kaimynės ir pati ES dažnai kur kas tvirčiau pasisako ne tik Rusijos veiksmų, bet ir sankcijų klausimu. Šiame kontekste Suomija negali būti vertinama kaip veiksmų, nukreiptų prieš Rusiją stūmėja ES, todėl kartodama jos poziciją rizikuoja kur kas mažiau nei Lietuva, kuri kalba kur kas drastiškiau.

2.4.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis

Dokumentuose iki Krymo aneksijos daugiausia minimas tik techninis bendradarbiavimas su Baltijos šalimis. Išskiriamos tokios sritys kaip pagalba ekologinės krizės atveju ar policijų bendradarbiavimas. Vis dėlto apie tai kalbama Baltijos valstybių formatu, o Lietuva minima pavieniais atvejais, kalbant apie NATO šalis, ginkluotų pajėgų reformų tendencijas regione ar abstrakčiame santykiyje su Rusija. Galima pastebėti, kad šiek tiek dažniau nei Lietuva minima Estija, kas turbūt nulemta geografinio artumo. Nepaisant to, tiek Baltijos šalys ir Lietuva neatrodo esantys labai reikšmingi kalbant apie Suomijos saugumo politiką.

Šiaurės ir Baltijos valstybės po Krymo aneksijos aptariamoms kaip tarpusavyje susijusios saugumo srityje. Kalbama apie galimybę stiprinti pajėgų sąveiką su Baltijos šalimis pratybose, bet ši visų pirma skirta tarptautinėms misijoms. Išskiriami du aktualūs bendradarbiavimo formatai: NORDEFKO ir Šiaurės grupės. Kol NORDEFKO bendradarbiavimas vertinamas kaip natūralus, turint omeny Šiaurės paramą Baltijos šalių gynybos pajėgumų vystymui nuo jų nepriklausomybės pradžios, Šiaurės grupės formatas visų pirma matomas kaip neformalus forumas. Šiame būtų galima aptarti regioninio bendradarbiavimo problemas įtraukiant ir kai kurias kitas Šiaurės Europos šalis (Review of Finland's Security Cooperation 2016 70, 74). Konkretūs Suomijos interesai šiuose formatuose neaptariami. Kalbama iš grupinės Šiaurės šalių perspektyvos, kur bendradarbiavimo poreikis pateisinamas „natūralaus“ suinteresuotumo:

„ŠB¹⁸ bendradarbiavimas gynybos sektoriuje, turint omenyje (ang. from the viewpoint), kad visi dalinasi saugumo aplinka ir tarpusavio priklausomybė yra didelė, atrodo taip pat natūralus. Visų ŠB šalių priklausymas Europos Sąjungai arba NATO, jas taip pat sieja kartu iš saugumo politikos perspektyvos“

¹⁸ Šiaurės ir Baltijos šalių.

Susidaro įspūdis, kad svarbiausias bendradarbiavimas regione yra su Švedija, kuriai skiriamas visas skyrius 2016 m. apžvalgoje. Bendradarbiavimą su kitomis NATO šalimis, riboja jų NATO narystė. Kita vertus, santykiuose su Švedija net kalbama apie potencialią galimybę (galbūt) sukurti gynybinę sąjungą kažkada ateityje (Ten pat, 76-77). Tai būtų milžiniškas poslinkis nuo tradicinės Suomijos nesijungimo į karines sąjungas politikos. Susidaro įspūdis, kad Suomija yra atviresnė regioniniam bendradarbiavimui nei anksčiau. Nepaisant to, dėl Danijos ir Norvegijos narystės NATO,¹⁹ tik su Švedija bendradarbiavimas potencialiai neturi ribų.

Iš kalbintų bendradarbiavimo specialistų pasakojimų susidaro įspūdis, kad bendradarbiavimas suaktyvėjo tik politiniame lygmenyje. Lietuvos ir Suomijos nepastebėjo ypatingo suaktyvėjimo praktiniame saugumo ir gynybos bendradarbiavime dvišaliuose santykiuose. Kita vertus, dabar matoma „tvirta valia didinti bendradarbiavimą regione“ (Asmeninis interviu su S1 2016). Suomijos atstovas išskyrė tris pagrindines sritis, kuriose su Lietuva bendradarbiaujama šiuo metu: šauktinių kariuomenės sistemos klausimai, dalyvavimas bendrose pratybose (išskyrus NATO 5 straipsnio scenarijus) ir jūros stebėjimo sistema (Ten pat). Panašius prioritetus išskyrė ir Krašto apsaugos ministerijos tarnautojas. Kol Lietuvai svarbūs žvalgybiniai pajėgumai ir pajėgų treniravimas apskritai, pirmaeilis klausimas dvišaliuose santykiuose su Suomija yra šauktinių sistema (Anonimiškas interviu su KAM 2016). Lietuvos kariuomenės vadas ir kiti sistemos atstovai aktyviai domisi suomių patirtimi, nes jie išsaugojo šauktinių kariuomenę bei turi vieną labiausiai išvystytą tokio tipo sistemų regione. Suomijos pareigūnai net lankėsi Seime, kur Lietuvos prašymu atsakinėjo apie šauktinių sistemos ypatumus (Asmeninis interviu su S1 2016). Vis dėlto visi interviu kalbinti Suomijos ir Lietuvos atstovai daugiausia daugiašalius bendradarbiavimo formatus: pavyzdžiui, tarptautines pratybas Ramstein Alloy ar Trident Juncture (Anonimiškas interviu su KAM 2016) ar ES apskritai (Anonimiški interviu su S1,S2 ir URM 2016). Pavyzdžiui, Lietuvai galėtų būti naudinga prisijungti prie Suomijos planuojamo kurti nacionalinio hibridinių grėsmių centro (Anonimiškas interviu su URM). Taigi Suomija aktuali kaip gerosios patirties teikėja. Nepaisant to, susidaro įspūdis, kad Suomija su Lietuva labiau linkusi bendradarbiauti daugiašaliuose formatuose, kai ši yra kažkieno kito dalis.

¹⁹ Galima išvesti analogiją ir su Lietuva.

Apibendrinant, atrodo, kad Lietuva su Suomija nori bendradarbiauti labiau nei ši su Lietuva. Taip yra todėl, kad Suomija kariniu požiūriu stipresnė ir pasiruošusi konvenciniams iššūkiams, kol Lietuva dar stiprina savo gynybą. Šioje situacijoje Suomija yra potencialus partneris su panašiu grėsmių suvokimu, kuris savo sukaupta patirtimi gali dalintis. Kol kas neverta tikėtis aktyvesnių dvišalių santykių praktiniame lygmenyje, nes Lietuva turi mažai ką pasiūlyti, o pati Suomija išlieka sąlyginai skeptiška gynybinių įsipareigojimų atžvilgiu. Abipusiai naudingas bendradarbiavimas galėtų būti žvalgybos srityje- keitimasis informacija ir Rusijos povandeninių laivų ir padalinių stebėjimas padidintų abiejų šalių galimybę geriau reaguoti į pokyčius regione.

2.4.4. Bendradarbiavimo su Suomija perspektyvos.

Nors Lietuva ir Suomija labai panašios, tačiau jų bendradarbiavimo perspektyvos kone mažiausios. Suomija linkusi dalintis savo gerąja patirtimi, tačiau bendradarbiavimas vyksta daugiausia daugiašaliuose formatuose. Totalios gynybos tradicija leidžia teigti, kad Rusija suprantama kaip potenciali grėsmė ir prieš Krymo aneksiją. Vis dėlto tai aiškiai galima pamatyti analizuojant svarbiausių saugumo dokumentų turinį tik po lemtingų įvykių Ukrainoje. Tai ir pakitę apklausų duomenys leidžia patvirtinti pirmąjį teiginį interpretuojant jį plačiai t.y. Rusija po Krymo aneksijos netapo grėsme, tačiau jos grėsmės suvokimas sustiprėjo. Nepaisant to, antrojo teiginio patvirtinti negalima, nes Suomijos įsitraukti į artimesnį bendradarbiavimą su Lietuva saugumo klausimais turi aiškias ribas. Taip pat ir įsitraukimas į Šiaurės šalių saugumo bendruomenę stiprinant bendradarbiavimą su Suomija atrodo mažai tikėtinas.

2.5. Švedija: suglumusi ir svarstanti

2.5.1. Saugumo erdvės supratimas

Prieš Krymo okupaciją pavyko surasti tik du dokumentų anglų kalba. Ten telkiamasi į tokias grėsmes kaip tarptautinis nestabilumas „*Artimuosiuose rytuose, kai kuriose Afrikos dalyse ir Azijoje*“ (Swedish Government Bill, 2004, 9), kuris kelia iššūkius demokratijai, įstatymo viršenybei ir žmogaus teisėms. Tai glaudžiai susiję su globalizacijos procesu ir klimato pokyčiais, nes įvykis vienoje pasaulio dalyje atsiliepija ir Švedijoje. Taip pat kalbama apie partnerystę su NATO ir ES integracijos svarbą. Pavojai slypi nestabiliose šalyse, o ne namuose (Swedish Ministry of Defence, 2013).

2.5.2. Santykis su Rusija

.Nors prieš Krymo okupacija Rusijos Federacija neminima kaip grėsmė, Rusija priskiriama prie nestabilumo erdvės, iš kurios gali kilti grėsmės ateityje, nes „jos ekonomika kenčia nuo plačiai paplitusios korupcijos“, „infrastruktūra neprižiūrima, o investicijos ribotos“, „demografinis vystymasis keliantis problemų, o socialinis ir ekonominis atotrūkis visuomenėje didėja.“ Iš esmės sakoma, kad tokių šalių (tuo pačiu ir Rusijos) vidinės problemos gali daryti neigiamą įtaką valstybių politikai ateityje. Taip pat pripažįstama, kad Rusija stengiasi paveikti posovietinių valstybių politiką. Nepaisant to, tai negalioja NATO, ES ar Baltijos šalims, nes „Rusijos politika buvusių Tarybos Sąjungos šalių, atžvilgiu, kurios nėra NATO ar ES narės, negali būti lyginama su tuo, kokio Rusijos veiksmų galima tikėtis santykiuose su kitomis šalimis Rytų ir Centrinėje Europoje, įtraukiant Estiją, Latviją ir Lietuvą“ (Swedish Ministry of Defence 2013, 18). Dokumente suponuojamas visiškai kitoks santykis ES ir NATO priklausančioms valstybėms, todėl Rusija prieš Krymo įvykius nėra traktuojama kaip grėsmė.

Po Krymo įvykių Rusija vertinama kaip grėsmė Europos Saugumui. 2014 m. paskirta Gynybos Komisija atnaujino 2013 m. strategiją. Tai padaroma dėl saugumo aplinkos pokyčių, kuriuos didele dalimi sukėlė Rusija: „Saugumo aplinka Europoje pasikeitė dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą.“ Šie veiksmai daro neigiamą įtaką ne tik „regioniniu lygiu (ang. regionally) ir globaliai“, bet ir veikia „Švedijos saugumo aplinką“. Vis dėlto labiau akcentuojamas kolektyvinis saugumas: „Rusijos agresiją prieš Ukrainą ir nelegali Krymo aneksija yra didžiausias iššūkis Europos saugumo tvarkai nuo tada, kai ji nustatyta (ang. established) prieš ketvirtį amžiaus.“ Rusijos veiksmai verčia pabrėžti „bendradarbiavimo svarbą ir bendradarbiavimą tarp Europos ir Jungtinių Valstijų“ (Defence Commission, 2014, 16- 18). 2014 m. Gynybos Komisijos ataskaitoje Rusijos veiksmai ne tik vertinami kaip grėsmė Europos saugumui, bet yra paskata glaudžiam transatlantiniam bendradarbiavimui.

Geopolitinis veiksnys. Švedijos situacija nuo kitų Šiaurės valstybių skiriasi, kad po Krymo okupacijos jai daro įtaką geopolitiniai veiksniai, kuriems ji nepasiruošusi. Apie tai kalba Mike Winnerstig (2014). Jis teigia, kad įvykiai Ukrainoje paskatino pozityviau vertinti narystės NATO galimybę ir mąstyti apie tradicinės neutralumo pozicijos peržiūrėjimą. Visų pirma Švedija negali būti neutralia fiziškai. Skirtingai nuo Šaltojo karo laikų gynybinė jėga sumažinta 30 kartų: nuo 800 000 iki 50 000 žmonių ir nėra pajėgi savarankiškai apginti visą

šalies teritoriją. Antra, narystė ES neutralitetą daro kebliu, nes susieja ekonomiškai ir aiškiai parodo, kam šalis teikia pirmenybę. Kita vertus, Švedijos dalyvavimas NATO Partnerystės taikos labui programoje, parodo, kad bendradarbiavimas yra įmanomas bei jog savo veiksmais Švedija nėra tokia neutrali, kaip tradiciškai būtų linkęs manyti eilinis švedas (Winnerstig, 2014). Tai paaiškintų pokyčius Švedijos geopolitinėje orientacijoje ir visuomenės nuomonės pokytį.

Visuomenės nuomonė. Po Krymo aneksijos neigiamas požiūris į Rusiją vyrauja Švedijos visuomenėje. Nusiteikusių neigiamai jos atžvilgiu padidėjo daugiau nei dvigubai. Kol 2011 m. Rusiją neigimai vertino 31%, o 2012 m. 23%, populiacijos (Transatlantic Trends 2012), 2014 m. taip mano jau 78 % švedų. Be to, 2014 m. net 68% švedų rėmė didesnes sankcijas prieš Rusiją. Šie pokyčiai atitinkamai atsispindi ir požiūryje į narystę NATO: jos rėmimas pakilo nuo 24 % 2012 m. iki 39 % 2014 m. (Transatlantic Trends 2014). 2015 m. atliktoje apklausoje rezultatai panašūs: narystę rėmė 41% švedų, kol 39% populiacijos buvo prieš (20% neapsisprendę). Matyti aiškus pokytis nuo tos pačios kompanijos apklausos 2011 m., kur už narystę pasisakė tik 23% apklaustųjų, kol prieš buvo net 50% (TNS Sifo, 2015). Rusijos veiksmai regione ir stipri retorika leidžia tikėtis, kad neigiamas Rusijos vertinimas tarp švedų išliks. Pavyzdžiui, balandžio pabaigoje Švedijos dienraščiui duotame interviu Rusijos Užsienio reikalų ministras Sergey Lavrov pažadėjo imsis atsakomųjų karinių veiksmų, jei Švedija prisijungs prie NATO (Winiarski 2016). Ironiška, tačiau tai gali pastūmėti Švedijos vyriausybę laikytis griežtesnės pozicijos Rusijos atžvilgiu ir priartinti narystę NATO.

Karinės reformos. Kad Rusija suprantama kaip grėsmė taip pat rodo Švedijos veiksmai po Krymo aneksijos. Visų pirma Švedija pirmą kartą daugiau nei 20 metų nusprendė padidinti savo gynybos biudžetą 11% procentų ateinančius 5 metus (2,2 %) per metus (Sweden's Defence Bill 2016- 2020, 2015, 3). Antra, Švedija pasirašė dvišalius bendradarbiavimo sutarimus dėl artimesnio bendradarbiavimo su Danija. Jie įgalina geresnę komunikaciją bei informacijos keitimąsi, treniruočių didinimą ir suteikia galimybę patekti į vienas kito teritorijas taikos metu (Memorandum of Understanding between Sweden and Denmark, 2016).

Kita vertus, Švedija ir Suomija svarsto susitarimą, kuriame numatoma galimybė į karą įsitraukti kartu, nors neįtvirtinami jokie vienas kito gynybos įsipareigojimai. (O'Dwyer, 2016). Trečia, Švedija susitarimą priimančios tautos susitarimą su NATO, kuris leidžia

NATO pajėgoms būti Švedijoje per bet kokio tipo misiją su šios kvietimu. Gynybos pajėgumų vystymas ir bendradarbiavimo stiprinimas po Krymo aneksijos kartu su Švedijos gynybos dokumentų turiniu, leidžia patvirtinti pirmąjį teiginį.

2.5.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis

Grėsmės saugumui regione kelia ne tik iššūkius, bet ir pareigą joms užkirsti kelią. Švedijos „*klestėjimas ir mūsų saugumas glaudžiai susijęs ne tik su mūsų kaimynais, bet ir tolimesniais regionais*“ (Ten pat). 2016- 2020 Gynybos įstatymo projekte rašoma, kad „*Švedijos saugumo politika siekia užkirsti kelią karui ir grėsmių kilimą Švedijos, Šiaurės, Baltijos jūros ir Europos saugumui.*“ Tai kyla iš narystės ES, nes „*Per narystę Europos Sąjungoje (ES) Švedija prisiima bendrą atsakomybę už Europos saugumą ir ES gebėjimą skatinti taiką ir demokratinį pokytį*“ (Sweden's Defence Bill 2016- 2020 2015). Vis dėlto minėta pareiga tiesiogiai nenurodo į konkretų bendradarbiavimą gynybos srityje ir iš esmės gali apimti tik diplomatines priemones ES formatu.

Naujausiuose gynybos dokumentuose svarbesnė rolė skiriama gynybos bendradarbiavimui kaimynystėje, nes „*Švedijos interesas bendradarbiauti su Baltijos valstybėmis vystomas net ir gynybos srityje.*“ (Defence Commission 2014). Jis svarbus nes, „*Tarptautinė gynyba ir saugumo bendradarbiavimas, ypač tarp Šiaurės ir Baltijos šalių, stiprina mūsų pasaulio dalies saugumą*“ (Sweden's Defence Bill 2016- 2020, 2015, 3), todėl „*tiriamos galimybės intensyvinti ir išplėsti bendradarbiavimą gynybos srityje su Estija, Latvija ir Lietuva*“ (Defence Commission 2014, 46). Galima apibendrinti, kad po Krymo okupacijos apie potencialių Šiaurės ir Baltijos šalių bendradarbiavimą kalbama daugiau ir jis svarstomas kaip reali galimybė.

Nepaisant to, rasti konkrečių saugumo projektų, kur būtų minimos Baltijos šalys ne taip ir lengva. Vienas iš jų yra „*Šiaurės šalių informacijos dalinimosi tinklas*“, kuris didina atsparumą kibernetinėms grėsmėms. 2014 m. Gynybos Komisijos ataskaitoje rašoma, kad „*yra aiški pridėtinė vertė gilinti bendradarbiavimą Šiaurės šalyse ir Baltijos valstybėse šiais klausimais.*“ (Defence Commission 2014, 3). Vis dėlto kadangi Švedija žvelgia į valstybių saugumą Baltijos jūros regione kaip į tarpusavyje priklausomą, tai gynybos stiprinimas namuose, padeda ir artimiems kaimynams:

„*Dėl savo geografinės pozicijos Baltijos jūroje Gotlando sala yra strategiškai gyvybiškai svarbi Švedijai, kaip ir visam Baltijos jūros regionui. Gotlandas svarbus jūrų ir*

oro keliams į ir iš Baltijos valstybių. Švedijos strateginis interesas turėti nuolatinius karinius dalinius (ang. military presence) saloje. Švedų kariniai daliniai Gotlande ir aplink jį turės stabilizuojantį efektą visam regionui.“

Sweden's Defence Bill 2016- 2020 2015

Taigi Gotlando militarizacija yra vienas iš būdų kaip Švedija (taip pat) užtikrins (ir) Lietuvos saugumą.

2.5.4. Bendradarbiavimo perspektyvos

Švedijos elito grėsmių supratimas pasikeitė bene ženkliausiai analizuojamų šalių tarpe. Pokyčiai retorikoje, padidėjęs narystės NATO rėmimas, gynybos biudžeto didinimas leidžia teigti, kad tik po Krymo aneksijos Rusijos Federaciją pradedama suvokti kaip kažkas, kieno veiksmai kelia grėsmę ES/NATO ir tuo pačiu Švedijai. Susitarimų su NATO, Danija bei Suomija pasirašymas, leidžia teigti, kad Švedija vėl bando telkti regioninę saugumo bendruomenę (būti jos šerdimi) ir bendradarbiavimo stiprinimu didinti savo pačios saugumą. Realios pastangos ir noras stiprinti ryšius su Baltijos šalimis rodo, kad glaudesnis bendradarbiavimas su Baltijos šalimis matomas kaip sprendimo priemonė didinti savo saugumui. Būtent todėl abu ginamieji teiginiai pasitvirtina.

3. Lietuva: atkakli, bet nuogaustaujanti

3.1. Saugumo erdvės supratimas

Lietuvos grėsmių meniu 2005-2016 plėtėjo. 2005 m. metais grėsmių repertuaras buvo platesnis, bet panašus į kitų Šiaurės šalių saugumo aplinkos supratimą. Lietuvos Nacionalinėje saugumo strategijoje (2005) ir Parlamentinių partijų susitarime dėl gynybos politikos 2005-2008 m. (2005) kaip ir Šiaurės šalyse daugiausia kalbama apie tiesioginės karinės grėsmės nekeliančius pavojus: tarptautinį nestabilumą, terorizmą, masinių naikinimo ginklų platinimą, nekontroliuojamą migraciją, ligas ir t.t. kuriuos didžia dalimi lemia globalizacija. Kita vertus jie įvairesni. Pavyzdžiui, išskiriamos trys terorizmo rūšys: tarptautinis terorizmas, socialinis terorizmas, nulemtas ekonominės ir socialinės nelygybės ir specifinis terorizmas, kuris atstoja kategoriją „Kita“, praktiškai apimdamas tokius reiškinius kaip ekoterorizmas (Nacionalinio saugumo strategija, 2005, 3-10) Vis dėlto 2012 m. tarp saugumo aplinką formuojančių veiksnių dingsta terorizmas ir masinių naikinimo ginklų platinimo grėsmė, bet atsiranda „išliekantys ir nekonvenciniai saugumo iššūkiai“ bei ekonominis nestabilumas. Atitinkamai nuo to keičiasi ir pirmaeiliai Lietuvos saugumo

interesai: be kitų pokyčių pirmą kartą įvardinami informacinis, ekonominis ir kibernetinis saugumas, kol 2005 m. „*alternatyvių energijos šaltinių užtikrinimas*“ keičia formą į energetinis saugumą. Galiausiai pirmaeiliumi prioritetu tampa „*patikimi krašto gynybos pajėgumai, remiami gynybos poreikius ir įsipareigojimus sąjungininkams atitinkamu krašto apsaugos finansavimu*“ (Ten pat). Vėlesniuose dokumentuose išlieka tos pačios temos, tačiau pradeda stiprėti neigiamas požiūris į Rusiją.

3.2 Santykis su Rusija

Lietuva santykius su Rusija visų pirma regi kaip saugumo klausimą net prieš Krymo okupaciją. Prieš lemtingus įvykius Ukrainoje „*Lietuvos Respublika teikia prioritetą bendradarbiavimui Baltijos jūros regione, Šiaurės Europoje, su Rusijos Federacija, taip pat su naujosiomis Europos Sąjungos kaimynėmis.*“ Maža to, Rusija nėra karinė grėsmė, nes „*Lietuvos Respublika šiuo metu [aut. 2005 m.] nemato tiesioginės karinės grėsmės nacionaliniam saugumui, todėl nė vienos valstybės nelaiko priešu.*“ Vis dėlto panašiai kaip ir Suomijoje šis bendradarbiavimas yra dėl potencialaus nestabilumo kaimynystėje, nes „*Lietuvos Respublika ypač suinteresuota politiniu, socialiniu, ekonominiu ir ekologiniu stabilumu Rusijos Federacijos Kaliningrado srityje, nes nestabilumas gali sukelti gretimoms valstybėms, tarp jų Lietuvos Respublikai, rimtų problemų, susijusių su kontrabanda, organizuoto nusikalstamumo plitimu, nekontroliuojamais migracijos srautais ir aplinkos tarša.*“ Nors įvardinamos grėsmės nekarinės, tačiau jų šaltinis Kaliningradas. Taip pat Kaliningradas (Rusijos Federacija) šiame dokumente vaizduojama kaip potenciali problema visam regionui, nes nestabilumas ten paveiktų aplinkines valstybes, ne tik Lietuvą.

Laikui bėgant Lietuvos saugumui grėsmę pradeda kelti nebe procesai Rusijos Federacijoje, o pati Rusijos valstybė. Lietuvos politinių partijų susitarime (2008) dėl 2008–2012 metų Lietuvos užsienio politikos principų, strateginių gairių ir tikslų žadama siekti, kad į „*dabartinės Rusijos Federacijos valdžios vykdoma politikos keliamus iššūkius būtų tinkamai atsižvelgta ES ir NATO.*“ Ši politika tikriausiai susijusi su „*Lietuvos informacinio, kultūrinio ir politinio lauko*“ užvaldymu, „*kurio požymiai pastebimi kai kurių kaimyninių valstybių vykdomoje politikoje.*“ Vis dėlto šių veiksmų kaltininkai neįvardinami, todėl 2008 m. nėra aiškiai nusakoma, kokio dydžio problema yra/nėra Rusijos valdžios politika ir ar ji susijusi su šiais veiksmais.

Nacionalinėje saugumo strategijoje (2012, 2-10) grįžta konvencinių pavojų tematika. Kalbama apie „*tradicinės galios politikos apraiškas*“ ir taip pat aptariama „*didėjanti kai kurių regiono valstybių karinė galia, jos demonstravimo, grasinimo ją naudoti tendencijos ar panaudojimo atvejai*.“ Panašiai kalbama ir Lietuvos karinėje strategijoje (2012, 3-7): paminėjus „*kaimyninių Rytų valstybių karinę galią, šios galios demonstravimą ir netgi panaudojimą prieš kitas valstybes*“, konstatuojama, kad „*kintant tarptautinei galių pusiausvyrai, tradicinės karinės konfrontacijos tikimybė taip pat išlieka*“ ateityje. Nors kaltininkės vis dar aiškiai neįvardinamos, tačiau turint omenyje 2008 m. įvykusi Rusijos-Gruzijos karą galima daryti pagrįsta prielaidą, kad dokumentuose kalbama apie Rusijos Federaciją. Nepaisant to, įvykiai Gruzijoje netraktuojama kaip tiesioginė karinė grėsmė, „*Tiesioginės konvencinės karinės grėsmės Lietuvai šiuo metu nėra.*“ (Lietuvos karinė strategija 2012, 4). Taigi nors ne tiesmukai ir ne Lietuvai, bet 2012 m. Rusija yra aptariama kaip potenciali saugumo grėsmė regione.

Po Krymo okupacijos vyraujanti saugumo dokumentų tema tampa Rusijos veiksmai Ukrainoje. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos Seime atstovaujimų politinių partijų susitarime (2014, 1-5) dėl 2014- 2020 užsienio, saugumo ir gynybos politikos strateginių gairių Rusijos politika pristatoma, kaip kolektyvinė grėsmė. Dokumente jaudinamasi „*dėl Rusijos agresyvios politikos keliamų iššūkių pasaulio, Europos ir ypač mūsų regiono saugumui.*“ Taip pat Rusijos Federacija savo veiksmais Ukrainoje kelia tiesioginį pavojų Lietuvai:

„*Iš šios [aut. revizionistinės politikos] kyla pagrindinės grėsmės Lietuvos nacionaliniam saugumui, jos nepašalinamos nuolaidžiovimu ar vienašaliais pažadais „perkrauti“ santykius, kurie priklauso ne tik nuo Lietuvos lūkesčių, bet ir nuo Vakarų bei Rusijos ketinimų, tikslų ir veiksmų regione; kad Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos ekonominis bendradarbiavimas kelia iššūkius šalies nacionaliniam saugumui, gali daryti Lietuvos verslo atstovus labiau pažeidžiamus dėl tokios Rusijos politikos.*“

Seimo atstovaujimų politinių partijų susitarimas 2014, 1-5

Vis dėlto tenka pripažinti, kad pirmiau akcentuojamos ne karinės, o energetinė Rusijos Federacijos grėsmė Lietuvai:

„*Lietuvos energetinė priklausomybė nuo dujų importo iš monopolinio tiekėjo, taip pat Lietuvos energetikos sistemos priklausomybė nuo posovietinės IPS (UPS) sistemos ir*

vyraujantis elektros energijos importas iš šios sistemos kelia realią grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui ir dėl to Lietuvos integracija į Europos energetikos sistemą yra gyvybiškai būtina;"

Ten pat

Kita vertus Lietuvos karinėje strategijoje (2016, 3-4) labiausiai Lietuvos saugumą mažina „*Rusijos veiksmai, griauinantys taisyklėmis pagrįstą saugumo architektūrą Europoje...*“. Šie veiksmai turi praktinių pasekmių ne tik Lietuvai konkrečiai ar regionui apskritai, nes keičia „*Baltijos jūros regiono šalių gynybos prielaidas.*“ Potencialios agresijos taikiniu tampa visas regionas, todėl jo valstybės konflikte dalyvautų ne tik dėl įsipareigojimų padėti gintis, bet todėl, kad būtų puolamos pačios. Taigi po Krymo aneksijos išėjusiose svarbiausiose Lietuvos dokumentuose Rusijos Federacija atvirai traktuojama kaip grėsmė visam Baltijos jūros regionui.

Diskusijos visuomenėje. Rusija tarp Lietuvos gyventojų laikoma grėsme. 2012 m. 60,1% gyventojų manė, kad Lietuvai nekyla jokių realių grėsmių (Splinter tyrimai, 2012) 2014 m. atliktame tyrime 55,5% gyventojų mano, kad iš Rusijos Baltijos šalims kyla grėsmė, kol tik 27,9% taip nemanė (16,6% neatsakė arba nežinojo). (Splinter tyrimai, *Gyventojų apklausa dėl Rusijos keliamos grėsmės*, 2014). Taip pat pasikeitė ir požiūris į gynybos finansavimą. 2012 m. prieš jam nepritarė 54,6% respondentų. Kita vertus, 2014 m. apsisuko priešinga linkme. Finansavimo gynybai didinimą rėmė 64,3% respondentų (Splinter tyrimai *Visuomenės nuomonės tyrimas šalies saugumo ir gynybos klausimais*, 2014). Taigi Lietuvos visuomenėje

Karinės reformos. Kol Lietuva nevykdė savo įsipareigojimų NATO ir gynybai neskyrė 2%, po Krymo aneksijos situacija pradėjo keistis. Visų pirma, gražinta šauktinių kariuomenė (BNS 2015). Antra, padidintas finansavimas Krašto apsaugos sistemai (Anoniminis interviu su KAM). Trečia, pradedama atnaujinti kariuomenės įranga ir gynybiniai pajėgumai. Pavyzdžiui, 2015 m. iš Vokietijos nuspręsta nusipirkti 100 modernių pėstininkų kovos mašinų "Boxer" už 460 mln. eurų (Pancerovas 2015). Taigi skirtingai nei prieš Krymo aneksiją gynyba buvo pradėta stiprinti ne tik žodžiais, bet ir darbais.

3.3. Bendradarbiavimas su Lietuva/Šiaurės šalimis

Lietuva su Šiaurės šalimis saugumo ir gynybos srityje norėjo bendrauti nuo analizuojamo laikotarpio pradžios. 2005 m. „Lietuvos Respublika taip pat siekia plėtoti aktyvesnį bendradarbiavimą tarp Baltijos valstybių ir Šiaurės valstybių saugumo ir gynybos srityse, įskaitant galimus bendrus karinius projektus.“ (Nacionalinė saugumo strategija, 2005, 8). 2012 m. Lietuva „ypatingą dėmesį skirs dvišaliam ir daugiašaliam bendradarbiavimui su Baltijos ir Šiaurės valstybėmis saugumo, politinėje, švietimo ir mokslo, kultūros, ekonomikos, finansų, energetikos, transporto, aplinkosaugos ir kitose srityse“ ir „taip pat sieks aktyvesnio Baltijos ir Šiaurės valstybių bendradarbiavimo saugumo ir gynybos srityje, įskaitant galimus bendrus karinius projektus, kurių įgyvendinimas stiprintų karinių pajėgų sąveikumą ir leistų plėtoti pajėgumus mažesnėmis sąnaudomis“ (Nacionalinė saugumo strategija 2012, 6). Taipogi, 2014 m. Lietuva ketino „išnaudoti sustiprinto bendradarbiavimo su JAV, Baltijos šalimis ir Šiaurės šalimis gynybos srityje teikiamas galimybes.“ (2014, 1-5). 2016 m. Šiaurės šalys²⁰ pateikiamos tame pačiame sąraše kaip NATO valstybės. Lietuva siekia „plėtoti dvišalį ir daugiašalį karinį bendradarbiavimą su JAV, Baltijos ir Šiaurės šalimis, Lenkija, Jungtine Karalyste, Vokietija, Prancūzija ir kitais NATO sąjungininkais, siekiant vystyti bendrus karinius pajėgumus, didinti Lietuvos kariuomenės sąveikumą su sąjungininkų karinėmis pajėgomis.“ Taigi Lietuva siekia intensyvinti saugumo ir gynybos bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis daugiau nei 10 metų.

Naujausia karinėje strategijoje (2016, 3,6, 8) Lietuvos saugumo erdvė didesnė už artimą kaimynystę, nes jai „kaip NATO ir Europos Sąjungos narei, tenka dalis atsakomybės ir už euroatlantinės erdvės saugumą ir stabilumą...“, todėl Lietuvos kariuomenė rengiasi atsakyti ir į „tarptautinio saugumo iššūkius“. Tai atsispindi ir Lietuvos gynybos principuose, kur vadovaujamosi taisykle „visi už vieną ir vienas už visus“, nes „...grėsmė vienos Aljanso narės saugumui- grėsmė viso Aljanso saugumui.“ Taigi Rusijos keliamų grėsmių sprendimas yra glaudesnis bendradarbiavimas su partnerėmis- tarp jų ir Šiaurės šalimis.

Nepaisant to, dauguma kalbintų pašnekovų sakė, kad praktinis bendradarbiavimas po Krymo aneksijos nepasikeitė. Abu Lietuvos atstovai išskyrė, kad pagrindinis pokytis įvyko politiniame lygmenyje. Pasikeitė Lietuvos „retorika ir pozicija“ (Anoniminis interviu su URM, 2016). Suintensyvėjo politinis dialogas ir Lietuva yra kur kas labiau girdima strateginiame lygmenyje. Dienotvarkėje tapo svarbesni (arba į ją buvo įtraukti) nauji

²⁰ Danija, Norvegija ir Islandija priklauso NATO, kol Švedija ir Suomija ne.

klausimai kaip „*saugumo situacija regione, santykiai su Rusija, parama Ukrainai*“ (Anoniminis interviu su KAM, 2016). Lietuvos URM, Švedijos ambasados ir antrasis sekretorius abu išskyrė bendradarbiavimo suintensyvėjimą, kalbant apie politinę paramą Ukrainai ir dialogą dėl Rytų partnerystės. Taip pat URM atstovas atkreipė dėmesį, kad projektais Ukrainoje aktyviai domisi Norvegija, kas Lietuvai taip pat galėtų tapti galimybe (Anoniminis interviu su URM, 2016).

3. 4 Šiaurės šalių ir Lietuvos bendradarbiavimo perspektyvos

Po Krymo aneksijos Lietuvos rizikos veiksniai, pavojai ir grėsmės panašios į kitų Šiaurės šalių grėsmes. Taip pat minimas informacinis ir kibernetinis karas, terorizmas ir panašiai ir t.t. Šiek tiek skirtingai traktuojami energetiniai klausimai, kurie čia daugiau analizuojami iš karinės, o ne energetinės pusės. Vis dėlto negalima sakyti, kad apie energetinį saugumą nekalbama ir Šiaurės šalių dokumentuose, kur resursai Arkytyje taip pat įvardinami tikėtina karinių konfliktų priežastimi.

Išvados

Po Krymo okupacijos Šiaurės šalys ėmėsi savo gynybos politikos peržiūros. Visos jos sudarė specialias Komisijas įvertinti saugumo situacijos pokyčiams ir numatyti tolimesniems veiksams. Norvegija, Suomija ir Švedija padidino savo gynybos biudžetus, kol Danijoje vyksta aršios diskusijos dėl gynybos politikos ateities. Vis dėlto (bent) dėl įsipareigojimų NATO lėšų gynybai nemažins net ir ji. Būdamos Aljanso narėmis Danija ir Norvegija kartu su kitais sąjungininkais treniruojasi ginti Baltijos šalis bendrose pratybose, kai tuo metu Suomijoje ir Švedijoje parengtos/rengiamos oficialios studijos dėl narystės NATO. Galiausiai dvišaliai susitarimai tarp Švedijos-Suomijos, Švedijos-Danijos ir Švedijos-NATO ir pasikeitusi retorika rodo, kad saugumo situacijos suvokimas Baltijos jūros regione pasikeitė.

Gynybos dokumentų bei politikos analizė Šiaurės šalyse bei Lietuvoje 2004-2016 m. leidžia daryti išvadą, kad Rusijos Federacijos agresyvūs veiksmai Ukrainoje buvo stiprus postūmis Šiaurės šalių ir Lietuvos požiūrio supanašėjimui Rusijos atžvilgiu. Visose analizuotose šalyse Rusijos veiksams priskiriama kaltė dėl saugumo situacijos regione prastėjimo, o daugumoje jie atvirai vadinami grėsme. Sunku atsakyti, kas tarp Šiaurės šalių Rusijos bijo labiausiai. Vis dėlto galima konstatuoti, kad dėl pokyčių kalbėjime, nepilnavertės gynybos galimybių, bendradarbiavimų susitarimų su kaimynėmis ir NATO bei Gotlando militarizacijos Rusijos traktavimas labiausiai pasikeitė Švedijoje, kol mažiausiai kito Suomijoje. Nors gynybos dokumentų stoka kelia keblumų siekiant įvertinti pokyčių dydį Danijos bei Norvegijos elitų požiūryje, tačiau valstybių elgesio analizė leidžia daryti tam tikras išvadas ir čia. Norvegijos interesai Arktyje ir elgesys Rusijos atžvilgiu: dvišalio karinio bendradarbiavimo nutraukimas bei ekonominių sankcijų taikymas (nesant ES nare) leidžia pagrįstai teigti, kad antroji pagal grėsmių suvokimo pokytį tarp analizuotų Skandinavijos šalių, turėtų būti būtent ji. Atitinkamai, vyraujanti terorizmo ir migracijos tematika, aršūs ginčai dėl biudžeto bei įsitraukimas į veiksmus Sirijoje, rodo, kad Danija susirūpinusi Baltijos jūros regiono saugumu, mažiau nei Norvegija. Danija nesupranta Rusijos grėsmės kaip tiesioginės. Greičiau ji pavojus partneriams, todėl Rusijos grėsmės Danijoje yra svarbios tik dėl sąjungininkų susirūpinimo. Lietuvoje priešiškas tonas Rusijos atžvilgiu po Gruzijos- Rusijos karo stiprėjo iki analizuojamo laikotarpio pabaigos. Nepaisant to, tik po Rusijos- Ukrainos karo pradžios tai ženkliai atsispindi praktinėje gynybos politikoje: gynybos finansavimo didinime, karinės technikos pirkimuose ir šauktinių sistemos gražinime. Taigi po Rusijos-Ukrainos karo ir ypač Krymo okupacijos Rusija pradėta traktuoti kaip grėsmė Europos saugumui Danijoje, Švedijoje ir Norvegijoje, kol Suomijoje bei Lietuvoje ta pati tendencija sustiprėjo.

Rusijos Federacijos agresyvūs veiksmai Ukrainoje Šiaurės šalyse ir Lietuvoje traktuojami kaip grėsmė Europai. Šių valstybių dokumentuose Rusija įvardinama kaip grėsmė, kelianti pavojų fundamentalioms vertybėms arba neigiamai veikianti regiono saugumą. Kai įvardinamas regionas, jis dažniausiai būna Europa. Vertybių minėjimas rodo, kad konfliktas suprantamas kaip glaudžiai susijęs su tapatybe. Nors Europa geografiškai apima daugiau valstybių nei Lietuva ar jos šiaurinės kaimynės, tačiau Rusijos veikslių keliami iššūkiai žemynui gynybos dokumentuose atremiami stiprinant saugumą Baltijos jūros regione arba Arktyje. Kol Norvegija ir sąlyginai Danija daugiau akcentuoja Arktį, Lietuva, Švedija ir Suomija labiau telkiasi į Baltijos jūrą. Vienaip ar kitaip, bendra grėsmė ar priešas yra viena pagrindinių sąlygų bendros tapatybės, o šiuo atveju, ir saugumo bendruomenės susiformavimui. Rusijos Federacijos tęstiniai veiksmai regiono atžvilgiu, galėtų sudaryti palankias aplinkybes bendros tapatybės stiprinimui per saugumo bendradarbiavimo plėtojimą.

Galiausiai, galima teigti, kad **artimesnis saugumo bendradarbiavimas yra matomas kaip nesaugumo sprendimas regione Švedijoje, Danijoje, Norvegijoje ir Lietuvoje.** Tuo metu Suomija dėl kitų Šiaurės valstybių narystės NATO yra labiausiai linkusi bendradarbiauti su Švedija, kol į kitas galimybes žiūri įtariai. Nepaisant to, visi tyrimui kalbinti pareigūnai patvirtino, kad suaktyvėjo ne tik retorika, bet ir dialogas tarp analizuotų regiono šalių politiniame, o ypač strateginiame lygmenyje dvišaliu ir daugiašaliu formatu. Anot jų, saugumo bendradarbiavimas aktyvėjo praktiniame lygmenyje daugiašaliuose arba platesniuose NATO ar ES formatuose, tačiau dauguma pašnekovų bendradarbiavimo intensyvėjimo dvišaliuose santykiuose nepastebėjo. Nepaisant to, juose atsirado naujų klausimų, kaip bendradarbiavimas su Švedija Ukrainos atžvilgiu ar dialogas su Suomija dėl šauktinių sistemos įgyvendinimo Lietuvoje. Taip pat Lietuvos gynybos biudžeto didinimas atvėrė kelius artimesniam bendradarbiavimui. Seniau Lietuva negalėjo išnaudoti visų saugumo bendradarbiavimo galimybių su Šiaurės šalimis ne tik dėl skirtingo požiūrio į Rusiją, bet ir lėšų trūkumo prasmingai įsitraukti į bendrus projektus. Suaktyvėjęs politinis dialogas ir gynybos biudžeto didinimas palapsniui Lietuvoje gerina Lietuvos ir Šiaurės šalių bendradarbiavimo perspektyvas ateityje.

Saugumą regione galėtų padidinti ir Rusijos Federacijos potencialius veiksmus atremti intensyvesnis bendradarbiavimas saugumo srityje. Iš atliktų interviu išskyrčiau Lietuvos bei keturių Šiaurės šalių pagrindines bendradarbiavimo sritis ir poreikius. Juos apibendrinęs ir atsižvelgdamas į analizuotų gynybos dokumentų turinį pateikiu svarbiausias rekomendacijas Lietuvai vystant saugumo bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis:

- Saugumo bendradarbiavime pirmenybė turėtų būti teikiama Danijai ir Švedijai.

- Reikėtų gilinti bendradarbiavimą tarp Danijos ir Lietuvos specialiųjų pajėgų. Danijai įsitraukus į konfliktą Sirijoje didės dėmesys specialiosioms pajėgoms, kas gali būti galimybė Lietuvai. Bendradarbiavimą gali apsunkinti ginčai dėl Danijos gynybos biudžeto didinimo ir strateginės saugumo politikos krypties. Nepaisant to, Lietuva ir Danija karinėje srityje bendradarbiavo kone aktyviausiai iš Šiaurės šalių. Be to, Danijos gynybos dokumentai ir praktiniai veiksmai rodo, kad jai rūpi partnerių saugumas. Lietuvai šią dvišalią partnerystę verta išlaikyti.
- Švedija šiuo metu yra pažeidžiama gynybine prasme ir todėl kur kas labiau linkusi bendradarbiauti nei kitos Šiaurės valstybės. Savo saugumą ji bando padidinti sudarydama regionines partnerystes ir taip vėl bandydama tapti saugumo bendruomenės šerdimi. Lietuva turėtų paremti šias pastangas, nes jai taip atveriamos artimesnio bendradarbiavimo galimybės ne tik su Švedija, bet ir Šiaurės šalimis apskritai. Be to, Lietuvos interesas turėtų būti sekti Gotlando militarizacijos procesą ir keistis informacija apie Rusijos povandeninių laivų ir kitų pajėgų judėjimą Baltijos jūroje. Bendri projektai Ukrainos atžvilgiu yra viena daugiausiai žadančių bendradarbiavimo sričių. Artimesni Švedijos ir NATO santykiai taip pat gali būti naudingi Lietuvai.
 - Keistis žvalgybine informacija su Šiaurės šalimis ir, esant galimybei, dėl geografinės pozicijos Rusijos atžvilgiu šioje srityje teikti pirmenybę Švedijai bei Suomijai.
 - Dėl ypač brangios oro pajėgų reformos bendradarbiavimas su Norvegija trumpuoju laikotarpiu bus ribotas. Reikėtų tęsti artimą bendradarbiavimą tarp Norvegijos ir Lietuvos specialiųjų pajėgų. Nepaisant to, svarbiausia bendradarbiavimo sritis ir toliau turėtų išlikti energetiniai klausimai. Taip pat yra galimybių plėtoti vystomojo bendradarbiavimo iniciatyvas Ukrainoje.
 - Nors Suomijos ir Lietuvos grėsmių supratimas ilgą laiką buvo kone panašiausias, tačiau dėl Suomijos sienos su Rusija ilgio bei nesijungimo į sąjungas politikos artimo bendradarbiavimo galimybės mažiausios. Suomijai labiausiai aktualu būtų keistis informacija apie laivų ir kitų objektų judėjimą Baltijos jūroje. Dar viena potenciali bendradarbiavimo sritis galėtų būti ES saugumo iniciatyvos, kaip, pavyzdžiui, galimas Lietuvos jungimasis prie naujo suomių hibridinių grėsmių centro. Vis dėlto Lietuvos galimybės kažką pasiūlyti Suomijai ribotos. Reikėtų tęsti naudingas iniciatyvas, kaip pavyzdžiui, konsultacijas dėl šauktinių kariuomenės, tačiau pirmenybę teikti kitoms Šiaurės šalims.

Apibendrinant, Rusijos Federacijos veiksmai Ukrainoje paskatino Baltijos jūros šalis daugiau dėmesio skirti savo saugumui ir gynybai. Jie parodė, kad kol kas dar negalima užmiršti konvencinių grėsmių ir paskatino dialogą apie saugumo aplinką regione. Lietuvai tai atvėrė galimybę kalbėti apie Rusijos keliamas grėsmes su kaimynėmis Šiaurėje ir būti girdimai. Saugumo, kaip ir bet kuri kita, bendruomenė negali egzistuoti vien išorinių veiksnių dėka. Bendruomenės nariai privalo patys rodyti iniciatyvą joje dalyvaudami. Šiuo metu Šiaurėje sparčiai šiltėja. Ar oras neatšals, priklausys ne tik nuo Rusijos, bet ir Lietuvos susidomėjimo atsiveriančiomis galimybėmis.

Literatūros sąrašas

- Adler, E. M. Barnett (1988). *Security Communities*. New York: Cambridge University Press.
- Adomaitis, N. (2016). "Norway to surpass Russia as Lithuania's top gas supplier in 2016." *Reuters*. <<http://www.reuters.com/article/lithuania-gas-idUSL8N15N1UF>>, [Žiūrėta 2016 03 26].
- Aleksa K. (2015). „Šiaurės šalys Lietuvos užsienio politikoje”. *Ambicingas dešimtmetis: Lietuvos užsienio politika 2004-2014 m.* Vilnius.
- Apunen, M., I. Haavisto, J. Sipola and S. Toivonen (2015). "Ken on maassa jämäkin?" EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2015. Helsinki: Taloustieto. <<http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2015/03/Ken-on-maassa-jamakin.pdf>>, [Žiūrėta 2016 05 09].
- Archer, C. (2008). *New Security Issues in Northern Europe: The Nordic and the Baltic states and the ESDP*. London: Routledge. <[http://dlx.bookzz.org/genesis/421000/6d01ae824c5c2a73e131a20ce17cb763/_as/\[Clive_Archer\]_New_Security_Issues_in_Northern_Eur\(BookZZ.org\).pdf](http://dlx.bookzz.org/genesis/421000/6d01ae824c5c2a73e131a20ce17cb763/_as/[Clive_Archer]_New_Security_Issues_in_Northern_Eur(BookZZ.org).pdf)>, [Žiūrėta 2016 01 16].
- Bailes A. and K. Þór Ólafsson (2014). "Nordic and Arctic Affairs: Iceland's National Security Policy: Latest Progress." *Centre for Small State Studies*, University of Iceland. <http://ams.hi.is/wp-content/uploads/2014/04/Small-State-Briefs-4_Bailes-and-Olafsson.pdf>, [Žiūrėta 2016 vasario 2 d.].
- BBC tinklapis (2016). "Norway in Arctic dispute with Russia over Rogozin visit" <<http://www.bbc.com/news/world-europe-32380101>>, [Žiūrėta 2016 04 26].
- BNS (2003). „Baltijos šalys išformuos batalioną BALTBAT“. *Delfi.lt*. <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/baltijos-salys-isformuos-bataliona-baltbat.d?id=2375622>> [Žiūrėta 2015 05 11].
- BNS (2015). „VGT sprendimas: atėjo laikas gražinti privalomąją karo tarnybą." *Delfi*. <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/vgt-sprendimas-atejo-laikas-grazinti-privalomaja-karo-tarnyba.d?id=67259680>>, [Žiūrėta 2016 03 06]
- Borge, M. (2016). »Der er ting, som regeringen vil løbe skrigende bort fra.« *Jyllands-Posten*. <<http://www.politiko.dk/politisk-morgenpost/der-er-ting-som-regeringen-vil-loebe-skrigende-bort-fra>>, [Žiūrėta 2016 05 04].

- Daniliauskas, J. et al. (2005). „Šiaurės šalių geostrateginė svarba Lietuvai“. *Strateginių studijų centras*, Klaipėdos universitetas, Vilnius: Eugrimas.
- DATS Rapport (2012). “Danish Advisory and Training Staff (ATS) Erfaringsopsamling og præsentation.“ *Forsvarsakademiet Institut for Strategi*, <http://pure.fak.dk/portal/files/5945007/Danish_Advisory_and_Training_Staff_Report.pdf>, [Žiūrėta 2016 05 14].
- Deutch, K. W. (1954). „Political Community At The International Level,“ 3 leid. Aardvark Global Publishing.
- Gallup Pasaulio apklausa (2014). “Russia Receives Lowest Approval in World; U.S. Highest.“ <http://www.gallup.com/poll/182795/russia-receives-lowest-approval-world-highest.aspx?g_source=russia&g_medium=search&g_campaign=tiles>, [Žiūrėta 2016 04 28].
- Grybauskaitė D., (2013). „Prezidentės tostas, pasakytas per iškilmingą vakarienę su Suomijos Prezidentu“. <<https://www.lrp.lt/lt/prezidentes-veikla/kalbos/prezidentes-tostas-pasakytas-per-iskilminga-vakariene-su-suomijos-prezidentu/6588/16156>>, [Žiūrėta 2015 05 22].
- Hannibalsson, J. B. (2016). „The Transition from Totalitarianism to Democracy: What can we learn from the Baltic Road to Freedom and Post-independence experience?“ Paskaita VU TSPMI vasario 15 d.
- Interviu su Ingrida Šimonyte, „Lietuva: aukšti priežiūros standartai yra labai svarbūs“. Europos Centrinio Banko tinklapis, 2014. <<https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/simonyte.lt.html>> [Žiūrėta 2015 05 12].
- Islandijos ambasados Kanadoje puslapis (2006). “General History of Icelandic Foreign Trade.“ <<http://www.iceland.is/iceland-abroad/ca/business-and-trade/general-history-of-icelandic-foreign-trade>>, [Žiūrėta 2016 04 23].
- Jakštaitė, G. (2011). „JAV ir Rusijos įvaizdžiai Lietuvos užsienio politikos tapatybės kontekste“, Kaunas: VDU, Politikos mokslų ir diplomatijos fakultetas.
- Jensen T, and E.Matzen (2014). “Denmark to send six fighter jets to Baltics in May.“ *Reuters*. <<http://www.reuters.com/article/us-denmark-fighterjets-idUSBREA2Q0PU20140327>>, [Žiūrėta 2016 05 14].

KAM puslapis (2004). "Swedish project to support Lithuanian Land Forces complete."
<https://www.google.com/search?q=batalionas&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gfe_rd=cr&ei=oPo3V_29KOja8AfR4LzQCw>, [Žiūrėta 2016 05 15].

KAM puslapis (2005). "Artillery Battalion project successfully completed"
<http://www.kam.lt/en/news_1098/news_archives/news_archive_2005/news_archive_2005_-_01/artillery_battalion_project_successfully_completed.html?pbck=0>, [Žiūrėta 2016 05 14].

KAM puslapis (2010). „Dvišalis Danijos-Lietuvos projektas LITBRIG.“
<http://kariuomene.kam.lt/lt/kariuomenes_struktura/sausumos_pajegos/padaliniai/mpbgv/istorija_268/dvisalis_danijos-lietuvos_projektas_litbrig.html> [Žiūrėta 2016 05 14].

KAM puslapis (2016). „Lietuva ir Danija stiprina gynybinę partnerystę.“
<http://www.kam.lt/lt/naujienos_874/archyvas_930/ziniu_archyvas_2015_01/ziniu_archyvas_2015_02/lietuva_ir_danija_stiprina_gynybine_partneryste.html?pbck=4>, [Žiūrėta 2016 05 03].

Karinės jūros pajėgos „Karo laivų flotilė“ KAM, 2013.

Koranyi, B. (2014). "Norway to sign up to EU sanctions against Russia" *Reuters*.
<<http://www.reuters.com/article/ukraine-crisis-sanctions-norway-idUSL6N0Q54OY20140730>> ,
[Žiūrėta 2015 05 14].

Lankstukas „Jotvingis“, KAM, 2013.

Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ (2011).<http://lms.lt/files/active/0/2011-02-18_Lietuva2030.pdf>, [Žiūrėta 2015 11 07].

Lietuvos Pažangos Taryba (2010). *Lietuvos pažangos strategija „LIETUVA 2030“*.
<<http://www.lietuva2030.lt/images/stories/2030.pdf>> , [Žiūrėta 2014 11 29].

LitGrid tinklapis, <<http://www.litgrid.eu/index.php?act=js/nordbalt&item=115>> [Žiūrėta 2015 02 07].

Matzen, E. (2016). "Denmark expands military mission against Islamic State into Syria." *Reuters*.
<<http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-danish-mission-idUSKCN0XG2AV>>, [Žiūrėta 2016 04 19].

Memorandum of Understanding between Kingdom of Sweden and Kingdom of Denmark 2016.
<<http://www.fmn.dk/nyheder/Documents/signed-mou-danish-swedish-enhanced-defence-cooperation-2016-01-11.pdf>> , [Žiūrėta 2016 05 01]

- Mouritzen, H. (2001). "Security Communities in the Baltic Sea Region." *Security Dialogue*. Volume 32, No. 3: 298–310.
- Nekrašas, E. (1998). "Is Lithuania a Northern or Central European country?"/Lithuanian foreign policy review., no 1.
- Nilssen, A. (2015). "Norges Russland-retorikk." *Militære Studier*, Norwegian Defence Command and Staff College, <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/299767/MS_4_15.pdf?sequence=1>, [Žiūrėta 2016 05 10].
- O'Dwyer, G. (2016). "Finland, Sweden Consider Treaty-based Defense Union" Defense News. <<http://www.defensenews.com/story/defense/international/europe/2016/03/04/finland-sweden-treaty-defense-union-bilateral/81307724/>>, [Žiūrėta 2016 04 27].
- Optiz, C. (2015). "Potential for Nordic-Baltic Security Cooperation: Shared Threat Perception Strengthens Regional Collaboration." *German Institute for International and Security Affairs*. <https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/comments/2015C40_opt.pdf> , [Žiūrėta 2016 vasario 2 d.].
- Pancerovas, D. "Lietuva už 460 mln. eurų pirks vokiškas pėstininkų kovos mašinas „Boxer.“ 15 min. <<http://www.15min.lt/naujiena/aktualu/karo-zona/lietuva-mazdaug-uz-460-mln-euru-pirks-vokiskas-pestininku-kovos-masinas-boxer-784-514722>> [Žiūrėta 2016 03 06]
- Perrersen, T. (2016). "Norway, Russia continue Coast Guard cooperation." *The Independent Barents Observer*. <<http://thebarentsobserver.com/security/2016/01/norway-russia-continue-coast-guard-cooperation>> , [Žiūrėta 2015 05 14].
- Pouliot, V. (2006). „The Alive and Well Transatlantic Security Community: A Theoretical Reply to Michael Cox.“ *European Journal of International Relations* 12 (1).
- Povilaitis, N. (2014) „NATO vadovo vizitas – slapčiausiame kariuomenės objekte“. *Lrytas.lt*, <<http://www.lrytas.lt/lietuvos-diena/aktualijos/nato-vadovo-vizitas-slapciausiame-kariuomenes-objekte.htm?p=3>> [Žiūrėta 2015 05 11].
- Prezidentūros puslapis (2015). „Prezidentės kvietimu į Lietuvą atvyksta Švedijos karališkoji pora." <<https://www.lrp.lt/lt/spaudos-centras/pranesimai-spaudai/prezidentes-kvietimu-i-lietuva-atvyksta-svedijos-karaliskoji-pora/23828>>, [Žiūrėta 2015 11 09].
- Puleikytė, K (2006) „Šiaurės šalių vaidmuo Baltijos valstybių saugume". *Geopolitika.lt*, <<http://www.geopolitika.lt/?artc=379>>, [Žiūrėta 2015 05 10].

- Rytgaard, N. ir M. Kuttner (2014). „Danskere: Rusland er en trussel mod freden“ *Jyllands- Posten*. <<http://jyllands-posten.dk/international/europa/article6668941.ece>>, [Žiūrėta 2016 04 19].
- Sapetkaitė, V (2013) „Elektros energetika Baltijos šalyse: lemiamų sprendimų išvakarėse". *Geopolitika.lt*, <<http://www.geopolitika.lt/?artc=5811>> [Žiūrėta 2015 05 10].
- SGDT puslapis (2014). „Apie SGDT terminalą.“ *Klaipėdos nafta*. <<http://www.sgd.lt/index.php?id=5>>, [Žiūrėta 2016 05 14].
- SHAPE (2014). „Finland and Sweden sign Memorandum of Understanding with NATO“ <<http://shape.nato.int/finland-and-sweden-signing-a-memorandum-of-understanding-with-nato-for-operational-and-logistic-support> >, [Žiūrėta 2016 04 25].
- Simón, L. (2014). „Assessing NATO’s Eastern European "Flank"“ *Parameters*. 44 (3) 67-79. <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/issues/Autumn_2014/USAWC_Quarterly_Parameters_Autumn_v44n3.pdf> , [Žiūrėta 2016 04 29].
- Simón, L. (2016). „The ‘Third’ US Offset Strategy and Europe’s ‘Anti-access’ Challenge.“ *Journal of Strategic Studies*, <<http://dx.doi.org/10.1080/01402390.2016.1163260>>, [Žiūrėta 2016 04 29].
- Spinter Delfi užsakymu atlikta apklausa (2014). „Visuomenės nuomonės tyrimas šalies saugumo ir gynybos klausimais.“ <<http://www.spinter.lt/site/lt/vidinis/menutop/9/home/publish/NjAyOzk7OzA>> [Žiūrėta 2014 12 10].
- Splinter Delfi atlikta apklausa (2012). „Apklausa: realių grėsmių Lietuvai nėra, o jei bus – mus apgins NATO? " <<http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/apklausa-realiu-gresmiu-lietuvainera-o-jei-bus-mus-apgins-nato.d?id=60063003> > [Žiūrėta 2014 12 10].
- Splinter Delfi atlikta apklausa, (2014). „Gyventojų apklausa dėl Rusijos keliamos grėsmės." *Delfi*. <<http://www.spinter.lt/site/lt/vidinis/menutop/9/home/publish/NjY3Ozk7OzA=>> [Žiūrėta 2016 05 14].
- Sporychina K., (2014). „Santykių su Rusija modeliai: Lietuvos ir Suomijos atvejai.“ Politikos mokslų specialybės, bakalauro darbas. *VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas*.
- Struwe, L. B., M.V. Rasmussen, K.K. Larsen (2012). „To be, or not to be: Smart Defence, Sovereignty and Danish Defence Policy.“ *University of Copenhagen*. <<http://cms.polsci.ku.dk/english/publications/To be or not to be Smart Defence Sovereignty and Danish Defence Policy.pdf>>, [Žiūrėta 2015 10 08].

Šiaurės Tarybos puslapis (nėra datos). "Before 1952." <<http://www.norden.org/en/om-samarbejdet-1/the-history-of-nordic-co-operation/before-1952>> , [Žiūrėta 2015 05 16].

TNS Sifo (2015). „En majoritet för svenskt medlemskap i NATO.“ <<http://opinion.se/sakfragor/en-majoritet-for-svenskt-medlemskap-i-nato>> , [Žiūrėta 2015 04 04].

Transatlantic Trends (2012). “Survey: Respondents’ Views on Other Countries Shift or Remain Static.” <<http://trends.gmfus.org/survey-respondents-views-on-other-countries-shift-or-remain-static/>> , [Žiūrėta 2016 04 21].

Transatlantic Trends (2014). “Country Profiles: Sweden 2014.” <<http://trends.gmfus.org/transatlantic-trends/country-profiles-2014/country-profiles-sweden-2014/>> , [Žiūrėta 2016 04 21].

VU TSPMI tinklapis (2012). „Institute du nauji tyrimų centrai – Šiaurės Europos bei Rusijos ir Vidurio Rytų Europos.“ <<http://www.tspmi.vu.lt/tinklarastis/2012/01/institute-du-nauji-tyrimu-centrai-siaures-europos-bei-rusijos-ir-vidurio-rytu-europos/>> , [Žiūrėta 2016 04 19].

Wæver, O. (1996). "European Security Identities." *Journal of Common Market Studies* 34 (1).

Williams, M. C. and I. B. Neumann (2000). “From Alliance to Security Community: NATO, Russia, and the Power of Identity“. *Millennium – Journal of International Studies*, Volume 29, No. 2: 357–387.

Winiarski, M. (2016). “Russia’s Lavrov Warns Sweden Against NATO membership.“ *Dagens Nyheter*. <<http://trends.gmfus.org/archives/transatlantic-trends/transatlantic-trends-2004/>> , [Žiūrėta 2016 05 02].

Winnerstigm, M. (2014). “From Neutrality to Solidarity? Sweden’s Ongoing Geopolitical Reorientation“ in Daniel S. Hamilton at all. (2014). *Advancing U.S.-Nordic-Baltic Security Cooperation: Adapting Partnership to a New Security Environment*. Center for Transatlantic Relations.

Žigaras, F. (2002). *Baltijos šalys: saugumas ir gynyba 1990- 2002*. Vilnius: Lietuvos karo akademija.

SUMMARY

The main obstacle to intensify the security cooperation and join the Nordic security community for Lithuania was differing perception of Russia. While Lithuania saw it as a threat, the Nordic states took more pragmatic stance in bilateral relations to Eastern neighbour. Nevertheless, after the start of Russian-Ukrainian War few years ago and especially after the annexation of Crimea the Nordic States wish to extend the security cooperation in the region once again. In this thesis it is argued that aggressive Russian policy in the region (taking as a marking point annexation of Crimea) made Russia to be seen as a security threat in the Nordic States not only providing the impulse to the Lithuanian-Nordic security cooperation, but creating a possibility for Lithuania to join the Nordic security community.

This is done by proving three core thesis statements. First, the annexation of Crimea made Lithuania and Nordic States to see Russian action as a threat. Second, these actions were interpreted as a common threat by Nordic States and Lithuania. Third, these actions/ realized threat gave an impulse to the Nordic-Lithuania cooperation on security questions. These thesis statement are defended by comparing the content of the most important security documents and states security policy of Denmark, Finland, Norway, Sweden and Lithuania before and after the annexation of Crimea in the period from 2004 to 2016 and supplementing the data from the interviews State officers from same countries.

The analysis has showed that after the annexation of Crimea Russian Federation's actions are percept as a security threat to all Europe in all five states. However, while in Denmark, Norway and Sweden, it became a threat only after the annexation, in Finland and Lithuania Russia has been understood as the potential source of instability and other kinds of (mostly non-military) threats even before the vital events took place. In these countries the perception of Russia as a threat not weakened or emerged but increased.

Rhetoric's, defence reforms, increased support for NATO and new partnership seeking, let's to conclude that the greatest change in the view of Russia among the Nordic States after the Crimea annexation took hold in Swedish elites, Because of the opposite reasons the smallest change in perception and actual security and defence policy could be detected in Finland. At the same time, Norway ranks second after Sweden because of its threat perception, clear military direction and conflicting interest with Russia in the Arctic, while Denmark stays third because of prolonged

discussions about defence spending, focus and public space dominated by questions of migration and terrorism.

Nevertheless, the special bilateral military ties with Denmark and Sweden's increased susceptibility to partnerships with strategically important territory of Gotland impels the author to recommend to give priority to these two nations in order to join the Nordic security community in the future.

Priedas Nr. 1. Nagrinėtų dokumentų sąrašas

Danijos, Norvegijos ir Suomijos dokumentai dsurinkti iš Gynybos ministerijų svetainių, kol Švedijos atveju dokumentai imti iš vyriausybės tinklapio²¹. Jų adresai nurodyti prie šalies. Jei dokumentas paimtas iš kažkur kitur, nuoroda į jį pateikta prie jo pavadinimo. Dažniausiai tai bus specialių Komisijų (užsienio) saugumo ir gynybos politikos vertinimai.

Islandija

Interdisciplinary Commission Appointed by the Icelandic Foreign Minister (2009). *A Risk Assessment for Iceland: Global, Societal, and Military Factors*.

<[https://www.mfa.is/media/Skyrslur/A_Risk_Assessment_for_Iceland - English Summary.pdf](https://www.mfa.is/media/Skyrslur/A_Risk_Assessment_for_Iceland_-_English_Summary.pdf)> [Žiūrėta 2016 01 18].

Committee for the development of a National Security Policy for Iceland (2014). *Proposals*. Evropustofa: EU information centre.

<http://eeas.europa.eu/delegations/iceland/documents/press_corner/20140324_en.pdf>, [Žiūrėta 2016 02 01].

Danija (www.fmn.dk/)

The Danish Defence Agreement 2005 – 2009 (2004).

The Danish Defence Agreement 2010 – 2014 (2009).

The Danish Defence Agreement 2013 – 2017 (2012).

Taksøe-Jensen Commission's Review of Denmark's Foreign and Security Policy (2016) "Danish Diplomacy and Defence in Times of Change." <<http://um.dk/en/foreign-policy/danish-defence-and-diplomacy-in-times-of-change/>>, [Žiūrėta 2016 05 02].

Norvegija (<https://www.regjeringen.no/no>)

Norway Ministry of Defence (2006). "Norwegian Defence 2006."

Norway Ministry of Defence (2008). "Norwegian Defence 2008."

Norway Ministry of Defence (2013). "Norwegian Defence 2013."

Expert Commission on Norwegian Security and Defence Policy (2015). "Unified Effort." Norwegian Ministry of Defence.

Ministry of Foreign Affairs (2015) "Global security challenges in Norway's foreign policy Terrorism, organised crime, piracy and cyber threats"

<<https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/meld.-st.-37-20142015/id2423339/>>, [Žiūrėta 2016 05 05].

Suomija (<http://www.defmin.fi/>)

Finland's Ministry of Defence (2006). "Securely Into the Future: ministry of Defence Strategy 2015."

²¹ Tinklapis integruotas ir įrašius dokumento pavadinimą iškart nukreipia į konkrečios ministerijos puslapį bei patį dokumentą. Kadangi ne visus analizuotus dokumentus pavyko rasti Švedijos gynybos ministerijos puslapyje, tai darbe pateiktiamas vyriausybės puslapio adresai.

Finland's Government Resolution (2010). "Security Strategy for Society." Ministry of Defence.

Finland's Ministry of Defence (2008). "Russia of Challenges"

Finland's Ministry of Defence (2012). "Russia of Transformations."

Finland's Cyber security Strategy (2013).

Finland's Ministry of Foreign Affairs (2015). "Review on Finland's Security Cooperation"
<<http://formin.finland.fi/public/download.aspx?ID=140292&GUID=%7B34A6CC0D-073E-474F-A602-822E7E25EAA2%7D>>, [Žiūrėta 2016 03 20].

Švedija (<http://www.government.se/>)

Swedish Government Bill (2004). "Our Future Defence."

Swedish Ministry of Defence (2013). "Vägval i en globaliserad värld."

Inquiry on Sweden's International Defence Cooperation (2014). "International Defence Cooperation Efficiency, Solidarity, Sovereignty."

<<http://www.government.se/contentassets/5c39a5fe2c2745f18c8e42322af4fbc4/international-defence-cooperation---efficiency-solidarity-sovereignty>>, [Žiūrėta 2016 03 25].

Defence Commission (2014) "Försvaret av Sverige Starkare försvar för en osäker tid"²²

The Swedish Defence Bill (2015). "Sweden's Defence Policy 2016 to 2020."

Lietuva

Lietuvos politinių partijų susitarimas Dėl 2008–2012 metų Lietuvos užsienio politikos principų, strateginių gairių ir tikslų (2008)

Lietuvos Respublikos karinė strategija (2012).

Lietuvos Respublikos Seime atstovaujamų politinių partijų susitarimas dėl 2014- 2020 užsienio, saugumo ir gynybos politikos strateginių gairių (2014).

Lietuvos Respublikos karinė strategija (2016).

Nacionalinėje saugumo strategija (2005)

Nacionalinio saugumo strategija (2012).

Parlamentinių partijų susitarimas dėl gynybos politikos 2005-2008 m.

²² Ataskaita skirta įvertinti pasikeitimams saugumo aplinkoje.

Priedas Nr. 2 Transkripcijos

Visi pateikti interviu atlikti nuo 2016 m. balandžio 13 d. iki gegužės 12 d.

Priede pateikiamos interviu pagrindinės dalys. Kai kurios interviu dalys iškarpytos, siekiant apsaugoti pageidavusių šaltinių anonimiškumą arba dėl techninio jų pobūdžio (pristatyti interviu reikalavimai, paprašyta pakartoti tam pavadinimą/santrupą arba kalbama ne tyrimo tema). Interviu transkripcijose stengiamasi tiksliai atkartoti tik jo turinį, ne kalbėjimo manierą.

Autoriaus pastabos išskiriamos laužtiniais sklaisutais [...].

Pauzės, minties nutrūkimas žymimas tritaškiu ...

Tritaškis interviu pradžioje reiškia, kad techninė interviu dalis (taisyklių pristatymas) buvo iškirptas.

Interviu su Danijos gynybos atašė Lietuvoje plk. Frausig

Interviu pradžia

...

Author: As you know maybe after the Annexation of Crimea there's have been some voices encouraging the Baltic states... encouraging countries in the Baltic Sea region to cooperate and prepare for the potential Russian threats in the future, for example, the Defence ministers of the Nordic countries in the newspaper *Aftenposten* declared their resolution to extend and strengthen the cooperation with the Baltic states. Did this rhetoric somehow reflected in the practical cooperation between Denmark and Lithuania?

Col. Frausig: Hmmm... In general I would tell you that there have since the 16th century been the great appetite for not only Nordic but also Nordic- Baltic cooperation. Not only in security and defence politics but also economically and stuff like that. But of course after... after the annexation of Baltic states, after the same World War it was not so easy but from the gains point of view, you have as Baltic countries allways have the special place in our hearts...too romantic but it have been within our area of interests so to speak... We were probably, and I'm talking here about Denmark, we were probably some of the first countries to recognize your independency after 91. We were not capable of setting in the embassies in 91 because of the Russian soldiers still been in the country, you probably know as much as I do, the last soldiers left in 93. But we managed to create what we called Cultural Institutes which were

basically embassies. And this year we are celebrating the Danish representatives in the three Baltic states 25 years anniversary, so it's a great year. I mean every year for the Baltics are great years because you have a very young new history. When it comes cooperation between the Baltic states and Denmark, I can tell you that Denmark spend 3 billion Danish kroner, 3 billion Danish kroner in the period of 93 – 2004 within the period of nine years. What did we do, we mainly offered the trainings, support, advice in order to create military, security structures but we also supported you within environmental questions within governance and stuff like that. Of course my area of interest is basically military stuff so I hope you accept that I continue in that cake but what we did we are, we sent trainers over here in order to help you first of all build up structures and after that to educate these guys to be able to cooperate within the NATO structure because it was pretty pretty important and we had... a lot of soldiers, a lot of instructors, a lot of advisors and on top of this we also donated pretty pretty much equipment. And from the very beginning we had a clear picture that donation, the aim with the donation is to give you the capability not basically to fight but to learn. So it was not top of the pop equipment, a lot of equipment was old, not very war fighting capable but in such condition that you are sure that you could use this way education purposes for at least ten years, it was in the beginning. I think we had pretty much success in that. Then you became a full member of NATO in 2004 and I think the political... the political aim shifted a little bit because we didn't necessarily have to be very deep into bilateral cooperation because we have this new organization NATO in which we could cooperate in the format out though 28 ground table. From my personal point of view it was probably a big mistake because I think it was too early. I mean welcome in NATO, from now on we stopped bilateral cooperation and cooperate within the framework of NATO. I would have seen a couple of years of reducing, reducing slowly getting you ready for supporting in other for us. But this is not a case. And we also have to remember that in the period of 2004 the peace dividend, the way we could save money and allocate money from defence forces, security issues into education, social affairs and stuff like that, well it's a pretty, pretty much is the way politicians are thinking these days. Denmark were not more than, any more than a frontline nation towards aggressive Soviet Union, Warsaw Pact. It was behind the curtain of the well protected Baltic states and Poland.

Then we are... if I... if you allow me to jump a little bit and we reached 2014. We saw the annexation of Crimea. We saw the aggressive posture from Russia against Eastern Ukraine. We could maybe also draw even further back to Georgia... We saw even something in the Balkans conflict where... We slowly saw a change from the Gorbachev area towards the area of Putin where Putin became more self- confident and made aim to... a political aim to raise the strong Russian

society within. Are we talking about ideologically? No, I don't think so, I think we're talking about nationalism. We're talking about the president who want to give back the proud to the Russian people. Very difficult to predict what he's doing in it. So from 2014 we totally changed the security and defence focus from these point of view and recognized that the Baltic Sea again was an area of conflict basically. So going... if you look upon the Baltic Sea going from high tensivity area where a lot of Soviet, Warsaw Pact assets were in the Baltic Sea, we had a period where Russian fleet more or less disappear, we saw the Russian pitch of interest for the Baltic Sea were not existent. And suddenly from the period 2014 and until today we have seen huge impact on what Mr. Putin is doing in the Baltic Sea which of course animates not only Denmark but also Baltic States around the Baltic Sea to look for solutions. And solutions from, also from the NATO point of view is too late. We are talking about deterrence. We have to show Putin that he will not be benefit to... to use military means to gain political aims. But at the same time we also have be realistic and accept that Russia is the part of the problem but certainly also a part of the solution. So there is no way back. We have to have some kind of dialogue with Russia. No matter you could like it or could not it if you don't talk to your opponent they will continue to be opponents. So from that point of view I think we see Danish, you can't see on your dictaphone but we have seen the decrease, now we see an increase again. Stop me if you have specific questions but otherwise I will just speak. You are probably well aware of close collaboration we are trying to develop amongst the Nordic countries. In the end of March we have the latest Defence Ministers meeting and I think from the political point of view the appetite of cooperation in military, in the military area, the appetite has always been there between politicians. But when it comes to reality, when it comes to military solutions it have been very very difficult. Cooperation between Nordic countries is, it should be easy but it isn't. Not at all. From looking upon the Nordic countries from the outside it seems so that Denmark, Norway, Sweden, we are more or less the same. It's not the truth. We are less on the same game as you are with Estonians for instance. So sometimes we have to respect that we're talking about national interests within the framework who sometimes are benefit of you but sometimes it doesn't. And very often in the past when we talked about military cooperation within the framework of the Nordic countries we focused on procurement- buying equipment and stuff like that. And I can tell you this is very very very very difficult. Because requirements for the equipment, delivery of the equipment, rules for how to procure this stuff, different aims with the industry and stuff like that made it almost impossible. If you look from the outside against what kind of procurements we actually done together the answer is zero. We have never managed to buy anything together... in the Nordic states. So what I'm trying to lead into is now while we have again taking on this Nordic cooperation within defence and we have agreed that Nordic cooperation should also affect the

Baltic states, we are very much aware which areas we have to operate in, not to continue the mistakes we have done in the past. So what you see in the moment is... first of all... heading against this deterrence and stuff. Because this is also one of the aims for the NATO structure. We need to deter Mr. Putin and we probably have to do it... in this... geographical, political tinned area which is the Baltic states. So... maybe this is the price but in 2016 Denmark... is allocating 6 000 soldiers for this week hold Rapid reaction plan which is deterrence against Russia. And 2 500 at least soldiers are coming to the Baltic States. That's a lot for a small country. Because in the military point of view, in the military sense it's not very very big... We have, we have agreed between Norway, Denmark, Finland and... and Sweden that we will whenever it gives some meaning we will invite the Baltic states to be the part of the cooperation because we are working in the same area, the Baltic Sea area. And more more often in the bargain of this we also see some interest from Germany which is pretty interesting and of course also from Poland which is covering the Baltic Sea more or less. The only part that misses Russia. They will not be a part of it I'm sure. But I can tell you what we are talking about the agenda for the Nordic- Baltic cooperation at the moment. It is to... to rotate the forces, deterrence forces into the Baltics in and out. We, we have this agreement, maybe you've heard about it, the Russian- NATO Trustfund. This agreement is pretty important. It was signed between NATO and Russia in 97. And the basic outlet of this agreement is that in order to create a non- military zone we agreed with Russia that if they promised to keep away from the Baltic states, not only the Baltic states, it's also Romania, Czech Republic and stuff like that but all the former Eastern European, all the former Soviet satellite states, if Russia should keep down the military activities close to these countries in order not to frighten them, NATO committed themselves not to have permanent forces in these countries, permanent bases and permanent forces which is a huge area of discussions. Because the best way to deter is actually to bring forces in. So what we see was in the very beginning after Crimea that the Baltic states and Poland especially advocated towards bring in NATO soldiers to the Baltic states. We need American brigades, we need Danish and British fighters, we need warships and stuff like that. But of course NATO was pretty reluctant to do that. Because it is, it would be a break of agreement we made with Russia back in 97. The hardcore guys, the Hawks say hey come on, Russia is breaking it because we have all these Russians snap exercises close to your borders, why should we keep it? This is a part of our values, it is a part of our politics that we want to be the good guys. And if we can find solutions to deter the Russians instead of bringing in forces or permanent bases we will go for that. And it seems to be the solution, we will, we will have NATO summit in Warsaw this summer and this is one of the huge areas on the agenda, I can promise you. But it seems to be solved that the Americans are bringing pretty many soldiers in Europe but they are not bringing them into the Baltic states neither

to Poland. They will bring them to the central part of Europe. So close that they can move them up here that if you need it but not so close that they are threatening and giving Mr. Putin good excuses for any actions against the Baltic states. This is the philosophy based... So in order to support Americans doing this the Nordic countries and the Baltic countries are of course cooperating a lot with infrastructure, with host- nation support, all these elements who creates the battleground so to speak because... the tactic is pretty simple... if the Russians should have the idea to attack the Baltic states, the Baltic states themselves should have sufficient forces in order to slow them down enough to the NATO countries to bring in with the reinforcement forces. So it is the balance... and of course Russia has huge advantage because they are pretty close. And the more forces they are building of against your borders, the more threatening they are and the closer we have to go. But no one, not even, not even Mr. Putin, I think, have any interest in escalating the situation and I mean if you are three Baltic states no one seriously think Mr. Putin will attack. On the other hand, what we see is what we call soft power at the moment. Hybrid warfare... it's academic word but it consists of, you know, you think other means than violence... in order to gain your political, geopolitical aims and we are talking about media, lot of Russian propaganda floating over the borders, we are talking about energy security, we are talking about money flow, white washing, buying within real-estate and stuff like that. So and it's very difficult to, it's very difficult to take these... aggressive actions and call them war because according to UN, United Nations resolutions, we have a pretty clear declaration what is war. But this declaration were made many many years ago before media, before energy security and stuff like that. But we are trying together, Nordic countries and the Baltic states, to find solutions for how to, how to do this. Especially on the media side we are supporting, you effort within what we cause strategic communication... how, how does your politicians communicate to the people about the situation? So they understand... exactly how it is. It's very easy to overdo it and it's also very easy to under do it but to find the right level not to scare the population but prepare them for any kind of crisis. We're also worried with the media as such... trying to match the, we can't forbid media, it's, it's impossible, we have tried. Latvia have forbidden some Russian TV stations and stuff like that. But I mean you can do whatever you want... The only way to cope with this as we see it, is actually to try to inform people as much as possible. From the other side in order to keep them more not only black in white but grey picture of what actually happening. So we're doing a lot of that.

Author: So you mentioned before telling me about the cooperation history, you mentioned about Crimea, that you mentioned about Georgia but after Crimea there was like some kind of change and after Georgia there wasn't. Why do you think it was so?

Col. Frausig: ...if, if we could, from the Western side, if we could tell you exactly what is the aim, what is the purpose of the actions we see from Russia at the moment, it would be so much easier. In general terms we... we, we are at the stage where we can say that what is going on and Russia is unpredictable... basically. But we know for sure, it's pretty clear, both in the military doctrines, the Russians military doctrines and also in political speeches and stuff like that, that Putin could have an interest in splitting NATO and splitting EU. So what we see if we look back in history is that whenever Western countries or Western organizations are trying to offer former Soviet interest areas, whenever we are trying to put them closer to a Western European way of thinking, Western European values, economy, even memberships of EU or NATO, we see some actions from Mr. Putin. And we saw that in Georgia... It's obvious as we see it, as analysis at the moment that Mr. Putin is not necessarily interested in having the land. He's not going for Ukraine, he's not going for the Baltic states, he's not going from... for the land of Georgia... He's probably going for instability in these countries which make him capable of having political influence. So the best way to cope with this is to demonstrate political... agreements, good cooperation and democracy as we see it... And this is also, also on the agenda of the Nordic countries to work with the Baltic states. We are pushing you, not the so much in Lithuania, but we are pushing Latvia and Estonia pretty hard on this... minority question. I mean, it was problem in 91 and it is a problem today. And we fear that if we are pushing the ethnical Russian living in Latvia and in Estonia, which is pretty many, we are talking about 25 to 30%, if we are pushing them too much, we could create the situation where Mr. Putin would have decent, not necessarily good but decent excuse for some kind of action in order to, as he normally expresses, in order to secure his Russian population all over the world. This is declared aim for Mr. Putin and it could, it could be the development if, if we are not very careful. And what I am talking about this the citizenship issues, language, school systems, the minority of Russians are pretty, pretty big. And if you're pushing them too much... I'm not so sure that we can control the situation. And I think the Nordic countries are pretty much in line on this.

Author: But I still want to clarify because I understand, before Crimea you saw but after Georgia you saw, you saw this situation differently somehow?

Col. Frausig: Ya ya, because... the, the Russian attitude, not only towards Ukraine but maybe speaking against Baltic states, are different. Georgia was not member of NATO, the Baltic states is, which is the member of the club and I mean of course we have stronger feelings for members of the club. We also have the situation in, in Georgia that one third of the population actually is Russians. So we, we have the situation difficult to, to find solutions for and Mr. Putin is not interested in this solutions, he's interested in instability in order to be able to... to push to political elements. When he

came to Ukraine... I think, basically the attitude from the Western world, not only the, the Nordic, from, from the Western world was that every country in the world, democratic country, is free to choose where they see their security aims fulfill best. And we didn't offer Ukraine the membership of NATO but we basically were pretty close to offer them the membership of EU. And when we saw the Orange Revolution... and it was obvious that from a Russian point of view is simply, we came too close to Russia. And we did not understand it, we simply did not understand it. We hadn't any dialogue we didn't cope with the sequence from, from the Russian administration and it created the situation. There was heavy discussions about the intervention of the Eastern Ukraine, should NATO do anything, but here, I think, the big difference is NATO membership or not NATO membership. It was the excuse anyway. So... this is the case.

Author: So, and cooperation in the, okay, in the Baltic Sea region. Could I say that is somehow like as a precaution now or or solution to that problem that emerged after Ukraine?

Col. Frausig: ...Again, I think the big difference is NATO membership or not NATO membership. I mean... what we seen at the moment with this rapid reassurance plan... It is new, it is unique in many ways but on the other hand we've seen that before it's all in Turkey, while we had to move the missiles down to Turkey in order to support the Turkish defence forces, so it is not a totally new situation for NATO to support areas of potential conflicts. What is new is, as I see it, we have to take into consideration, on the one side we don't want to provoke Russians in order not to escalate the situation, on the other hand we have promised to Baltic states to support them and we do that of course. So the way is to do it, to support deterrence link without making any threat. It's not so easy... It's pretty difficult.

Author: It is... And talking more about the Nordic states, and not only about the Nordic states... you said that there is cooperation or or tries to do that cooperation. So, and... could you be more specific, like which country is more active pursuing that cooperation? Is there such a country?

Col. Frausig: Amongst the Baltic countries no... in in in the Nordic family it is a little complicated because of Finland... not neutral but free of alliances, pretty close to Russia... probably also some kind of agreement with Russia, not to build up forces capable of much more than defending the fatherland itself... Finland. They are not members of NATO, they are pretty close to NATO, but there is no... perception of any will to the full membership of NATO. I don't think so... They are pretty active in United Nation and they are pretty active also in, in EU... Peace keeping operations and peace support operations... there are Sweden... Sweden is probably is closer to NATO. Still, it is

not neutral, it is free of alliances. I, you... I don't know do you know the difference between being neutral and being free of alliance?

Author: Probably I know because...

Col. Frausig: Okay. According to the UN Charter, if you declare yourself as neutral, you, you have some rights. You have the right not to be part of an arm conflict from both sides. They have to respect there. But on the other hand you, you have to be capable of defending your own territory. That was a case of both of Finland and Sweden 20 years ago but nowadays they cut down their military forces so deep that they are not capable of doing this. So they are not neutral but they are free of alliances. They have not declared anything for Russia which is one part, or Warsaw in the good old days or NATO, they are free of alliances... important... Sweden is probably closer to NATO, but still... they have structure in the arm forces... a little bit old fashioned compared to interoperability questions and the capability of going to war together, we have a lot of experience from Norway and Denmark because we are the full members of NATO and our engagement in Afganistan have taught us a lot of cooperation, operating together which is not of the benefit of Finland and Sweden. So... who is supporting the Baltic states most? It's very very difficult...

Author: Or okay, could I rephrase the question because in the first line I was more asking who is initiates the cooperation among yourselves without the Baltic states, like because you tried them among the Nordic states to cooperate in defence sphere. So which country wants the most of that cooperation without Baltics?

Col. Frausig: Ya, I, I think I, I, I will not be, be able to give you a clear answer. I'll give you an answer. It is basically case by case. It depends on who is interested in what and how is the security environment and the architecture and the situation of the moment. I mean... when, when Norway were close to make a decision about new filer of procurements, they had an interest in cooperating with Denmark about procurement of filers. Of course at the moment it's clear for Sweden that Sweden is in the middle of reinforcements, if NATO wants to bring in forces to the Baltic states or to the Baltic Sea area it will be very difficult no to involve Sweden in this, so at the moment Sweden are pretty interested in sharing intelligence from naval vessels, from the sea picture and air picture. They are pretty interested in doing this. So it is case by case... I would say that the more modestly, modestly, the closest and more continuing cooperation is probably between the Baltic states and Denmark because we have had this Danish division which is Danish division headquarter where the three Baltic states have affiliated a brigade, a brigade from the each of the Baltic states are basically on the command in times of tension of Danish requirements. That's amazing.

Author: „Geležinis vilkas” yeah, from Lithuania?

Col. Frausig: Yes, exactly. Iron wolf brigade and Latvia has a brigade also and Estonia the same. And we have this cooperation since... 98 I think. And it never stopped, so it has continued all through this period. We had a training team from 2004 until 2014 stationed in Riga, Danish team, from this brigade, the division headquarters which constantly, more or less every day, year [incomprehensible word] trained staffs from the three Baltic brigades. And now they are affiliated which is they are allocated to Danish division. So whenever Danish division is doing anything training purposes they are always Baltic representatives. That's great... Then I also would emphasize the air policing. Denmark has been and still pretty active when it comes to air police. We have rotated air policing 5 times and will continue doing it. Semi- Danish fighters overtake your airspace... Huge amount of your officers are trained in Denmark. Also for all three Baltic states and we're still doing this.... This is not what you see from Norway, you don't see it on the constantly basis of Sweden and when it comes to Finland you see this support but basically allocated against in Estonia... Back in good old days, when get your, you got your independence, we basically in the Nordic framework divided the responsibility. We... we put down, we, we created the forum called Baltic- Nordic... Baltic- Nordic... something, I don't remember. But the aim of this was to develop your security structure and we agreed within the structure that... Sweden should concentrate on Latvia and Estonia... Finland should concentrate on Estonia. Norway should support Latvia. And Denmark should support Lithuania. And you can still see this structure whenever we are talking cooperating. Whenever we are bringing soldiers here for exercises, we are doing this during this... reassurance plan. We are basically always going to Lithuania. Sometimes we are going to Estonia and sometimes also to, to Latvia. Basically, we are coming here... So, I think, the closest cooperation is... not one Baltic... one Nordic countries against Baltics but it is divided between the countries.

Author: And, okay... okay, so, and one more question. In your opinion, which, which country initiates cooperation more often, Denmark or Lithuania? From which side it's more like a push to cooperate?

Col. Frausig: Wow... that's good question. Oh, the others also good. We made our first political cooperation agreement in 94... and it was pretty loose. In 2004, when you became full members of NATO, we updated this agreement and again in 2015, 14- 15, February 15 we signed it but in 14 we made a bright new, we started a piece of paper called „Political visions“... and this paper was mutual development between Lithuania and Denmark. The same we did in Latvia and the same in Estonia. But were we in 94 and in 2004 had the same agreement with the three Baltic states mainly

containing how we could support you which changes totally the picture in 2004. We started with the political piece of think paper, the vision where we together with the country with your Ministry of Defence and Ministry of Foreign Affairs talked about what is the aim, how, how do we want to develop our cooperation and what is the term of it. And on this background, on this foundation we created, what is called, the Memorandum of Understanding which is for the first time in history of mutual, of mutual benefit, this word is very important – of mutual benefit. We have in this paper declared that we will only do things together if it is of mutual benefit. And we also have agreed that we are sharing the cost of our cooperation equally. This is a very interesting piece of paper, because in 2004 we financed everything, everything, yeah, we did, you, you didn't have any money, so it was pretty easy. But in 2014 you were ready to say when we were exercising. We are not only having you paying for Lithuanian soldiers going to Denmark for exercises, no... in 2015 if you are sending soldiers to Denmark for exercising you are paying for it. When we are sending soldiers here, we are paying for it. So we are sharing the costs equally. Amazing. Good. Great. So this, this cooperation paper you could merge with the cooperation papers we have with Germany, with UK, with US because the terms are the same. And for me it is a clear picture that you have become mature.

Author: But basically the question like I want to clarify... or reformulate it, who proposes those projects more often, Denmark or Lithuania?

Col. Frausig: This is not the way it works. It works with this way that we want to meet on the political level, ministry to ministry, and have, here we have bilateral talks and during this session we discuss what would be the aim for the cooperation for the following two years normally and then we are rolling. And this plan goes to the arm forces of Denmark and the arm forces of Lithuania and they say okay, this is what the political masters want us to achieve, how do we do this? How do we change all these to activities? And then we make activity program, and on equal basis, so you cannot say Lithuania are pushing or Denmark are pushing.

Author: So there is some kind of groups...

Col. Frausig: Yeah yeah yeah, like working groups in different areas

Author: Okay. And do you participate in those groups?

Col. Frausig: No... No, I am basically working with the political issues. So the military stuff is for soldiers.

Author: Ya... You said about some areas for example that we are cooperating and trying to cooperate in deterrence, strategic communication, media... Did, did the cooperation as I did understand correctly, cooperation intensified after Crimea...

Col. Frausig: Amazingly, amazingly.

Author: Okay. And did it somehow change? Was there some areas before that weren't there?

Col. Frausig: Yeah because we, we have never... before Crimea we didn't exercise in defending the Baltic states. Before 2014 the aim of the common exercises were to be able to operate together in international operations because the NATO... the NATO issues before 14 were Afganistan, Iraq, Libery, Africa and stuff like that. So after the Crimea we have intensified, of course the specific exercise of defending the Baltic States and the Baltic Sea area. And this is also what you will see in closer, in much more closer cooperation within the framework of Nordic- Baltic cooperation. You will see much more, much more exercises in this area.

Author: And something else, only, I mean, maybe from the point of you of more like soft security. Is there any areas that emerged that wasn't there before?

Col. Frausig: Yeah, yes of curse. I mean before Crimea we have no interest in the media policies in the Baltic states and I mean we of course discussed this energy security but we did it from another perspective because we did it within the framework of EU and we did it on background of money. Now we are talking about security, something totally different... So it has changed.

Author: Okay. According to Danish defence agreement 2013- 2017 your country will decrease its defence spending. Does this somehow change the security priorities in the Baltic Sea region? Because other countries are increasing, you are decreasing.

Col. Frausig: Yeah yeah... aaa... all countries within the NATO will from, will after the, after the summit in Warsaw, I am pretty sure that all the budgets within NATO will stagnate. So it will not decrease. And from then on the aim is for all countries slowly over the period of time to increase the defence. You are pushing pretty hard in the Baltic states. But you've also been very low. So... it's a good idea. I don't foresee any increase in the Danish budget but we are in many ways saved by the bill as you say in [incomprehensible word]. Because all we spend, all the expenses we have in Afganistan, one billion Danish kroner per year, are more or less now allocated to what we now define as international operations which is deterrence., and a lot of these money goes to Baltic areas, not as money but as activities.

Author: Excuse me, I want to clarify. You said international operations and Baltics is like international operation?

Col. Frausig: Yes. Nowadays, nowadays, we, we consider Danish activities in the Baltic states... are considered as international operations within the Danish system. It, it is basically a matter of which box you can take the money but in the political budget system in Denmark we yearly allocate one billion Danish kroner to international operations. So by defining what we are doing in the Baltics as international operations we can take money from this box. And we save this money because our commitment in Afghanistan is almost nothing, so what we are basically doing with this money at the moment is Africa and Baltic states... Because a lot of money, we have 2 000 soldiers in, in the Baltic states in 2016. It's pretty expensive.

Author: Basically as I see now, we almost like finished.

Col. Frausig: Great!

Author: Before finishing the last question... like for the interview. Is there something that you want to add or think that I should know... about Baltic, Baltic, no, not... Lithuania and Nordic cooperation or cooperation between Denmark and Lithuania?

Col. Frausig: I think I want to state that I have a privilege of having followed the development in this cooperation. And of course when we started this bargain 90's something you were extremely immature. Of course you were. What can you expect? But what I've seen is actually that you have manners to develop structures and to make decision procedures which are acceptable within international society. And it is very important. It is important to be respected. Saying that I also think you have to be... you have to be aware of not only your own situation which is tense, and we have huge amount of understanding for it... But the relationship between the Baltic states, Poland and Russia is not the only problem within the NATO structure... At the moment we are talking about 360 degree problem... in the Arctic, in the Baltic, ISIS and the link between US and Europe... We are heading for the new American president, if this stupid guy is going to take office we will be in deep trouble. Because he has absolutely no interest in Europe. And we have because without US in Europe we will be back in the period between the 1st and 2nd world wars where the great powers in Europe, Britain, UK, Germany, Russia, they start to fight. So we need the link, the North Atlantic link, this so important. So in that way you can talk about that we are challenged 360 degrees around. And if you want to draw NATO's 28 members's attention to your problem, you also have to show interest for their problems. And when we are talking about migration, can you imagine sitting in... in Greece, on an island and seeing these refugees coming and floating over your country.

Your economy is very very bad... worse than the Baltic states, and on top of this you have this migration of refugees coming from Africa, and no one is supporting you. NATO system, no no no, it's not military, the EU, EU system... aaa... here's the national question. Everyone is turning your back to you. Can you imagine how difficult it is for Greek to see that you have a problem here? It's very difficult. So in order to play the game we have to have the big overview and find solutions not only for our own problems but also for the neighbors'. If we don't manage to do that we will see the NATO split in the middle and a NATO split in the middle is not a NATO, it's something else. It could be the defend union between the Baltic states and Nordic but I mean NATO has served us so well, it has cost of money but it has been extremely cheap, much cheaper than war, much cheaper. I think we should fight for that. And the Baltic states have to bear in mind that it is not a matter of crying loud, it is a matter of cry... crowing wise so to speak. So we want we want we want is not the way. It's good advance. This is what I'm doing every day...

Author: Okay. So thank you very much.

Col. Frausig: I hope very much that these is any kind of will help for you.

...

Interviu pabaiga

Interviu su Danijos ambasados Lietuvoje stažuotojais panele Andersen ir ponu Krag.

Interviu pradžia

...

Author : So what is the most important questions of that agenda? Between in cooperation area?

Ms. Andersen : Incorporation? I don't know.

Author: According to your spheres of work.

Ms. Andersen: I think in general not in cooperation with Lithuania, but in general it's migration crisis you know and in general and even if I' am cooperating bilaterally in this area I think it's for Denmark important to know what Lithuanians knows , how they came with all problems. So this is important.

Author: And more is it only about this question?

Ms. Andersen: Well I will also say that for in general image policy is important, it is also very important for all Lithuania/ans. But it is in a different way. So I think it's... I'm not sure it is good to say its cooperation think either.

Author: Could you explain how it is different for Denmark and how it is different for Lithuania?

Ms. Andersen: For Denmark I think it is part of foreign affairs under agenda you know, through unity, you know, [incomprehensible word] clean energy and also uses as a commercial thing to (break of recording) other places than Denmark to do clean energy and in Lithuania it is more like security issue, so I guess that's the main difference.

Mr. Krag: Main issues on the agenda right now of cooperation? Yea?

Author: Of relations in general and what is the most important for the Embassy know?

Mr. Krag: The most important for Embassy, of course, NATO summit towards Warsaw zone this summer and there are several issues, where... What we do is we listen what Baltics, because the Embassy covers not only Lithuania but all three Baltic states in regards to defence. So what you do is you that gather the perceptions, that what would the Baltic states like, to what kind of improvements do they want to see in security towards to NATO summit. And that's of course to be able to coordinate with like Denmark and Danish Minister of Defence in regards to what expectations can you have as a Minister of Defence, Coming to the Nato summit. Especially because the Baltic states are, Denmark in the Baltics have a really close cooperation, military. There is, I don't know, if you heard about it.. Danish division?

Author: Yes its like Lithuanian company...brigade is attached to Danish division.

Mr. Krag: Yes exactly, and its one from each of Baltic States, so not only Lithuania. So there is a lot of work been done towards NATO summit right now. To be able to make the negotiation more smooth because, when you know each other positions for NATO Summit, it becomes easier and also since all the Baltic states are associated with this embassy in Vilnius, that's what we are doing right know. Also what's on agenda is military exercises. There is a military exercises here in June, where a lot of Danish soldiers come over here. So that's also something what is on agenda right now.

Author: Do you remember the name?

Mr. Krag: Saber Strike.

Author: And you said what you coordinated, try to know positions of the Baltic States. Basically so, but what Denmark wants to push in the Warsaw Summit? What do you want ? I mean with the help of Baltic States?

Mr. Krag: Basically Denmark would like to, Denmark has limited budgets as a lot of other NATO countries has. In regards to defence, but obviously Denmark is a small country, like Baltics states, so knows that its security relies on NATO, just as Baltics do, so I think Denmark have really big issues in that it should not happen with Baltic states, but in the same time they want to do it in smart way, so that have are being met with increasing demands from the Baltic states, you know what I mean, so I think Denmark is looking for compromise in satisfying the Baltics needs, but in the same time the Baltics needs cannot be too high, that's the thing from Danish perspective.

Author: From the point of cooperation nowadays those needs, can we ask more, do you provide more or is there a room for intensifying the cooperation in the security sphere?

Mr. Krag: In my opinion at least, not in material donations of equipment, but more where there is a lot of space as I see it in regards of cooperation, [incomprehensible word] military exercises for instance. That's a Danish military come to the Baltic states or to Lithuania to exercise. That's the way of cooperating cheaply because we don't have to give donations to Baltic states and you don't have to supply more soldiers - they can do regular exercises just in a different country and at the same time that's a win-win situation also for the Baltic states because by appealing with host nation facilities the Baltic states tries to attract exercises. They always keep a certain NATO presence kind of win- win situation because Danish forces would like to go to the Baltic States because there have a lot of more room, a lot more woods, so like it's that is a situation. So I think that's what Denmark is going to... not with concrete donations and more airplanes or anything like that, more...

Author: More troops.

Mr. Krag: Not more troops but more exercises.

Author: Exercise. Ok. Do you guys knew something about the cooperation between Nordic states, just between Nordic states?

Ms. Andersen: Towards Lithuania or in general?

Author: In general.

Ms. Andersen: Its not from my knowledge point of view, but in general I think the Nordic countries are very attached to each other and they listen to each other's policies... if Swedish people

would do something regarding, for example, migration, we would listen to each other, but they also are all different.

Author: I want to ask maybe you know Which country initiates the cooperation more often than others among the Nordic states now?

Ms. Andersen: I don't know.

Mr. Krag: I would say, I don't know either but Nordic states in defence. There is one concept of NORDEFECO? [**Author:** OK] So that's pretty concrete cooperation between Nordic countries, where for instance an example, basically it's not really how it works, but there is a list where you can sign off that an airplanes, that Denmark could borrow from Norway, so basic cooperation like that.

Author: Ok. But basically I will ask about Denmark and Lithuania. From your perspective, from your, which country initiates cooperation or projects more often – Lithuania or Denmark?

Ms. Andersen: I think Denmark is more visible than Lithuania, than Lithuania is in Denmark, but after independence in Lithuania there is kind of interest... And that feeling is still here but its long time ago. If you compare to other embassies, you see the important thing. We have three embassies in all Baltic countries and I think that's says something. I am not sure about the initiative... Danish Embassy takes a lot of initiative on the cultural side in Lithuania and other Baltic countries. We have a cultural institute. If it is more politically, I am not so sure about that. They have Nordic Baltic meetings. I don't know how often. But I know that's ministers went to Riga couple of weeks ago and they have been doing that it since the independence.

Mr. Krag: I think it depends on the area. In some ways Denmark has initiated cooperation, for instance, I don't know if you are aware, there are Latvian and Estonian soldiers in Iraq training Iraqi forces with Danish forces as well. They are training Iraqi forces to fight against ISIS. That was based on the Danish request, that they came to Iraq. So in that area international operation wise is Danish initiative. Maybe not in general... When its about Lithuania and Lithuanian territory, I think Lithuania initiates contact obviously. For instance the exercises... I know what Lithuania is doing a lot to attract exercises and more troops. That is obviously directed towards Denmark and also a lot of other countries, especially USA. I know that Baltic Defense College in Estonia was initiated by Scandinavian countries and Denmark, but they have turned more towards American way of educating their soldiers so in that way the attention has kind of shifted from Nordic cooperation to more American cooperation. So it differs from the area.

Author: But Denmark still supports?

Mr. Krag: Yes, its still supports with economics and also have Danish structure. The tendency right now is that Denmark and Nordic countries don't know if they should support Baltic defense policy. There is definitely one way entry to say that cooperation is down or up, it is uncertain in different areas.

Author: How much argument Russian aggression is impetus for cooperation nowadays?

Ms. Andersen: I think it's pretty good argument.

Author: I mean in the difference for example in Danish perspective?

Ms. Andersen: I think it is something between the lines, it's not that we use it like an argument that you should do more because we have Russian background, but it between lines that you want to be more visible in Lithuania and other Baltic States. You want to be more visible as western countries. You want to be sure that Baltic countries still rely on Europe. It is very clear that Baltic countries are very attached to the EU.

Mr. Krag: I think it is important to know that there is different political reality in Denmark than in Baltic States. Unfortunately, in Denmark you don't see an invasion or any kind of aggression as reality. Your force don't know what Putin's next move is, but you don't think that's a reality and also other things are on political agenda more – terrorism, migration, refugees- they have more space on Danish media, than they do here. Maybe it's just because of geographical distance, because Denmark is just further away – reality is just different. We knew the status quo before we left Denmark, but you come here and you get all these stories, hear all this information, and then you just change your perspective. Political reality is reality different in Denmark.

Ms. Andersen: But I also believe what that difference between political reality when you read reports in foreign ministry and reality in the media, because in media picture of Russia is very different if you read Lithuanian news. But I think Foreign Ministry is aware of how Baltic countries feel Russia as a threat. It is not something you don't talk about. It is just not on media, because you have migrant crisis. In media all the biggest problems are taking all the space. Migrants coming to you country... It is a big thing... Russia is far away, because it's not happening... It is a part of it... It is a media that is very different in Lithuania...

Author: Has the discussion about Russia intensified? After 2014 Russia is mentioned as a challenge in strategic documents. Is the discussion rising?

Ms. Andersen: I think its more a noble picture of Putin in EU that is a challenge and you can't cooperate with.

Mr. Krag: It's a thing not only in Nordic countries or EU, but in Lithuania also in 2012 published military strategy Russia is not mentioned. Russia was not a threat in Lithuania in 2012. That is something to keep in mind. It is said in the report 2012 that Lithuania was facing stable, security environment.

Author: But is defense spending an important question in Denmark?

Mr. Krag: It is discussed more now, but this does not mean that there is any political resolve. Actually yesterday report was given by Danish Cherki Gaya. He suggests that we increase defense spending exactly because of Russia. There is definitely a debate – maybe further to the political agenda because it is a subject where you defense spending, there is a discussion but there is not a willingness to allocate resources to the defense in Denmark. I talked to my boss this morning and he said that we might increase small defense budget but there isn't significant amount, but there is a debate about this as you can see from the report it's because of Russia aggression.

Author: But if all countries increases their defense spending why Denmark did not?

Mr. Krag: Did all the Nordic countries?

Author: Yes, like Finland, Sweden... I am not sure about Iceland, but Norway... Iceland doesn't have military, but they have like security reports now. Probably you don't know but there is.

Mr. Krag: I can't actually answer now, because I don't know..

Author: Ok, your are subjective view... Why Denmark reacted differently than other Nordic states?

Mr. Krag: It is good question. Well we see cut downs in all parts of public sector and..

Ms. Andersen: And also in a Foreign Ministry a lot of cut down so I think it makes sense.

Mr. Krag: And Denmark has if we compare us to Sweden and Norway completely different composition of economy. Denmark is I don't know if more vulnerable but for instance Norway has a lot of wool money so I don't know if it is easier for them to allocate more money to defense. But in general we see a lot of cut downs in public spending and that is shown through defense spending.

Author: But you don't know why exactly other countries acted different?

Ms. Andersen: I think the same – it makes sense when you have a lot of other cut downs it is just a part of it. It makes sense you wouldn't know if could more money to the military and you are starting to know you take money out of hospitals and things like that. Its just politics, I guess.

Author: Now, what about some procurement projects in Lithuania from Denmark side?

Mr. Krag: Let me think. Lithuania buying... I know they have, but not in Denmark... I don't think. It also depends on Denmark doesn't have that big military industry like for instance Sweden has. Maybe its also an answer to your question. Why did Swedish defense budget grow up, because they have big business in selling airplanes and Carl Gustav recoilless. I know that Lithuania to have these Carl Gustav recoilless.

Author: Yes, they gave us that at the beginning of independence as a present.

Mr. Krag: Ok. So, but I don't know about procurements from Denmark.

Author: Do you know is there some kind of intensifying cooperation in cyber security and intelligence sharing? Because these two are very important in Nordic declaration of cooperation. They said that they will intensify cooperation in these two spheres and it was in 2014. I want to ask you does it happen in reality?

Mr. Krag: I haven't read anything about cyber security. I heard more about Baltic countries internally sharing information and not between Denmark and Baltics.

Author: For Denmark the priorities from the Baltic states, which Baltic state cooperates the most?

Ms. Andersen: In Baltic States? I would say it is pretty much the same. I am not sure ...

Mr. Krag: Historically it's been Lithuania. It seems as if different Nordic countries have different ties different with Baltic states. For instance Finland with Estonia. I think maybe Denmark has ties with Lithuania.

Ms. Andersen: But I am pretty sure money wise, people from Denmark and working in embassies in Baltic countries try to make it even.

Author: Because in the start of independence it was an arrangement that Denmark mostly cooperates with Lithuania, but I want to ask from current affairs is there a difference from affairs side - so basically you say no and now more equal?

Ms. Andersen: In the defense question, yes.

Mr. Krag: In the defense question is more NATO force integration unit – they have three in total one for each Baltic country. They have Danish commander there in Vilnius plus in the EU. Militarily I don't know about exercises that they do in Latvia and Estonia but I know they do many exercises here in Lithuania.

Ms. Andersen: But I would say I have the feeling that if you are ambassador here in Lithuania its pretty easy to get to talk to people and positions and things like that, maybe it is easier here than other Baltic countries. Its not like you have some kind of specific focus on... I think its easier to focus on Lithuania because of its size... But I think it's easier to be he as Danish ambassador because you would have courage if you would like to talk.

Author: Is there somethink that you want to add or you think would be useful to know about the Nordic-Lithuanian cooperation?

Ms. Andersen: Nothing that I can think of.

Mr. Krag: Me neither.

Author : Thank you for the interview.

Interviu pabaiga

Vėliau ponas Krag susisieikė ir rekomendavo dėl Danijos įsitraukimo Sirijoje rekomendavo pasidomėti Specialiųjų operacijų pajėgomis, nes operacijos prieš ISIS specifikos, danams tai aktualu.

Interviu su Norvegijos gynybos atašė Baltijos šalims plk. Lie

Interviu pradžia

...

Author: After the annexation of Crimea there were a lot of voices in the region that encouraged to cooperate in the region, and between Nordic states and between Nordic and Baltic states. One example, I could say, was the defense ministers of Nordic countries writing a joint declaration in the newspaper "Aftenposten", so encouraging to cooperate more closely in the region. I would like to ask you, does this rhetoric somehow reflects the practical cooperation between Norway and Lithuania?

Col. Lie: [Coughs] I don't think it has been reflected much in the practical cooperation, in a more practical way. I think it is more like a written and stated support to the Baltic States, but I don't think that cooperation between Norway and Lithuania has been increased after that. It is not because of bad will, but [Laughs].

Author: OK, but that then it's only like a political rhetoric and support in this case, yes?

Col. Lie: No, I think when they all signed it, it was perhaps say it ok, well we will continue the cooperation with Latvia, you Denmark you can increase the cooperation with Lithuania and Sweden, and Finland will be a little bit all over. So I think they meant it, but it is not being like, since we are a small country we are not able to divide the cooperation between so many nations, so to cooperate with one main.

Author: So, but then I would like to ask you if the perception, for example of Russia, in Norway after the Crimea changed?

Col. Lie: Yes it did. In connection with also build up by the Russian defense forces capabilities, they so the action in Crimea and later in the eastern Ukraine as an aggressive action, as a kind of proof that we will see another Russia today in the news, then we thought we saw earlier.

Author: So, ok and only talking about the Nordic states [Chuckles]. Among them which initiates the cooperation more often?

Col. Lie: I am not completely sure, who does it to Lithuania...

Author: No just about the Nordic states, between you guys.

Col. Lie: In our states I think they have mostly regular meetings that they are prescheduled, let's say we meet four times a year, that we have this pattern of regular meetings that they stick to mostly. Yes I can't say which one is more active.

Author: Maybe I could help you if you would like changing the question, for example in which spheres which country is the most, like often in shades the cooperation. For example I will give you an example of Baltic states, like Lithuania for Lithuania it's very important energy. An energy cooperation and it tries to initiate something like that always. And among Nordic states is there some spheres where some countries are more active?

Col. Lie: It might be, but I am actually not sure. I can't give you a here and now a good answer. I can check into it and come back later, because we have cooperation in different areas, we have these cross-country border exercises between Norway, Sweden, and Finland. We have I think in the submarine area cooperation, not sure about that, with Sweden, Norway and Sweden. But who is initiating and who's actively, well trying to get this to happen I am not sure.

Author: And don't you have some general impression? Later you could check.

Col. Lie: I would say that my general impression that it happens from case to case, when you see the possibilities and that it is equally divided, I think, between. My impression is perhaps that the Denmark is little bit less active than Sweden and Norway.

Author: Between you guys, mhm?

Col. Lie: Mhm.

Author: And now I would like to ask another question [Chuckles] about the exercise, you have mentioned the exercises before. Would my an argument, I don't know the proposition, be correct if I would say, that before the Crimea you mostly did exercises with about Lithuania and the Baltic states, and Nordic states about the international operations. And there is some scenarios that, in the case of the imaginative attack of the Baltic states. Did the scenarios changed?

Col. Lie: During our exercises, you are thinking about the national exercises?

Author: No I am more thinking about if for example Norway for NATO exercises. For example, did scenarios changed after Crimea somehow, like by content, because before like for example from Denmark representative, I heard, before it was like only international scenarios, international mission scenarios, and it is more like if something would have to Baltic states scenario.

Col. Lie: It is more related to a collective defense scenarios now or to a build up within the alliance, that something happens in Europe. I would say it started actually before Crimea, I think they started to see, ok we get a little bit back to the roots and find some other scenarios that we can exercise also, chain of command in NATO. After Crimea it seems it is even more. I am not sure if we do have any exercises any more, NATO international exercises that is taking into consideration peace keeping or peace operations in other states.

Author: You mentioned about the national exercises...Did national exercises scenarios by content change?

Col. Lie: The country has been attacked in the national exercises or there have been uprisings. As Nato, we don't have opposing forces... They are not called Russians.... The focus has been turned over to these again... We are really careful with naming... I haven't been taking part actively in these exercises since I came here. It might be really a little updated.

Author: Could you say after Russian war with Georgia the reaction and perception changed?

Col. Lie: It changed because it was so surprising. They hadn't seen any signs... If they did see some signs, they didn't take them seriously. After Georgia, it fell back to normal situation quite fast.

We were shocked. All these things within the diplomacy in the end it was a negative surprise. Then we stopped talking about it.

Author: Why did you stop?

Col. Lie: I think it is a bit of psychological. We had this idea that Russia would get more democratic... the people would want to have freedom as we do.... That they would seek the same democracy as we have in Western Europe. When we discovered that this isn't true. We just changed our minds to address the issue. I guess we felt there is nothing we can do. We can't do anything military, because Georgia is not NATO nation. We can only use the diplomatic channels and condemn the whole thing. We can throw them out. We just try to keep the relationship with Russia as normal as possible. After short time we could refer to the episode and say "remember Georgia that showed us something". We were all taken back, so we have to put some more effort into intelligence. So we can see if something like that will happen again.

Author: If I am not mistaken now you are strengthening your defense forces...

Col. Lie: Yes and no... We do get more money but large peace of it goes to buying F-35 Lighthers. The army and the navy would say that "*there's nothing left for us*". They are right. We are weakening parts of the defense forces to strengthen the air force. We actually need more money for defense forces to keep level on all 3 services in the state we need.

Author: Do they plan to increase it?

Col. Lie: I can't say yes or no to that ... Signals are all the time that we will get more money and we will have sufficient defense forces that have capabilities we want them to. When it comes to the budgets words don't turn into actions the way we want.

Author: Last question about Ukraine and Georgia... Did the reaction differ somehow after Crimea and Georgia?

Col. Lie: After Crimea we supported all the sanctions. Al the things the international community put on Russia, Norway has supported all. So it changed. Rhetoric from the politicians has also changed... Opinion among Norwegian people also changed quite a lot. Back in Norway for the first time in many years we have overall discussions how much money the defense forces should have. We also see a lot of people are supporting the defense forces to have more money. We never saw the discussions in the media before. This was something... I guess we need to have defense forces... How big... How much money... They probably get too much already... It seems it's starting in the social media, rest of media, within political environment. Something is changing.

Author: Talking about Norway and Lithuania, which country initiates cooperation more often?

Col. Lie: My impression if there's initiative, it mostly comes from Lithuania.

Author: Could you say why?

Col. Lie: You have smaller budget, you are dependent on allied support. You turn to everybody – to see what kind of support, what kind of cooperation, what kind of material... All these things... You are increasing presence in the region. You have the need for it, therefore you turn to your allies, partners...

We don't feel the need to have forces in Norway and we also have the policy that we are not supposed to have them constantly in Norway. We invite for exercises... But you have another approach. That's why you initiating most contact.

Author: What questions of bilateral cooperation are the most important between Lithuania and Norway?

Col. Lie: There haven't been a lot of discussions and questions about these things... The question that has been raised - if Norway would visit Lithuania for training and exercising. To stay here for some time to take part in exercises...

Author: Do you know the answer if you come?

Col. Lie: Baltic air police has an answer. That's no, because we are now implementing F-35 and we don't have the capacity at the same time, when we are going to build down F-16, re-educate pilots and technicians on another plane... We can't go out... We have enough with our own airspace... Army forces... I am not sure... This year they can't go anywhere, because they don't have money... They say... They can't focus...

Author: Did the content of the cooperation questions before Crimea was different?

Col. Lie: Yes, we were not asked to come with land forces.

Author: By Lithuania?

Col. Lie: All Baltic countries. You cooperate a lot. Most of these measures are done also by Latvia and Estonia.

Author: Will you come with your forces to Latvia or Estonia?

Col. Lie: No, we will take part in the exercise “Civil Strike” and we will also special forces exercise “Flailing Sword” which takes part in Lithuania and Latvia, but we will not come with forces to be here for 2 or 3 months this year. Who know what happens next year...

Author: How much money your country spends for security cooperation with Lithuania?

Col. Lie: No, I don't think I would get an answer, but I could try to ask them. I am afraid it's not much.

Author: Do you have anything to add to our discussion?

Col. Lie: One thing you haven't asked. There has been cooperation with buying material... When you are investing in new material. When you want to buy Norwegian surface to you missile system. It's not finally decided... There is no contract signed... You buy a lot of excess material from other states or used equipment. I think there has been areas where have been cooperation. I am not too familiar with cooperation between Sweden and Lithuania or Denmark and Lithuania. I guess there has been some cooperation. After Crimea we don't have any cooperation. At the beginning you has some vessels from Norway.

Author: Would it be the wish to cooperate in soft security for instance cyber-security etc. ?

Col. Lie: I am not sure about that... If they had made up any ideas. I am not too familiar how energy LND vessel that you have in Klaipeda... How that was initiated. If it was cooperation between Norway and Lithuania or if it was just commercial mechanisms that made Norway to be partner. If there is something Norway could support with... It's in the energy area...

Author: What about cyber intelligence?

Col. Lie: Intelligence as well. I am not sure what deeds we do have with Lithuania. I think we have agreement to share intelligence, but I might mix up with some of other countries. I think they signed one agreement last spring when our minister was here. Our minister had bilateral meeting with your. We also know Russia from our intelligence side. I think it would be useful cooperation.

Author: Thank you for the interview.

Interviu pabaiga

Dėl interviu su kitu Norvegijos ministerijos atstovu nepavyko susitarti, tačiau gavau naudingų rekomendacijų, kuria galėčiau paskaityti. Ji cituojama darbe.

Anoniminis interviu su Suomijos atstovu S1 (gynybos ir saugumo politikos specialistas dirbantis su Baltijos šalių- Lietuvos saugumo bendradarbiavimu)

Interviu pradžia

...

Author: After the annexation of Crimea there have been some voices encouraging the Baltic Sea region countries to cooperate and prepare for potential Russian threats in the future. For example, the Defence Ministers of the Nordic countries in the newspaper “Aftenposten” declared their resolution to extend and strengthen the cooperation with the Baltic states. Did this rhetoric somehow reflected in the practical cooperation between your country and Lithuania?

S1: Well, actually, we are planning at the moment to have some quite high level meetings related to the defence...defence related issues and usually and meetings when this [incomprehensible] secretary or minister of Defence. These meetings are usually something... During those meetings decision makers talk about the guidelines through which direction we should aim to go. And after these high level meetings these things start happen. It could be joint exercises. Finland is not taking part into the international exercises for article 5 scenario, but any other exercise we always can think it case by case and these increased exercises in general in Baltic countries that has something that has happened after the Crimea Annexation but not in the Lithuania that much yet, but I hope to see that to be developed as well.

Author: Has the cooperation agenda changed between your country and Lithuania before and after the annexation of Crimea? If yes, how?

S1: I think it has been more intense like Chiefs of the Defence Forces meets are meeting on regular basis nowadays. All baltic CHOD's ²³ and CHOD from Finland as well. And during [Sakinio dalis pašalinta dėl anonimiškumo]. I think they have been met three times already four of them... and this is something that hasn't happen before... and during these events of concerning information and dicussing the possible joint efforts that shopuld be done has happened. So, situational awareness has probably improved a lot since the Crimea Annexation.

Author: Which spheres of cooperation have been important before and which ones are now? Is there a difference?

²³ Chiefs of the Defence Forces

S1: Not in practical level in Lithuania, but in Estonia has increased in Latvia it also has increased a little bit, but with Lithuania not that much. I like to say yet.

Author: What are the biggest challenges?

S1: The challenges are resources because if we start increasing somewhere and further you go longer it takes and... But I believe that during this 3B²⁴ - Finland annual or even semi-annual twice a year meetings, this is the first step for doing cooperation. And for example our permanent secretary is planing a visit to meet his counterparty the Defence Vice-Minister in Lithuania. That is also one step that the Ministers of Defences are starting or at least dicussing possibility to cooperate.

Author: In which spheres of security there could be cooperation? Is it informational security or intelligence or something like that?

S1: As with big country, NATO country even in that framework is some information changing, but also many countries have bilateral cooperation... this is a topic that I'm not possible... I have no possibility to talk, when it's unclasiffied...

Author: Could you at least say if it intensifies without saying the specific content/

S1: I would rather not answer...But when we talk about practical cooperation I see that we already have done that in Latvia. We have one company Saber Strike exercise over here and we will have some units in Saber Strike this year in Estonia and therefore, I see most likely that when Saber Strike, which is the biggest exercises annually or one of the biggest, at least in this area. In 2017 it will be in Lithuania with main part and it's very likely that Finland will send some unit or some troops in this area to exercise.

Author: Which country initiates the cooperation more often than others among the Nordic states now?

S1: Sweden. We have very close cooperation with Sweden and even after Crimea Annexation we have increased that. We have agreed about more joint exercising. We are training certain units twice a year in Finland or in Sweden, our Air Forces are very active together. And then we even discussed about possible... about possibilities. For example this submarine case, which was in Sweden... Possible submarine case that was in Sweden. We see some limits because of the legislation what we can do and can't do to support in these kind of situations. We are thinking and in Sweden they are thinking to change the legislation that this cooperation would be more flexible

²⁴ The Baltic States

and easier to arrange. And there has been a even discussion about Finland and Sweden making some kind of agreements like Defence agreement during the time of the crisis, but hasn't gone further because we tried to be neutral... we tried neutral...

Author: Non-aligned...

S1: Non aligned, but that is very close cooperation... in procurement... we tried to have exercises, we have it yet [imcomprehensible word] official, Swedish officials are training at our military academies and it's right there so... that is.

Author: Could you say some specific projects in procurement?

S1: We had this NS-90 procurement for example.

Author: MS-90?

S1: NH- 90 helicopter and we now having a replacement of F-18 fighters in 2025 around. Just [incomprehensible word] and Swedish is one out of the ... but the other alternatives from United States and from France, Germany. There are Euro fighter and Super Hornet just [incomprehensible word] alternative. Than this procurement cooperation has been going for years already and Crimean Annexation happened it has not changed that much but it still ongoing. And if I think in years, I think even before the Crimean Annexation we had in yearwise more cooperation with Sweden in procurement and now there just hasn't been a program which would have been for both of us, because we have bought, for example, Leopard tanks from Holland and some equipment from united States and those we have bought from abroad are not even available in Sweden.

Author: I want to clarify one thing. In general the cooperation between the Nordic and Baltic States in the region intensified after the Annexation?

S1: I would say so, yes. There is solid will to increase the cooperation. That can be easily seen.

Author: Talking about previous conflicts, for example, Georgia. Could I say that there haven't been such strong reaction to increase cooperation?

S1: Actually, afterwards I'm thinking and I wonder why. We have been talking about that in Finland and why we did not wake up in 2008 when Georgian war took place.

Author: And what is your opinion. Why it was like that?

S1: **If I think only about Finland, we always been focusing I wouldn't say threat but possible, most likely conflict that would have some negative impacts for Finland.** We had history with

Russia, we had good business cooperation with them and close relation but they are the most likely anyway be difficult neighbour for us. And we have already three wars with Russia in last hundred years. And because of our history we have always been focusing to that threat. And we say publicly that Russia is most likely to be our threat or enemy if something would happen and that's why had in Georgia. Of course it was a surprise for everybody, but in Finland it did not change the thinking because we were doing that even before the Georgia. We did it already the year 39 and then the Winter War started. So, I think for Finland it did not changed much and then when I think about Baltic countries I think you had focus at the same direction as well, but you have not shown the focus with money and you didn't even do it after Georgia, [incomprehensible word] but have been economic difficulties at that time here. But then after Ukraine it was dramatic change, but Ukraine the scale event was much bigger than Georgia... but still why we in Europe did not realize, what...

Author: But in Finland you realized as I understand more or less?

S1: Yes, but we didn't have to change anything because before we prepared for something like that. That is the difference maybe with many European countries, that everybody believed that there is peace in Europe for ever. We have big army, for example, 230 000 strength, we have good Air Force, we have good tanks like always been preparing for the worst.

Author: But not so often ago you had Defence reform. You have decreased your conscripts and your Army a little bit. Why you did that?

S1: That is nothing to do... First of all, we have to be more cost effective- we wanted to get better results with less money and when we down... down first from 550 000 to something like 400 000 and now we went down to 230 000 with modern equipment, with modern movebility and... with our concept how we fight the war 230 000 is enough for Finland. We would not need 550 000 reserve because mobility is totally different. We don't have this old fashioned thinking any more that you have long lines and enemy lines and that you act like this. Modern war is moving and [incomprehensible word] by the enemies' [incomprehensible word]. And that is why, 230 000 with modern weapons is better and much more cost effective that 500 000 with less good weapons. And that's would been more effective with the save money, what we have.

Author: Ok, save money... but then another questions. In the last year you increased your defence budget. Why you did that?

S1: Actually, we started this evaluation before the Ukrainian ...Crimean invasion, or Ukrainian crisis or whatever you want to call it and we did a study and result of the study was that we need to

focus on some key areas with more money that we had and this was introduced before the Ukrainian... Crimean accident happen and then already most of the political parties understood that there is a need and decision to increase the Defence budget was made before the Crimean crisis.

Author: Original decision? Ok.

S1: Yes, original. We started discussing and got light green, light for that ... and after that Crimean invasion happened, the green light was even more green. But discussing and first approval came before the Crimean... event.

Author: But that decision was from this year?

S1: Yes, but the need for that and the political will was understood before the Crimean crisis.

Author: So, it did not change the time of increasing?

S1: Yes, but at the same time we are planning to placing some vessels in the Navy and we are replacing Air Force our fighter F-18 Hornets and this money will most likely come outside of Defence budget. And we talking about several billion euros in roughly 10 years. And that is outside of the Defence budget and it most likely be funded with additional money. That was made out when Ukrainian events started. And what has been the decision if Ukrainian crisis would not taking place I don't know. But we had always good Air Force and probably somehow but maybe this decision was easier to make.

Author: Which country initiates the bilateral cooperation more often between Lithuania and your country?

S1: I think it's 50/50. Maybe with conscript use, we are not benefiting, but you are benefiting, but for example, naval discussions we have an... and of course, you are NATO member we are not, we have less bilateral... but we are taking part in the same exercises like BALTRON, BaltOps- very big naval exercise, we are hosting it some years and Lithuanians are quite often with us. So, bilateral military training is very rare, but concerning international exercises, same as Saber Strike last year in Latvia you had a company there and we had a company there. And there's some international missions as well in same country and sometimes even in the same garrison

Author: I want to repeat myself. If I understood correctly, the most important questions of bilateral cooperation are conscripts and training?

S1: Conscripts at the moment at least is at the top. Another is naval issues. I haven't been taking part into this naval discussions, but I know that you had visitors from Lithuania to Finland to the Navy

and one of the topics, at least was the sea surveillance. And we have very unique system with all governmental authorities work together... and know that Lithuania and also Latvia you are developing maritime surveillance at the moment and I think that is something that we are working together hopefully one day already be to some sharing information in the maritime picture in SUCBAS²⁵ with the Baltic Sea countries.

Author: Is there something that you want to add or you think would be useful to know about the Nordic-Lithuanian cooperation?

S1: Maybe I could add this kind of thing that Baltic Cooperation, if the worst case happens that would be some kind of crisis in the Baltic countries, any Baltic countries, I believe that this would have definite effect to Finland as well. And therefore, or something happens in Finland, it has effect the Baltic countries, meaning that no matter what, we have to cooperate because if something happens here we are involved somehow, we cannot avoid that or if something happens in Southern Finland at least a part of the Baltics will be involved as well because crisis nowadays are more than just few-tens kilometres in the border as we have seen in Ukraine as well. So the cooperation is mandatory. And we talk about the security of this area and that is the reason and if we think the same way and been facing the same knowledge about what's going on it's much easier to come over it. I think it is at the moment the focus to know the same things and then we have to do it together. That's why we have to train together as well.

Author: Thank you for the interview.

Interviu pabaiga

Antrasis Suomijos atstovas (S2) pašnekovas sutiko į klausimus atsakyti anonimiškai- paštu.

Laiško pradžia

Dear Donatas Rondonas,

I have the honour to provide you with the following answers to your questions, on behalf of the Ministry for Defence:

1. How do you want to be cited?

²⁵ Sea Surveillance cooperation Baltic Sea.

S2: You can quote the Ministry of Defence in Finland.

2. After the annexation of Crimea there have been some voices encouraging the Baltic Sea region countries to cooperate and prepare for potential Russian threats in the future. For example, the Defence Ministers of the Nordic countries in the newspaper “Aftenposten” declared their resolution to extend and strengthen the cooperation with the Baltic states. Does this rhetoric somehow reflect in the practical cooperation between Finland and Lithuania?

S2: Practical cooperation, as well as all bilateral relations between Lithuania and Finland are already very close because both countries are EU members. At different levels, the security situation in the Baltics is being assessed. Lithuanian Ministers and officials have been invited to the yearly Nordic-Baltic meetings, which have been arranged in connection with Nordefco meetings. Finland’s role as a PfP-partner has made contacts with Nato-member Lithuania natural and easy.

3. Could you agree with this statement “Finland’s political and practical reaction towards the Ukrainian-Russian war was stronger than after Georgian-Russian conflict” (meaning increased Defence spending, bilateral cooperation agreements with Sweden, possible NATO membership evaluation study)? If yes, please explain why this reaction differed.

S2: It is difficult to compare two different conflicts and therefore, it is not easy to say whether a reaction was stronger or weaker. Anyway, both conflicts were thoroughly debated in Finland and Finland acted both through the EU and nationally.

4. - Which country more often initiates the cooperation than others among the Nordic states now?

[S2 did not answer]

5. Which country initiates the bilateral cooperation more often between Lithuania and Finland? Answering you can distinguish in which sphere which country initiates the cooperation more often.

S2: Difficult to make an absolute distinction. Cooperation is important both for Lithuania and Finland.

6. What questions in the bilateral cooperation between Finland and Lithuania are the most important now?

S2: There are many important questions, such as the situation in the Baltics, the preparations for the Warsaw summit as well Nordic-Baltic defence cooperation. Cooperation regarding training of conscripts as well as the development of Lithuania's maritime surveillance are also significant contemporary bilateral cooperation sectors.

7. How much money your country spends for security cooperation with Lithuania? If you can, please specify the largest projects.

[S2 did not answered]

8. Has the cooperation agenda changed between your Finland and Lithuania before and after the annexation of Crimea? If yes, how?

[S2 did not answered]

9. Is there something that you would like to add or think would be useful for me to know about the Nordic-Lithuanian cooperation?

[S2 did not answered]

Whiel hoping that these answers will be useful for your study, I remain

Yours faithfully,

...

Laiško pabaiga

Interviu su Švedijos gynybos atašė Lietuvai plk. ltn. Mattus.

Interviu pradžia

...

Author: After the annexation of Crimea there have been some voices encouraging the Baltic Sea region countries to cooperate and prepare for potential Russian threats in the future. For example, the Defence Ministers of the Nordic countries in the newspaper “Aftenposten” declared their resolution to extend and strengthen the cooperation with the Baltic states. Did this rhetoric somehow reflected in the practical cooperation between your country and Lithuania?

Col. Mattus: First of all, we need to discuss a little bit about the Nordic cooperation because the Nordic cooperation is quite old establishment and with respect to early nineties. So, it's not only multilateral but it's also included bilateral activities inside the Nordic cooperation. So you can state like this- the Nordic cooperation consists of two countries or more of the Nordic countries including Iceland. Despite that Iceland has no defence... military forces. It has defence but it's not granted by themselves and also that it's slightly consistent in format that is depending of Memorandum of understanding and technical arrangements for different issues. So the work is done governmental level, but also ministerial level, but here we're talking about Ministry of Defence and defence cooperation. The Ministry of Defence is the highest responsible for defence sector and then there is Chairman, that is rotated among the members, in fact the country members. That chair is normally the initiative taker for different... yea, for different initiatives. And below the Chair on the ministerial level there's also military Coordination Committee- an MCC that are handling or taking care of all the decisions from the ministerial level. So, the MCC- the Military Committee is actually the area, where all initiatives are provided to effect... to become effective. And they are also guiding the five different areas of cooperation because in the Nordic cooperation there is five different areas and one of them are development of capabilities, another is personnel and training, including exercises and there of course there is strategies and two other areas that are carried out by different responsibilities. And the Chair of each of those five areas are not rotating but they are on the permanent basis on the different, the different countries. So, for example, personnel and training is handled by Sweden.

So in that area of course there been lots of initiatives taken ... all the initiative taken by that country. But they don't come forward with the initiatives that are not already discussed on either political level or Military Committee level... Coordination Committee.

So this is... it's not too easy to get initiative from one country because if one country has initiative than it goes through the Military Coordination Committee up to the political level

and from there it's going out official [incomprehensible word], for example, broaden or deepen military cooperation a little bit with Lithuania or any other country in the Baltic Sea.

Author: I would to come back to the practical cooperation. Have the rhetoric's been reflected in the practical cooperation or it haven't?

Col. Mattus: I would say that between Sweden and Lithuania it was diminishing during the period 2007- 2008 until 2012. There was not lots of cooperation. Of course, there was regarding Navy and Special Force and other areas, connected with Lithuanian received equipment from the Swedish Armed Forces in early 2000, but no new development of the cooperation. In 2013 it was a sense from Swedish side that we need to not only to re-establish but also to deepen the cooperation round the Baltic Sea completely not only with Lithuania but with all countries and especially with Finland. So Sweden and Finland has deepened cooperation in... really deepened on all areas that is possible excluding...until the line of defence planning. So, everything below defence planning is going through, if it's possible to have cooperation in that field or that area. And after that, they are also discussing now... not now, but at that time how we should deepen with other important... or other nations around the Baltic Sea and especially they were discussing how to cooperate with Poland, with the different Baltic States. So, it has been discussions ongoing. And why the Swedish Government and why the Swedish Minister of Defence were eager to facilitate this, is because they foresee that the security in the Baltic region need to be increased.

Author: And could I ask, why they saw this on 2013?

Col. Mattus: Because they have... what do you call it... analysed the activities in Georgia in 2008-2009 and also have seen Russia has started to increase the efforts and extend military structures.

Author: And you mentioned Georgia. Was the reaction of your Government and of your society different after Georgia than after Crimea?

Col. Mattus: I would say that Georgia was an awakener, but not fully in the society and not even fully in the parliament – government level. There were also few that really understood what's happen and one of them was at that... our Minister of Foreign Affairs at that time Mr. Carl Bildt, who really emphasized and stressed out that this is ruff situation that could be dangerous for Europe.

Author: I have read reports from that time but I couldn't find Georgia mentioned anywhere. Was there some discussion?

Col. Mattus: yes there was. In 2013 or in 2012 already ... not it must have been in 2013 at the King's Charles birthday 13th of April the military staff provided the King with the update of regional security and the threat assumptions for the region and there it was stated what could be... you can find it- it's unclassified report.

Author: And how important was the statement of on Norway's official that Norway would not defend Sweden because it does not have resources and it's only for NATO? In 2012 I mean. There was a big discussion after that in 2013.

Col. Mattus: No.

Author: Ok, I will see it later. And coming back to Crimea was the reaction different?

Col. Mattus: The difference was that now they... now the discussion was more of... has the Russians Federation already gone too far ... with the development of Forces and especially with light manoeuvre easy grid taken units , especially then Special Forces of different kind, but also enablers to use Special Forces like air mobile units and things like that. And, of course, electronic warfare units.

Author: A very direct question. Why Sweden cares that Russia is developing something like developers and so on?

Col. Mattus: Why?

Author: Yes, why you started to think, we should start doing something because they started to develop so many things after Crimea?

Col. Mattus: No, they showed **that they already done that** because if you remember what I stated earlier in 2013 it was the main reason why Sweden changed their view on security was with the emphasis that Russian federation would and their development of military structure and forces.

Author: Does there is a perception that Russia is a potential threat?

Col. Mattus: there is only one threat and it's Russia.

[iškirpta dalis, kurioje aiškinamasi techninės detalės apie NORDEFKO struktūrą].

Author: Which country initiates the bilateral cooperation more often between Lithuania and Sweden?

Col. Mattus: It's quite clear 20:53 that it's Lithuania that wish to have the deeper cooperation, but from 2014 and especially last year I got the sense that it's mutual to both

countries has the same interest to work together and deepen areas that are beneficial for countries.

Author: And why from 2014?

Col. Mattus: Because the minister had a meeting here and I got the sense that they have good chemistry.

Author: But it wasn't somehow related to Crimea?

Col. Mattus: No.

Author: Because it was in 2014?

Col. Mattus: But of course, chemistry but also fruitful and beneficial regarding talks security situation of the region.

Author: So, why it was not so interesting to cooperate before like it is from 2014?

Col. Mattus: I would say that Sweden were focusing its resources... because each cooperation is not only beneficiary it also has some disadvantages- that you need personnel that you need economical resources and you need time... to get [incomprehensible word] something out of cooperation and due to the fact that we changed our structure... we decreased our number of personnel that had ability and possibility to work with these issues so we were focusing on different... fewer countries with bilateral cooperation. So in both, our political and military strategy there is countries that are pointed as main cooperation...where we should have main cooperation with... and in 2014 we changed the strategy so it was the Nordic region, including the Baltic States and Poland.

Author: And before it was...

Col. Mattus: More flat...

Author: Like everything...

Col. Mattus: Yea, more flat, yes.

Author: What questions in the bilateral cooperation between your country and Lithuania are the most important now?

Col. Mattus: There are several. You can say that the Navy cooperation is one of most fruitful but it's one of the most demanding because regnance²⁶ from WWI and WWII,

²⁶ Turėjo omeny daiktus Baltijos jūroje i karų, tačiau neradau tokiožodžio.

regarding mines and things like that... and also the disposal of different kind of ammunition in the Baltic see that has been done after two World Wars. So, they are actually working together to make sure that the sea line of communication is safe for all kind of vessels in the Baltic Sea and that is one of the most important cooperations. Because it's done... it's done not only military purpose but it's done for the purpose of the society. So the economical can develop, the environment will be more safer. So, it's more broad than purely military mission.

But, of course, there is cooperation regarding mutual view not to securities... developing in the Baltic Sea region.

Author: Excuse me I misunderstood. This area... how could you name it?

Col. Mattus: How the security situation is developing in the Baltic Sea region

Author: So maybe intelligence sharing, no? Some meetings about security assesment... how I could name this area?

Plk Mattus: Security assesment. And of course they [meetings] are on the strategic level because it's one of the issues, when the Ministers meet they discuss it and then the Chief of Defence meets discuss it. Or course, it's one of the areas, but it's security assesment of the region. So it's not what you call it information exchange... because information exchange is raw data. This is produced... that is at the Minister level and also at the Chief of Defence. So it's their use. I think it's more important than purely information exchange.

[Incomprehensible two word]of course the development of Forces in the region and now we are discussing, how we should develop the cooperation with Lithuania regarding exercises and training.

Author: And what are the possible directions?

Col. Mattus: Yea, we already participating in the Ramstein Alloy, witch is an Air Force exercise.

Author: It's was called somehow differently before, yes?

Col. Mattus: BRTE. And also they are in BaltOps, that's the Navy... so I will say that the most important part is this... to make sure that Sea lines of Communication is safe. The first we spoke about and than the new is the exercises- training and exercises.

Author: And about some soft security... Would it be interesting for Sweden to cooperate in cyber security or intelligence?

Col. Mattus: I would say that it depends on the security assesment in the region.

Author: And acording to the assesment that is nowadays?

Col. Mattus: No, I won't be able to answer on that.

Author: You mentioned the exercises. Did the content of exercises changed before and after Crimea?

Col. Mattus: Of course. Before it was purely to develop capabilities. Now it's several thought and one the most important part is to give a signal, but also to train together with partners in the region. And train for and with real situation. So it's...it's has changed in the... for what purpose we are doing the training and exercises. Before it was purely development of forces, now it's the borader scope- the signal effect, train with proper partners and make sure. Finland, of course, is our number one training partner.

Author: But those additional purposes... could you name for what kind of situations are you training for?

Plk Mattus: One is, for example, to train the amphibious... amphibious counter measures in the archipelago. Those have been both in Sweden but also in Finland. So archipelago is a treaty area.

Author: I would to know more about the exercises including Lithuania. How the scenarios changed?

Col. Mattus: That's more on the Air Force side, mine clearance side of the Navy.

Author: I know that you increase your Defence spending. Do you you increase spending and for this region?

Col. Mattus: For training and exercises in the Baltic Sea region, yes. And I would also say, that it's important to understand that the funding is not directed towards one or two countries. It's always for the whole region. Because if we train or have exercises on Gotland, for example, uou cannot say that it's directed towards Lithuania or Latvia or Poland because Gotland is our own domain. So we need to have exercise and training there for our own purpose and it also gives the signal effect that we train on that island.

Author: It good that you have reminded me about Gotland. Will you militarize it in the future?

Col. Mattus: It's already decided and it has already started. So they have done several exercises on it...on the island. They have start to recruit and train task force that will be located at Gotland. And also there is already equipment- heavy equipment stored on island.

Author: And do the meetings between Lithuania, Sweden and Nordic states happen more often after Crimea?

Col. Mattus: Yea definitely and 2015 Sweden was the Chair of Nordic cooperation. It was decided that there should be... Nordic-Baltic assistance program that will enhance and deepen cooperation between different countries (*shows the declaration*).

Author: Can I find it somewhere? On internet?

Col. Mattus: I'm not sure... it's the declaration

Author: By your impression, what are the needs of Lithuania that you could assist and what Lithuania could assist in return?

Col. Mattus: Lithuania needs are two: more funding and more personnel. And that's nothing that can be done in cooperation, but it's something that could be discussed and how to establish that in cooperation, yes.

Author: Is there something that you want to add or you think would be useful to know about the Nordic-Lithuanian cooperation?

Col. Mattus: Yes there is one issue. Because defence and defence matter is not the main issue. Because whatever you put on the defence sector and defence issue it's...I would say it's more or less insurance. And the question is what is the public opinion...how much can you pay for your insurance? So, I will say that this is more or less... or also... that the defence development and the security development in one country is always depending on development on social area- school for your people education are crucial but also how to handle the elderly people in the country because all these are connected to each other. So, I will say that's one of the issues that's always need to...have a question how is defence expenditure, defence development connected to the development of the social affairs in the country... and I think there one of the issue that you have here in Lithuania, too really really handle and especially after the economical crisis that were in 2008-2010... because that economical crisis is an area, where opponent can elaborate on the sense of the public opinion.

Author: Oh it's soft security

Col. Mattus: Yes.

Author: Thank you very much.

Interviu pabaiga

Interviu su Švedijos ambasados antruoju sekretoriumi ponu Persson

Interviu pradžia

...

Author: After annexation of Crimea Nordic countries encouraged more cooperation in the Nordic region. They declared the resolution to extend and strengthen the cooperation with Baltic states. How this rhetoric was reflected in the practical cooperation?

Mr. Persson: I think it is a shared assessment among Nordic Countries. Security situation in the region has deteriorated after Russia's aggression in Ukraine and illegal annexation of Crimea. This is considered violation of International Law. That's a threat to European security order that has been established. Of course, Sweden's security policy in general remains unchanged. We are non-allied. We have been in peace for 200 years, but we built security in cooperation with other countries. Sweden wouldn't be passive if another EU country would be a target of an aggression or there would be catastrophe of any kind. We expect reciprocal behavior. Going back to your question – what has changed after the annexation of Crimea. I think, there's now common understanding of Nordic Baltic Countries that security situation is deteriorating. We need to do whatever can be done to have, continue stable and peaceful development. That's one of the topics for discussion between Nordic Baltic ministers. I guess you are aware of this forum, these meetings and security policy has been a priority of the Danish chairmanship last year. I imagine it will stay very high on the agenda. In more concrete terms, this is very much about comparing our assessments of the situation and mobilizing behind initiatives that we believe will be improving the situation in the region or in Ukraine. Maybe you are aware of Nordic Baltic gatherings in the EU as well. That's sort of the instrument for pushing policy initiatives that we believe to be important. Sweden is the large donor to Ukraine. This is of course the topic that unites us with Lithuania in particular, because Lithuania is also showing solidarity both in concrete measures and rhetorics. Both Sweden and Lithuania support concrete projects in Ukraine to help Ukraine to succeed, which is the basic objective right now.

Author: You mentioned some concrete initiatives between countries. What kind of initiatives of bilateral or multilateral cooperation did you start to mobilize?

Mr. Persson: I think this is very much about finding common ground. For example when Estonian security officer Eston Kohver was abducted, the Nordic Baltic countries very swiftly found a common position on this and demanded that he would be handed back to the Estonian authorities. That's just an example that we can find strength through our common positions.

Author: You said that Russia is understood as a threat to European security order, but is understood as threat to Sweden now?

Mr. Persson: Russia's behavior is considered as a violation of the International Law. We recognize that we need to take into account this change of behavior in our own preparations and planning obviously. We don't single out Russia as a threat to us to Sweden, but of course Russia is a part of our security environment. We need to take into account Russia's change of behavior when we plan our security policy and defence policy. Sweden has now increased its defense spending for the first time in a very long time. This is a change of a trend. I think you would say response to the general security environment. That has worsened actually.

Author: Let's change the topic and talk more about Nordic Baltic cooperation. Which of the Nordic countries initiates cooperation more often?

Mr. Persson: I think, this is really difficult question to answer from my position, because we are not in the help of Nordic cooperation. I will try to give you my impression. This is a rotational responsibility as you might know. The Nordic Baltic cooperation is chaired on the rotational basis. This year is Latvia and Sweden is in 2018. Who takes the most initiative depends on the policy. Every country has its own priorities which they would push especially when they have chairmanship. Whatever you try to put forward, this has to be accepted by others. I think it is a shared responsibility. There is a strong support for Nordic Baltic cooperation in Sweden and as far as I can see also in Lithuania and in other Nordic Baltic countries. It hasn't lost its value. Probably to the contrary we feel this is useful tool mostly for its informal deliberations that can lead to very concrete proposals and common initiatives, security policies, energy policy. It's sort of broader foreign policy. Eastern Partnership was a priority last year. Security policy in terms of strategic communication... All these challenges that we have in common and we think have common position. That's the point, we believe that we have much in common.

Author: Let me rephrase my question. Which sphere is more important for each country? Which questions they initiate more often? From Baltic states energy policy is the most important for Lithuania. Are there such spheres and topics among Nordic countries?

Mr. Persson: I can speak for Sweden. In the Nordic Baltic cooperation security policy has always been important. Eastern Partnership is another important priority.

Author: Which country is the closest to Sweden among Nordic States?

Mr. Persson: It is difficult to single out. I would say, in the Nordic cooperation we have extremely close ties. We have been able to travel without passports within Nordic countries for 50 years. It has gone very far and cooperation is very natural on all levels. Historically, you could obviously see the close ties, that Sweden and Norway had been in Union, which was resolved 110 years ago. Sweden and Denmark are neighbors connected by the bridge for 50-60 years. Sweden and Finland used to be the same country. I would actually not single out any country. We have different relationships with all of them. Norway and Denmark are NATO members. Finland and Denmark are EU members. So it's different constellations. Sweden and Finland are very close in security policy perspective because we are both non-ally and still we are both EU members. We have very strong bilateral cooperation in terms of security policy, which had been priority of the current government. We don't always agree on everything but it is a natural starting point to find allies in almost any question. Here in Vilnius the ambassador meets up with Nordic colleagues on different occasions and in certain countries our embassies are located in the same house. In Berlin we have Nordic house where Nordic embassies are located. In Kazakhstan Swedish, Norwegian and Finnish embassies share the floor. This shows certain level of trust. You don't share your space with anyone you don't trust. There is a high level of trust between Nordic countries and this is the strength.

Author: By the intensity of cooperation the relations among Sweden and other Nordic countries does not differ so much.

Mr. Persson: It depends what you mean by cooperation. Norway is Sweden's largest trading partner, but of course Norway isn't the member of the EU. They are not part of those circles. Finland... We have the strongest link historically because we were the same country. Denmark... I am from the South of Sweden, which is very close to Denmark. We have strong development of the common region, cross national region with Copenhagen, Malmo, Lund... The new kind of cooperation is growing there on the regional level, which is benefiting people on both sides. Swedes go to work in Denmark for higher salaries and number of Danes moved to Sweden because it's cheaper to live there. Different kinds of cooperation... We are sovereign countries and have national interests. We might team up in different constellations, which is not strange. There is common understanding that we have each other as a starting point. This is a forum, where we easily find agreements.

Author: Talking about bilateral relation between Sweden and Lithuania, which country initiates cooperation more?

Mr. Persson: This is also difficult question. There is so much cooperation on so many levels. I would say firstly we have in terms of economic cooperation we have Sweden as the largest investor in Lithuania. Swedish companies are the largest investors.

Author: So economically Sweden initiates cooperation more often?

Mr. Persson: That's of course on the company level. This is not bilateral state to state... Lithuanian investors have recently coming to Sweden... They were buying some kind animal fur... The cooperation between our countries is so broad in terms of economic sectors with companies investing in both directions... Cultural cooperation is strong... We have choirs visiting each other and concerts. We have cooperation between universities and within science. Students are coming in both directions. Study of Swedish is growing and is actually very popular right now. It takes high grades to enter the Swedish studies here in Vilnius and Klaipėda. There's a great demand here as well for Swedish speakers. We have number of Swedes coming to Lithuania to study mostly to become doctors and veterinarians. In terms of the EU agenda, we have regular meetings between our ministers. We also have also separate meetings, bilateral meetings and strong relationship. In terms of energy policy, we have this Nord-Balt cable that was recently inaugurated which connects our countries and creates interdependence of course and has created larger and common market, which so far provided lower energy prices for Lithuania and of course opportunity for Swedish produces. There are so many sectors. It is really a lot of initiatives taken executed basically without the knowledge of the embassy. It works automatically. It doesn't need sort of government push. If we take broad relationship between our countries... There's so much going on. That doesn't demand for the embassy to intervene even if we might have been able to. We focus on where we can provide added value where we can facilitate contacts, but these contacts often exist anyway which is of course strength and something that provides basis for trust between Swedes and Lithuanians and increases knowledge between Sweden and Lithuania which we can also benefit on this political level. Slowly more and more people have experience from other countries. Who takes more initiative? It's really hard to say ... On the political lever we are both interested in each other. We had state visit here last October.

Author: You said there is a lot of cooperation going on that you don't know. Talking about security cooperation, who initiates cooperation more often?

Mr. Persson: This is dynamic process. In concrete terms, we have the meetings of the foreign ministers, preparation for the foreign affairs councils. We have joint trips of our foreign ministers. They went to Moldova together and to Ukraine together. I would say we need each other and we value each other. Sometimes initiatives might come from Lithuania and sometimes from Sweden. From my point of view I can't see that initiatives are stronger from either side. Lithuania is high priority in Swedish foreign policy. When our newly elected prime minister took his first trip abroad. He travelled first, to Finland and then to Baltic countries – Estonia, Lithuania, Latvia and then back. This is of course the statement of value that Sweden puts in this relationship and then state visit is another symbol of the closeness between our countries. State visit was a huge effort for the embassy.... Planning exercise... We had very good understanding... We were very well received from Lithuanian side. It was a shared project.

Author: What questions of bilateral cooperation between Sweden and Lithuania are most important now?

Mr. Persson: We could go back to the state visit to some extent. In broader terms it presented a number of priorities areas where we are ready to cooperate and share experience in terms of developing our social infrastructure. Natural interest on both sides - addressing issues of gender equality, rights of disable persons, the rights of LGBT persons, socially vulnerable groups, children, dealing with social problems like alcoholism and so on... Problems that we share on both sides and issues where we can share experiences. There is another issue where we have close discussion – migration. We have appreciated Lithuania's constructive stance, readiness to accept 1105 quota because sharing responsibility for migration is obviously priority for Sweden. We received last year about 160 000 migrants and 10 000 unaccompanied minors which takes a lot of extra efforts and work from the social systems. This is something that puts a lot of strain on Swedish systems in terms of accommodation, training, integration all the biurocratic procedures, languages, everything.... We are put under pressure. We had to change our migration policy but our view remains that migration issue needs to be solved jointly by the EU member countries. We appreciate Lithuania's contribution.

Obviously security policy and support for Ukraine is policy where Sweden and Lithuania are very close. We share a lot of assumptions... We share the picture what is happening... We both strongly support Ukraine and Ukraine's right to its sovereignty... The right to control its internationally recognized borders... We share the assessment of the responsibility which lies on Russia for the aggression, for its military presence and activities also in Eastern Ukraine. I think Sweden and Lithuania we both consider not only an issue for Ukraine and Ukrainian people but for Europe and

European security order and basically stability in the entire region. This is an area where we have contact and naturally compare notes before meetings. Eastern Partnership is another linked policy area where Sweden and Lithuania are strong proponents of the EaP project to keep it, to make sure it survives and evolves constructively and serves the needs of all our partnership countries in more differentiated way. These are probably the most important issues right now. I could add energy policy. Your energy minister is in Sweden right now. The link between Sweden and Lithuania through Nord-Balt has created and increased interdependence. We are both dependent on developments of energy markets in our respective countries. We are both rewriting or writing new energy strategies. This is very concrete task how do we take into account your evaluations and plans and vice versa. I think we have slightly different starting points... different conditions in terms of energy policy... Lithuania has been very dependent on energy imports and Sweden not so much. You have had strategic, geopolitical dilemma of a single supplier. We haven't been in the same situation. Sweden is a lot more focused on sustainability, decompensation of Swedish economy. We are interlinked... It's useful to have those discussions.... There was recently a quite large conference for biomass manufacturers. Swedish branch organization was here. Your Prime Minister was giving the speech and also your Economy Minister and your Minister of Energy ... There were hundreds of people from about 30 countries participating. This has been growing in Lithuania. This is sector where we have strong Swedish companies with modern technologies. There was an impression that there could be a scope for a lot more cooperation within this field now when development has taken off that maybe was anticipated that might be because of high gas prices. These are the areas that are mostly on our table right now.

Author: Let me summarize, you mentioned 5 areas social infrastructure, migration, security or support for green, Eastern Partnership and energy policy. Were these the most important questions different before 2014? Did they change?

Mr. Persson: First of all I came here in September 2014. Security policy has increased as a focus in the discussion of our countries. That's maybe not too difficult to understand. It's all relative... Priorities were mostly the same. Economic cooperation I know has always been very high on the agenda... Social issue and human rights issues have also been high priority in our relationship. It depends what you mean... If you mean ... If you mean 2013 or 1995. Our relationship has evolved.

Author: From 2005 to 2014...

Mr. Persson: Before Lithuania acceded to the EU, Sweden was mentoring Lithuania helping Lithuania to adjust and adopt all these regulations and standards. It has been a process. Afterwards

Lithuania has been more and more confident member of the EU. They don't need our mentoring so we are partners on equal foot. Lithuania had the chairmanship in 2013... That was huge effort for the embassy. We had many Swedish ministers visiting... It has built level of capacity and experience in Lithuanian ministries. Now Lithuanian ministries are even more active in the EU agenda. That's of course good. I think the long-term issues have not changed, because long-term issues are long-term challenges in terms of social policy, business climate and development of the EU. You would say on micro level embassies level following security situation which means comparing notes with our Lithuanian counterparties and also following the debates in Lithuania on security policy which has been interesting from Swedish point of view because you have done the things, which might be done in Sweden in the future. You could only speculate, but still going in reverse in some ways. Especially reintroducing conscription and increasing defense expenditure with a magnitude that is not imaginable in most countries. This is happening at the time when we increased debates in Sweden in terms of national defense caused by Russia's aggression. We are not reintroducing conscription.

Interviu pabaiga

Anoniminio interviu santrauka su Lietuvos Užsienio reikalų ministerijos atstovu URM. Pašnekovas nesutiko būti įrašinėjamas.

Interviu pradžia

...

Autorius: Po Krymo aneksijos pasigirdo daug balsų raginančių Baltijos jūros regioną vienyti galimoms grėsmėms iš Rusijos. Pavyzdžiui, pernai Šiaurės šalių ministrai laikraštyje „Aftenposten“ paskelbė stiprinsiantys bendradarbiavimą su Baltijos šalimis saugumo klausimais. Ar ši retorika kaip nors atsispindėjo praktiniame Šiaurės šalių ir Lietuvos bendradarbiavime? Jei taip, kaip ir kuriose srityse?

URM: Praktiškiausias formatas bendradarbiavimui Nordic-Baltic 8. Suaktyvėjo kontaktai. Dažniau vyksta susitikimai. Sustiprėjo retorinė pozicija. Pagrindinės temos iš LT pusės: regioninis saugumas, rytų partnerystė energetinis saugumas, hibridinės grėsmės, kova su propaganda.

Autorius: Ar į įvykius Ukrainoje buvo stipresnė reakcija nei Gruzijoje?

URM: Galiu pateikti tik subjektyvią nuomonę. Ukrainoje eurointegraciniai procesai buvo labiau pasistūmėję nei Gruzijoje. Reakcija buvo stipresnė, nes ES jį interpretavo, kaip smūgį jai.

Autorius: Su kuria Šiaurės šalimi Lietuvos bendradarbiavimas artimiausias?

URM: Priklauso nuo sričių. Sakyčiau, kad energetinėje srityje svarbiausias partneris Norvegija dėl energetinis nepriklausomybės ir energetinių tinklų sinchronizacijos su vakarų Europa. Taip pat

Švedija ir 2015 m. baigta tiesti elektros jungtis tarp Lietuvos ir Švedijos. Aktyviai bendradarbiaujama su Danija nuo nepriklausomybės atgavimo. Štai, Švedija užpernai pirmą kartą vadovavo EU-Battlegroup. Svarbus NORDEFECO formatas.

Nors brangi dėl savo poelgio nepriklausomybės pradžioje, bet mažiausias bendradarbiavimas su Islandija dėl jos mažumo, geografinės padėties ir fakto, kad už Islandiją atsakinga LT ambasada Kopenhagoje.

Autorius: Ar pasikeitė bendradarbiavimo klausimų turinys po Krymo aneksijos?

URM: Iš dalies. Atsirado Ukraina. Bendradarbiaujama su Švedija Ukrainos ir rytų partnerystės klausimais. Bendri ministrų vizitai į Ukrainą su švedais. Norvegija aktyviai užsiima vystomuoju bendradarbiavimu. Skiria daug „grant“ Ukrainai- verta pažiūrėti jų tinklapį.

Taip pat apie bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis verta paskaityti straipsnį Lithuanian Business review. Balandžio mėnesį iš ministro ėmė interviu, kažkada tai pasirodys.

Autorius: Bet buvo tik vienas bendras ministrų vizitas?

URM: Taip, bet šiaurės šalys nori daugiau. Niekaip nepavyksta suderinti dienotvarkių. Štai turėjo norėjo prisijungti ir ministras iš Danijos, bet niekaip nepavyko suderinti dienotvarkės.

Autorius: Minėjote bendradarbiavimą su danais, švedais ir norvegiais, o kaip su suomiais?

URM: Taip pat bendradarbiaujame ES lygiu. Jiems rūpi hibridinės grėsmės. Artėjant ES globalios strategijos pristatymui birželio mėnesį, ketina prie jos prisidėti kurdami nacionalinį hibridinių grėsmių centrą, kuris galėtų prisidėti kovojant su hibridinėmis grėsmėmis.

Autorius: Ačiū, už interviu.

Interviu pabaiga

Anoniminis interviu su Lietuvos Krašto apsaugos ministerijos (KAM) atstovu KAM.

Interviu pradžia

Autorius: Po Krymo aneksijos pasigirdo daug balsų raginančių Baltijos jūros regioną vienytiš galimoms grėsmėms iš Rusijos. Pavyzdžiui, pernai Šiaurės šalių ministrai laikraštyje „Aftenposten“ paskelbė stiprinsiantys bendradarbiavimą su Baltijos šalimis saugumo klausimais. Ar ši retorika kaip nors atsispindėjo praktiniame Šiaurės šalių ir Lietuvos bendradarbiavime? Jei taip, kaip ir kuriose srityse?

KAM: Atsispindėjo, tikrai atsispindėjo. Pirmiausia suaktyvėjo kontaktai aukštame lygyje. Pavyzdžiui, mes 2014-2015 m. mes turėjome daug vizitų ir depa... lankėsi Suomijos užsienio reikalų ministras, Švedijos gynybos ministerijos sekretorius. Be dvišalių kontaktų buvo daugiašaliai kontaktai t.y. Šiaurės- Baltijos šalių kariuomenės vadų susitikimai, gynybos ministrų susitikimai, politikos direktorių susitikimai. Žodžiu, interesas kalbėtis ir susitikti iš tikrųjų buvo juntamas ir toliau jaučiamas jisai. Ir žodžiu, pavyzdžiui, šiemet yra planuojamas ne už ilgo Danijos gynybos

ministro vizitas į Lietuvą, vyksta tie praktiniai taip vadinami NORDEFKO susitikimai, kurie apima karinį praktinį bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis. Jisai stiprėja pas mus ir mes siekiame jį toliau gilinti ir tuo labiau, kad susitikimuose ir darbotvarkėje buvo įtraukti, pavyzdžiui, tokie klausimai kaip saugumo situacija regione, santykiai su Rusija, parama Ukrainai. Šitie klausimai eina iš esmės per visus aukšto lygio susitikimus... ir ne tik aukšto lygio, bet ir ekspertų, pavyzdžiui, ir ministerijų departamentų dvišalius susitikimus ir tikrai Šiaurės šalys domisi mūsų patirtimi, mūsų žvalgybine informacija. Žodžiu, mūsų pozicija Rusijos atžvilgiu. Beje, jos pačios... įvykiai Ukrainoje privertė jas pačias pradėti kitaip mąstyti apie savo gynybą ir daromos reformos, tiek Švedijoje, tiek Danijoje yra peržiūros lėšos, peržiūros iš viso užduotys kariuomenės ir Šiaurės šalys tiesiog ėmė daugiau koncentruotis į savo pačių gynybą, supratusios, kad Rusijos grėsmė yra reali. Tai...tai tokiu... bendrais pastebėjimais. Dar vat, ką galėčiau pridurti, tai be politinių konsultacijų, ministrų, kariuomenės vadų, politikos direktorių lygyje buvo surengtos stalo pratybos ministrų lygmeniu-tema hibridinės grėsmės. Taip pat Švedijoje, Suomijoje pastebėjome, kad šiek tiek suaktyvėjo debatai dėl jų galimos narystės NATO. Tiesiog atsirado ta tema spaudoje, atsirado ta tema politikų kalbose ir net, kiek man žinoma, švedai bei suomiai sudarė komisijas, skyrė žmones vyriausybei, ekspertus, kad parengtų studijas dėl Švedijos bei Suomijos galimos narystės NATO. Jau kiek žinau studija dėl Suomijos narystės NATO yra parengta ir dabar bus pristatyta, man regis, vyriausybei ir...ir, žodžiu, vyriausybė vadovausis rekomendacijom ir žiūrės į sprendimus dar pagal tai...bet žodžiu, kad tose šalyse- Švedijoje ir Suomijoje, suaktyvėjo, ta žodžiu, diskusija dėl galimos narystės. Tai taip trumpai.

Autorius: O paminėjot Daniją ir lėšas. Danija vienintelė iš Šiaurės šalių, kuri tarsi gynybai nedidina lėšų. Tai ar jos kažkaip reakcija?

KAM: Jie reorganizuoja, iš tikrųjų reorganizuoja savo uždavinius savo įsipareigojimus karinius. Pavyzdžiui, peržiūri įsigijimus, peržiūri dalyvavimą tarptautinėse operacijose ir tiesiog bando optimizuoti lėšas. Jie kaip ir nedidina, taip. Jų biudžetas gana mažas, man atrodo 1,2 % nuo BVP, bet jie tiesiog peržiūri savo karines struktūras ir stengiasi optimizuoti, tą išlaidų panaudojimą.

Autorius: Bet kodėl jie kažkaip, jie išsiskiria iš kitų šalių, nes kitos šalys kaip ir didinti planuoja? O danai ne.

KAM: Nu ten yra jų politinės peripetijos ir tiesiog lėšų stygius, valstybės biudžetas, kurį reiškia skirtos eilutės ir ne taip paprasta jį padidinti. Žodžiu, gal turėtų būti kažkoks politinis sutarimas, kad reikėtų skirti daugiau lėšų. Gal jie dar nepriėjo iki to etapo kaip mes pavyzdžiui, kaip mūsų politinės partijos sutarė dėl lėšų didinimo. Bet nepaisant to danai yra labai aktyvūs tarptautinėse operacijose

ir, pavyzdžiui, jie visai neseniai paskelbė, kad toliau sustiprins savo buvimą Irake, kovoje prieš ISIS ir čia mes tikrai nuo jų toli atsiliecam, nes žodžiu, jie ten siunčia ir lėktuvus, savo naikintuvus, jie ten siunčia instruktorius. Jie dabar paskelbė, kad siųs specialiųjų operacijų pajėgas. Žodžiu, jie aktyviai psideda prie Aljanso, tiek Aljanso, tiek Amerikos koalicijos Irake, Sirijoje kovojant su ISIS. Čia jie tą mato. O be to tas dalykas, jiems prioritetai šiek tiek kiti. Jų klausimas yra migracija, Arkties reikalai... tai žodžiu, jie dėlioja kaip jie mato savo prioritetus.

Autorius: Norėčiau Jūsų paklausti.... Ar galima sakyti, kad po Rusijos-Ukrainos konflikto pradžios reakcija tarsi stipresnė regione negu po Rusijos- Gruzijos konflikto?

KAM: Stipresnė, iš tikrųjų buvo stipresnė, nes tai buvo tikrai kaip koks „wake up call“ Šiaurės šalims kadangi Gruzija buvo precedentas kažkoks, bet kažkaip jis nebuvo taip rimtai traktuojamas ...buvo galvojama, gal čia išimtis iš taisyklės ir taip toliau, bet Ukrainos įvykiai parodė, kad tai yra nuosekli politika Rusijos, kad jų reiškiams savęs suvokimas kaip didelės galios ir, žodžiu, koordinavimas ir norėjimas valdyti posovietinę erdvę, tai labai aiškiai pasijuto ir tiesiog sunerimo Šiaurės šalys ar Baltijos šalys, sunerimo ir visos NATO narės ir kitos NATO narės, nebūtinai iš mūsų regiono, nes pamatė, kad tai yra nebe juokai ir dėl to, pavyzdžiui, buvo sutarimas dėl sankcijų pritaikymo Europos Sąjungos ir Amerikos. Tos sankcijos buvo pratęstos iki liepos mėnesio, tikimės, kad ir toliau bus pratęstos. Žodžiu, įvykiai Ukrainoje supustė visas... visas valstybes, galvojant apie saugumo problemas.

Autorius: O, sakykite, tarp Šiaurės šalių ir Lietuvos, kas dažniau inicijuoja bendradarbiavimą?

KAM: Ar mes ar Šiaurės šalys?

Autorius: Ne, tiksliau, kuri iš visų...

KAM: Šitų... Na, ištikrųjų mūsų, tokie tampriausi ryšiai, galėčiau pasakyti, turbūt yra su Danija ir su Švedija. Pavyzdžiui, su Danija bendradarbiaujame labai toli... labai seniai ir [aut. iškirpta sakinio dalis dėl anonimiškumo] Žodžiu, mus jungia bendradarbiavimas su danų divizija nuo... pradėjome bendradarbiauti... užsimezgė, tuoj pasakysiu nuo kada...[aut. žiūri dokumentą]. Žodžiu, 2005 m. Danijos ir Lietuvos gynybos ministrai sutarė priskirti Lietuvos brigadą Danijos divizijai t.y. Lietuvos motorizuotos pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ priskyrimas Danijos divizijai ir tai buvo daroma per dalyvavimą... per divizijos mokymų, pratybų cikle, per, žodžiu, dalyvavimą įvairiose darbo grupėse... nuo 2008 m. Lietuvos karininkai nuolat dirbo Danijos divizijos štabe, kurio personalą sudaro apie 700 karininkų ir šiuo metu mes turime karininkų Danijos divizijos štabe... Tai buvo numatomas kaip ilgalaikis afiliacijos projektas. Kitap jis vadinamas Afiliacijos

projektu ir, žodžiu, to pasėkoje, mes vystėme savo brigadą. Žodžiu, tas brigados parengimas buvo nuo 2005 iki 2014 m. Danijos Karalystės iniciatyva buvo pradėtas vykdyti dvišalis Lietuvos-Danijos projektas, kurio pagrindinis tikslas buvo iki 2014 m. pabaigos visapusiškai parengti sausumos pajėgų motorizuotos pėstininkų brigados „Geležinis vilkas“ štabą ir pačią brigadą visoms NATO operacijoms pagal NATO reikalavimus. Žodžiu, užtikrinti sistemingą ir sistemingą visų Lietuvos kariuomenės padalinių dalyvaujančių šiame projekte darbą ir atsakomybę. Žodžiu, projektas yra įgyvendintas ir „Geležinio vilko“ brigada yra pajėgi veikti Danijos divizijos sudėtyje. Tai, žodžiu, mum ta sąveika su danais yra labai svarbi, mes esam pasiekę labai aukštą sąveikumo lygį su jų kariuomene ir netgi, pavyzdžiui, galiu pasakyti, kad 17 metais planuojama dalyvauti Jungtinės Karalystės vadovaujama, tai vadinama VJTF- ypač greitų pajėgų...pajėgų, žodžiu, na... projekte ir ten planuojama dalyvauti per danų diviziją. Skirsime kuopą danų divizijos...žodžiu, danų bataliono sudėtyje. Taip kad tie tamprūs ryšiai išlieka su jais, nepaisant, kad ta afiliacija kaip ir baigta, bet mes toliau su jais bendradarbiaujam aktyviai. Ką čia dar bū...Dėl to Danija tokią turi išskirtinę rolę mūsų dvišaliuose santykiuose su Šiaurės šalimis. Taip pat dar galiu paminėti, kad kartu su Danija 94-96 metais Lietuvos kariai dalyvavo pirmojoje tarptautinėje misijoje Kroatijoje „Kroatija“ UN misijoje-operacijoje, kur apie 90 Lietuvos karių tarnavo Danijos bataliono sudėtyje. Žodžiu, Danija pirmoji Lietuvos partnerė tarptautinėse operacijose, kaip pamokinus mus kaip mums ten reikėtų elgtis, kaip žodžiu integruotis į kitų šalių ten skiriamą paramą ir taip toliau. Tai vat, tai su danais mus sieja tokie labai tamprūs ryšiai iki šiol.

Autorius: O po Krymo aneksijos ar kažkas pasikeitė tuose ryšiuose?

KAM: Ne, nieko nepasikeitė, mes toliau vyk... tęsiam artimą karinį bendradarbiavimą. Bendradarbiauja tiek padaliniai, tiek ministerija, ekspertai. Pavyzdžiui, danų, ne, sumaišiau- ne danų. Danai dabar, jeigu daugiau pasakojama apie tą bendradarbiavimą su Šiaurės šalimis, toks yra NORDEF... NORDEF formatas, tai čia yra Šiaurės šalių praktinis karinis bendradarbiavimas, kuriame yra daug visokiausių projektų karinių... ir jie mus pakvietė prisijungti prie NORDEF 2012 m., tada tačiau dėl lėšų stygiaus, dėl žodžiu... nu iš esmės dėl lėšų stygiaus nelabai mes forsavome to prisijungimo, bet dabar kai yra daugiau lėšų, skirtų gynybai, pradėjome peržiūrėti siūlomus projektus, pradėjome giliau domėtis ir planuojam gilinti tą bendradarbiavimą... per praktinį karinį bendradarbiavimą... su ten, pavyzdžiui, per pratybas, per operacijas, per ten, pavyzdžiui, pajėgumų kūrimą, ginkluotės kūrimą, jie turi tarp savęs Šiauriečiai ir mes žiūrime, kur mes galėtume prisijungti. Tai vat norėčiau pabrėžti ir tai.

Bet, apart, Danijos Švedija taip pat buvo labai aktyvi mūsų partnerė nuo senų... nuo pat kariuomenės kūrimo pradžios ir buvo, pavyzdžiui, labai aktyvūs dešimt metų iki Lietuvos įstojimo į

NATO. Dėl to, kad Švedija skyrė labai daug paramos Lietuvos kariuomenei iš tikrųjų. Žodžiu, tik mums tapus NATO nariais Švedijos parama Lietuvos kariuomenei buvo žymiai sumažinta. Nepaisant to, ir dabar toliau tęsiame aktyvų bendradarbiavimą su švedais. Tai mes, pavyzdžiui, kartu su jais dalyvaujame ir Europos sąjungos kovinėje grupėje jau keli metai iš eilės buvome su jais. Nors dabar švedai sustabdė tą vadovavimą, bet švedai buvo vadovaujanti šalis vienai iš Europos Sąjungos kovos grupių, bet dabar sustabdė dėl lėšų stygiaus ir, kiek man žinoma, iki [aut. 20]20-ųjų metų neplajuoja vadovauti. Šiomet mes, pavyzdžiui, budim su Jungtine Karalyste..., bet taip pat švedai aktyviai dalyvauja išminavimo pratybose Baltijos jūroje. Kaip ir su kitom Šiaurės šalim mus sieja vadinamas SUCBAS projektas. Čia yra jūrų stebėjimas, kur dalyvauja daug šalių- visos Šiaurės šalys, Baltijos šalys, kas ten dar? Vokietija, man atrodo, Jungtinė Karalystė, Lenkija...[žiūri dokumentą] jo, ir kaip sakiau Šiaurės šalys ir Baltijos šalys.

Labai svarbus yra bendradarbiavimas, pavyzdžiui, taip vadinami Baltic Regional Training Events... čia tas, oro pajėgų treniruotės. Čia kur, pavyzdžiui, NATO šalys vykdo NATO oro policijos misiją, tai jų naikintuvai kartu su švedų, kartu su suomių su kitų šalių naikintuvais, kiekvienais metais dalyvauja bendrose pratybose, kurios mums yra labai svarbios kadangi tai mes patikriname savo gebėjimus ten žodžiu, mūsų oro pajėgų karininkų. Jie ten vykdo savo užduotis...žodžiu, mes labai vertiname tą Švedijos ir Suomijos. Būtent švedai su suomiais kasmet dalyvauja tuose pratybose. Dabar jos pervadintos į Ramstein Alloy, tai kaip bus čia... Ramšteinio lydinys. Čia yra mum labai svarbu tos treniruotės. Va pavyzdžiui tose mokymuose Švedija jau dalyvavo 2012 m., 2013 m., 2014 m.. 2015 m, ir kiek žinau ir šiomet buvo treniruotė. Žodžiu, kiekvienais metais ir Suomija taip pat. Taip pat bendradarbiaujame su Karo akademijos su švedais, paskui karo medicinos tarnyba, specialiųjų operacijų pajėgos, pavyzdžiui, aktyviai bendradarbiauja, kiek žinau, su švedais, su norvegais, su danais taip pat. Nu, žodžiu, turim, įvairių, įvairių skirtingų sričių projektų su visom Šiaurės šalim. Gal tiktais su Islandija kažkaip rečiau dalyvauja tuose formatuose.

Autorius: Bet Islandija savo kariuomenės neturi.

KAM: Taip.

Autorius: O iš tų, sakykim, keturių kitų, tai minėjote Švedija ir Danija, o Norvegija ir Suomija. Su kuo aktyviau su norvegais ar suomiais pagal praktiką?

KAM: Gal sakyčiau su norvegais aktyviau, nors kažkada dar anksčiau tiek suomiai, tiek švedai labai aktyviai dalyvaudavo pratybose pas mus, dabar kažkaip sumažėjo tas dalyvavimas ir vat pernai, šiomet kažkaip labai toks ribotas, jų dalyvavimas pratybose ir net ministrų lygmeny,

ministrų susitikimuose mes kviečiame juos dalyvauti pas mus pratybose, sakydami, kad tai jums yra gera galimybė treniruotis su NATO kariais, nes, kiek man žinoma, tiek švedai, tiek suomia, dalyvauja didžiosiose NATO pratybose, pavyzdžiui, pernai vyko Trident Juncture Portugalijoje, Ispanijoje, Italijoje- jie ten dalyvauja. Tose rimtose pratybose, jie dalyvauja. Taip, kad nežinau, čia gal ryšium su lėšų stygiumi, kažkaip sumažino tą pratybų skaičių, bet, kiek girdėjau, šiemet jau bandoma šnekėti apie būsimas pratybas, atsiliepė apie mūsų kvietimus tai va. O norvegai... su norvegais dabar tokių labai išskirtinų projektų dabar aš negaliu pasakyti... Aišku, NB8 grupė visą laiką, spec. pajėgos kaip sakiau bendradarbiauja daugiau, o visą kitą taip kažkaip. Būna, kad dvišaliai... dvišaliai pokalbiai tarp ministerijų kiekvienais metais. Daugiau kažkas tokio, mes lygtai pas juos dalyvavome pratybose Arctic Winter Training, bet daugiau kaip ir viskas ramu.

O, su suomiais, mus domina suomių šauktinių sistema, kadangi atstatėme dabar savo ir sustiprinome šauktinius... Mūsų specialistai važiuoja į Suomiją, šiemet kiek žinau, kelis kartus netgi pasikonsultuoti apie, apie... žodžiu, apie šauktinių privilegiją, jeigu taip galima pasakyti, su... su... kvietimą dalyvauti ir prisijungti dalyvauti kariuomenėje. Ir ta visa šauktinių sistema organizavimą- mus domina kaip jie tą daro, nes jie daug metų nėra atšaukę savo šauktinių sistemos ir jų kariuomenė paremta šauktiniais. Tai vat, tai mums jau bus gera patirtis.

Autorius: Tai teisingai supratau, galėčiau kažkaip panašiai apibendrinti, kad iš esmės po Krymo aneksijos nelabai tas bendradarbiavimas praktiniame lygyje tarsi keitėsi iš Šiaurės šalių pusės, bet iš Lietuvos pusės jis tarsi suaktyvėjo, nes atsirado daugiau lėšų?

KAM: Taip. Daugiau lėšų, jo, ką galim skirti praktiniam NORDEFECO... prisijungti prie NORDEFECO projektų ir, nesakyčiau, kad vien dėl lėšų, kad tos lėšos čia kažkaip paraleliai atsirado taip ir kad truputį atsipalaidavo mūsų, žodžiu, pasirinkimas, mes galim daugiau rinktis ar ne? Kažkaip gavom, daugiau laisvės įgijom. Bet iš tikrųjų suaktyvėjo, tas politinis dialogas, tų valstybių gynybos ministrai... su su užsienio reikalų ministrais, kitais pareigūnais... apie grėsmę, apie mūsų saugumo situaciją, apie Rusijos grėsmę ir tas dalinimasis patirtimi... ir pozicija, aš sakyčiau, čia mus labai surišo, daugiausia, tas motyvacija buvo suaktyvintus... susitikimus ir tą dialogą, būtent Rusijos grėsmė, o lėšos tik mus įgalina jungtis prie praktinių projektų.

Autorius: O, sakykite... o tai kokios dabar sritys iš saugumo... kokios sritys yra pagrindinės ir svarbiausios bendradarbiavimui?

KAM: Iš saugumo?

Autorius: Turbūt Jums reikia pavyzdžio?

KAM: Mhm.

Autorius: Kokios bendradarbiavimo sritys svarbiausios, ar kažkokios kibernetinės pratybos, informacinis saugumo, energetinis saugumas...

KAM: Aš tiksl... Visos sritys svarbios, smarkiai negalėčiau išskirti. Aišku, hibridinės grėsmės, tai čia yra savaime, kurios apimta ir kibernetinį, informacinį saugumą ir man atrodo, kiek aš girdėjau, švedai ruošiasi jungtis prie Rygoje esančio Strateginės komunikacijos, berods, centras vadinasi... tai jie vat tenai. Žinau, kad švedai taip pat finansuoja estų projektą, atidarant alternatyvų kanalą rusakalbiam. Žodžiu, daug tų sričių... neišskirčiau kelių svarbiausių. Nu, mums svarbu turėti gerą duomenų apsikeitimą, pavyzdžiui, jūros stebėjimo srityje. Dar taip vadinamą, tą SUCBAS projektą- jūros stebėjimo projektą. Mums reiktų kelti tą bendradarbiavimą į aukštesnį lygį ir pradėti keistis klasifikuota informacija realiu laiku, žodžiu suaktyvinti tą taip vadinamą situational awareness [It. susigaudimą situacijoje] angliškai. Na, žodžiu keitimasis informacija, buvimą tiesiog tame pačiame informaciniame formate, įvykių suvokimą, va čia yra svarbiausi uždaviniai pirmiausia strateginiam lygmeny, o paskui, aišku, tarp kariuomenės labai reikalingos tos pratybos. Ministrai, kiekviename ministrų susitikime pabrėžia, kad taip lauktume tiek švedų, tiek suomių, jau nekalbant apie danus ir ten norvegus, kurie šiaip dalyvauja pratybose, ypatingai danai. Pavyzdžiui, jie šiem vyksiančiose Siber Strike pratybose dalyvaus daugiau nei 1000 danų karių. Tai danai, jie, pavyzdžiui, rotacinių pajėgų neskiria, bet jie skiria didelį kiekį karių trumpam laikui, pavyzdžiui, dviem savaitėms pratybose Lietuvoje. Jų tokia taktika- neilgam laikui kaip mes norėtume rotacinių pajėgų, rotacinės kuopos, kokiems dviem- trim mėnesiam..., bet jie skiria daug, bet trumpam laikotarpiui. Tai va ta karinė dimensija, ta afiliacijos visą procesą reikia tęsti... sakysiu treniruotis, kariai turi dalyvauti kartu treniruotėse, pratybose, kad vystyti tą sąveikumą su jų... tarpusavyje.

Autorius: O prieš 2014, gal kažkokie kitokie klausimai vyravo, ar lygiai tokie patys?

KAM: Ne, gal tada buvo mažiau, to politinio dialogo, gal buvo mažiau nerimo ir mažiau to... tokio nesaugumo jausmo, jei taip galima pasakyti. Niekas taip neįsivaizdavo, kad čia taip arti ta grėsmė... arti mūsų. Tai tik tiek gal išskirčiau.

Autorius: O minėjote, kad su Danija specialiųjų pajėgų bendradarbiavimas artimas buvo...ar nebuvo kažkokio tai pokyčio, intensyvėjimo?

KAM: Jie, kiek man žinoma, šiemet antrą kartą dalyvauja pratybose...spec. pajėgų pratybose Flaming Sword- Liepsnojantis kalavijas ir pernai jie dalyvavo, liko labai patenkinti. Jiem čia yra tokia visiškai nauja patirtis prie ko jie buvo įpratę. Tai jie man pasakojo, jų tokios užduotys buvo,

tarkim danų užgrobtu laivo išlaisvinimas, kur prie Afrikos krantų, ar ne, piratų užgrobtu. Arba ten, tarkim, danų politikų apsauga, kur nors Afganistane, arba visokios ten...daugiau su teroru susijusi...operacijos. O tokia operacija kaip čia, pavyzdžiui, pas mus, kai grėsmė yra reali. Pavyzdžiui, Rusijos grėsmė ir treniruotis atsakui, pavyzdžiui, į hibridinį karą, tai jiems yra gana nauja ir jie labai vertina tą galimybę treniruotis pagal būtent pagal tokius scenarijus. Tai...tai... jie dalyvavo šiemet pratybose ir jiems čia- tiesiog nauja patirtis. Jie tai labai vertina.

Autorius: O tame pačiam dokumente, kurį minėjau, Šiaurės Gynybos ministrų deklaracijoje buvo išskirtos dvi pagrindinės sritys, kurios yra jiems aktualiausios bendradarbiavimui, tai kaip minėjote, žvalgyba, o kita buvo kibernetinis saugumas. Ar kibernetinio saugumo srityje buvo kažkokių tai pokyčių?

KAM: Buvo iš viso su švedais pėnai buvo parengtas taip vadinamas non-paperis dėl Šiaurės-Baltijos šalių bendradarbiavimo ir tame popieriuje yra viena iš sričių kibernetinis saugumas. Dabar labai konkrečiai, kas įvyko negalėčiau pasakyti, bet kad ekspertai susitinka, tai taip. Tik nežinau tu projektų, čia reikėtų pasigilinti. Kaip pas mus yra tas kibernetinio saugumo centras, tai reikėtų jų tiesiog pasiklausti dėl konkrečių veiksmų toliau- ar mes dirbam šioje srityje ar ne. Aš manau, kad jie dalyvauja. Estai taigi turi pratybas NATO kibernetinio saugumo centrą, tai kiek aš atsimenu, tai dalyvauja, prisijungia prie pratybų ir visokių susitikimų, bet gal daugiau papasakotų ekspertai iš to kibernetinio saugumo centro.

Autorius: Bet čia būtų būtent su švedais? Ar ne?

KAM: Ne tik su švedais, ne, ne, ne. Su Šiaurės šalimis iš viso. Švedai tai prie Rygos to Centre of Excellence, žinau, kad ketino jungtis.

Autorius: Prieš paskutinis klausimas turbūt... O kokie didžiausi bendradarbiavimo iššūkiai su Šiaurės šalimis dabar?

KAM: Nu, mum yra labai svarbu žinoti Šiaurės šalių elgesį krizės regione atveju, ypač Švedijos ir Suomijos, kadangi kaip žinia ne NATO valstybės ir mes nežinom jų planų kaip jie... detalių planų kaip jie reaguotų pavyzdžiui, jeigu mus užpultų Rusija tarkim, nes mum tiek Švedijos... ypač Švedijos, pavyzdžiui Gotlando sala yra labai svarbi strategiškai atsakant ir ginantis, tarkim, jeigu mes būtume užpulti ir priimant NATO pastiprinimą per jūrą. Tai mum švedų teritorija, švedų aerouostai, švedų infrastruktūra yra šiaip labai svarbi tokiam reikalui ir mum dabar yra pagrindinis uždavinys išsiaiškinti kiek Švedija gali remti Baltijos valstybes krizės atveju ir kiek ji, pavyzdžiui, ar duos mum būti savo oro erdvėj NATO, NATO lėktuvams ar neduos, ar turi jie

susitarimus, kažkokių atskirus su Amerika ar neturi. Žodžiu, mum dabar yra svarbiausia, turbūt tokie jie gynybiniai planai, planų įgyvendinimas ir, ir klausimas dėl švedų-suomių įsitraukimo juose. Kiek jie prisidėtų prie konflikto, jeigu toks būtų mūsų regione. Tai sakyčiau didžiausi uždaviniai šiai dienai.

Autorius: Bet Gotlandas yra militarizuotas...

KAM: Taip, jo... jie paskelbė švedai, kad jie atgal gražins kariuomenę į Gotlandą, taip, čia labai geras žingsnis, bet mum taip pat svarbu ar ar, pavyzdžiui, ar jie dalyvaus tame konflikte, jeigu toks atsirastų. Ta prasme ar suteiks paramą.

Autorius: Baigdamas interviu norėčiau Jūsų paklausti, ar yra dar kažkas, ko nepaklausiau, ar manote, kad turėčiau žinoti, bet tiesiog nepaklausiau?

KAM: Aš net nežinau... aš siūlyčiau dar pasiskaityt pažymas. Turbūt aną kartą, gal ir skaitei, dėl tokių praktinių dalykų, kur galima suminėt konkrečius projektus, kuriuos mes darom tiek su švedais, tiek su danais, tiek su norvegais. Tiesiog tokių papildymų, kariniais praktiniais projektais siūlyčiau. Jo pasišnekėt su energetikos specialistais iš tikrųjų, kokie planai.

Autorius: Mhm... kiek dabar girdėjau, ne kariniais klausimais Norvegija artimiausia iš Šiaurės šalių.

KAM: Gali būt.

Autorius: Tai, ačiū, Jums už interviu.

Interviu pabaiga